

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

REKABET HUKUKUNDA UYUMLU EYLEMLER

Mustafa ŞEN

Diyarbakır 2013

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisan Tezi

REKABET HUKUKUNDA UYUMLU EYLEMLER

Mustafa ŞEN

Danışman
Yard. Doç. Dr. Abdullah ERDOĞAN

Diyarbakır 2013

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemler” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Dicle Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../...../.....

Mustafa ŞEN

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem adlı Yüksek Lisans tezi, Dicle Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Mustafa ŞEN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Abdullah
ERDOĞAN

KABUL VE ONAY

Mustafa ŞEN tarafından hazırlanan Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemler adındaki alışma, Savunma Sınavı Tarihi tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yard. Doç. Dr. Abdullah ERDOğAN (Başkan)

Yard. Doç. Dr. Neşe BARAN ÇELİK

Yard. Doç. Dr. Necat AZARAKAN

Enstitü Müdürü

..../...../2013

ÖNSÖZ

Rekabet Hukuku, hukukun yanında iktisat bilimini de ilgilendiren bir dal olması işimizi biraz zorlaştırırsa da konunun farklı yönleriyle değerlendirilmesi araştırmaya ayrı bir zevk getirmiştir. Birincil ve ikincil birçok farklı fonksiyonları olan iyi bir rekabet ortamı oluşturmaya ve bu ortamı düzenlemeyi amaç edinen Rekabet Hukuku konumuzun temeli olmakla birlikte Rekabet Hukuku içerisindeki Uyumlu Eylemler Konusu üzerinde bir çalışma yapmaya Tez Danışmanım Yard. Doç. Dr. Abdullah ERDOĞAN ile birlikte karar vererek, çalışmaya başladık.

Tezimizde genel olarak Rekabet Kavramı, Rekabet Hukuku üzerinde durduktan sonra iç hukuk sistemimizin bir parçası olan 4054 sayılı RKHK ile ilgili incelemeler ve değerlendirmelerde bulunmaya çalıştık. Sonrasında ise; Uyumlu eylem kavramı, ilişkili kavramlar, anlaşma ve uyumlu kavramlarının birbirlerinden ayrılması ve uyumlu eylemin ispatı üzerinde durmaya çalıştık.

Tezimizin hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi personeline teşekkür etmekle birlikte tez konusunun belirlenmesi ve araştırma süreci içerisinde katkılarını ve desteklerini esirgemeyen Tez Danışmanım, Sayın Hocam Abdullah ERDOĞAN'a şükranlarımı arz ederim. Tüm eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen Sevgili eşime ve çocuklarıma da ayrıca teşekkür ederim.

Diyarbakır 2013

Mustafa ŞEN

ÖZET

“Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemler” tezimizde hukuk sistemimiz içerisinde gelişmeye açık ve yeni bir dal olan Rekabet Hukuku üzerinde öncelikle durulmaya çalışılmıştır. Rekabetin korunmasını ve geliştirilmesini amaç edinen 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hazırlanış amacı ve içeriği üzerinde durulmuştur. Özellikle kanun içerisinde “Yasaklanan Faaliyetler” başlığı altındaki 4. Madde kapsamında “Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar” içerisinde bulunan “Uyumlu Eylem” kavramı Rekabet Kurulunun vermiş olduğu kararlar da incelenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Genellikle uyumlu eylemlerin gizli bir şekilde yapılarak rekabetin kısıtlanması, konuyu; özellikle mahkeme kararlarıyla sürekli gelişen ve güncelliğini koruyan bir yapıda olması, özellikle son günlerde ülkemizin önde gelen bazı bankaların uyumlu eylemlerden dolayı soruşturma geçirmeleri, teşebbüsler arası işbirliklerinin hangi hallerde uyumlu eylem olarak değerlendirileceği hususu “Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemler” konusunu seçmemizde etkili oldu.

Uyumlu Eylemlerin nasıl gerçekleştiği ve genel olarak unsurlarının neler olduğu üzerinde yine literatür ve Kurul’un vermiş olduğu kararlardan yararlanılarak bir yaklaşım geliştirilmeye çalıştık. Yakın kavramlar olması münasebetiyle Anlaşma ve Uyumlu eylemler arasındaki farklar ortaya konulmuş, son olarak ise Uyumlu Eylemin ispatının nasıl yapılacağı ve ispat yükümlülüğü üzerinde durularak konuya farklı bir bakış açısı geliştirmeye çalıştık.

Anahtar Sözcükler: Rekabet Hukuku ,Rekabet, Uyumlu Eylem , 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ,

ABSTRACT

The present study, titled as “Concerted Practices in Competition Law”, consists of an exhaustive analysis on Competition Law, which has recently emerged as an innovative branch of our judicial system. The study also refers to the foundational goals and contents of the Act on the Protection of Competition, No. 4054. In this context, a special reference has been devoted to the evaluation of “concerted practices” – which exist with the 4th article, called “Restrictive, Agreed, and Concerted Practices and Resolutions on Competition”, under the larger group of “Prohibited Acts” – in line with the verdicts taken by the Turkish Competition Board.

The study puts remarkable emphasis on the Concerted Practices on grounds that concerted practices are usually performed secretly and thus lead to restricted competitions, these practices are frequently updated by court verdicts, some prominent Turkish banks have been investigated over the allegations of concerted practices, and it is needed to assess what acts are regarded as concerted practices.

Through this study, we aimed to develop a new approach to how these practices are performed and what elements they consist of, by utilising the relevant studies and the verdicts taken by the Turkish Competition Board. Further, the study includes a comparison between the concepts of ‘agreed’ and ‘concerted’ – considering that these terms are easily confusable – and also tries to come up with a different point of view into proving a concerted practice and into the notion of proving liability.

Key words: Competition Law, Competition, Concerted Practice, the Act on the Protection of Competition, No. 4054

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
KISALTMALAR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM.....	
1. REKABET KAVRAMI VE REKABET HUKUKUNA GİRİŞ.....	4
1.1 KAVRAM OLARAK REKABET VE REKABETİN FONKSİYONLARI.....	4
1.2 REKABET HUKUKUNA GENEL BİR BAKIŞ.....	10
1.2.1 Rakabet Hukukunun Konusu ve Hedefi	11
1.2.2 Rakabet Hukukunun Hukukumuzdaki Yeri.....	15
1.2.3 Rakabet Hukuku Düzenlemesinde İzlenen Yaklaşımlar	17
2. REKABET KANUNUNUN İNCELENMESİ	21
2.1 4054 SAYILI KANUNUN HAZIRLANMA SEBEPLERİ	21
2.1.1 Yasal ve İktisadi Zorunluluklar	22
2.1.2 Uluslar arası Anlaşmalardan Kaynaklanan Zorunluluklar.....	26
2.2 4054 SAYILI KANUNUN İÇERİĞİ VE İNCELENMESİ.....	29
2.2.1 Yasanın Amacı	31
2.2.2 Yasadaki Terimler ve Yasaklanan Faaliyetler.....	35
2.2.3 Yasaya Göre İnceleme Ve Araştırma	36

II. BÖLÜM.....	
1. UYUMLU EYLEM KAVRAMI, 4054 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE KAVRAMIN İNCELENMESİ VE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR	39
1.1 UYUMLU EYLEME GENEL BİR BAKIŞ	39
1.2 UYUMLU EYLEM KAVRAMI.....	44
1.3 UYUMLU EYLEM KARİNESİ	49
1.4 RKKH İLE UYUMLU EYLEM DÜZENLEMESİ	52
1.5 UYUMLU EYLEMİN UNSURLARI VE UNSURLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	56
1.5.1 İki Ve Daha Fazla Teşebbüsler Arası İlişki.....	61
1.5.2 Teşebbüsler Arası Bilinçli Paralel Hareketler	65
1.5.3 Davranışların Ekonomik Ve Rasyonel Bir Gerekçeyle Açıklanamaması	68
1.5.4 Davranışların Rekabeti Sınırlama Etkisi veya Hedefi.....	70
1.5.4.1 Dikey Ve Yatay Kısıtlamalar	72
1.5.4.2 Rule of Reason, Per Se ve De Minimis İlkeleri.....	75
1.6 ANLAŞMA VE UYUMLU EYLEM AYRIMI	78
1.6.1 Anlaşma Ve Uyumlu Eylem Ayrımına Yönelik Kurul Kararları	82
III. BÖLÜM	
1. UYUMLU EYLEMİN KANITLANMASI.....	90
1.1 GENEL HUSUSLAR VE İSPAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ	90
1.2 UYUMLU EYLEMDE DELİL KAVRAMI.....	93
1.3 UYUMLU EYLEMDE DELİLLER VE KURUL KARARLARI.....	97
1.4 OLİGOPOLE ÖZGÜ PARALELLİKLER AÇISINDAN İSPAT	104
1.5 DELİLLENDİRME AÇISINDAN TEŞEBBÜSLER ARASI İLİŞKİ.....	107
1.5.1 Teşebbüsler Arası Bilgi Transferi	108
1.5.2 Teşebbüsler Arası Toplantılar.....	114

1.5.3 Teşebbüslerin Kamuya Yönelik Duyuruları.....	116
SONUÇ	119
KAYNAKÇA.....	126

KISALTMALAR

<i>AT</i>	Avrupa Topluluğu
<i>ATA</i>	Avrupa Topluluğu Anlaşması
<i>ATAD</i>	Avrupa Topluluğu Adalet Divanı
<i>BİAK</i>	Basın İzleme ve Araştırma Kurumu
<i>BK</i>	Borçlar Kanunu
<i>DİE</i>	Devlet İstatistik Enstitüsü
<i>HUMK</i>	Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu
<i>İDM</i>	İlk Derece Mahkemeleri
<i>İYUK</i>	idari Yargılama Usulü Kanunu
<i>KİT</i>	Kamu İktisadi Teşebbüsü
<i>MK</i>	Medeni Kanun
<i>m.</i>	Madde
<i>RKHK</i>	Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
<i>SSCB</i>	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
<i>TÇMB</i>	Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği
<i>TK</i>	Ticaret Kanunu
<i>TKHK</i>	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
<i>K.</i>	Karar
<i>s.</i>	Sayfa
<i>S.</i>	Sayı

GİRİŞ

Rekabet, ekonomik faaliyetler kapsamında rakipler arasında yapılan bir çekişme ve yarışır. Rekabet olması için en az iki teşebbüsün yarışma halinde olması gerekir. En az iki teşebbüs arasında yaşanan yarıştan, çekişmeden tüketen insanların maksimum fayda elde etmesi beklenir. Kâinata insan her zaman daha iyiyi, daha güzeli, daha kaliteliyi istemenin yanında, daha fazla fayda elde edeceği ürünü, daha kolay elde etmek ister. Bu insanın doğasında vardır. İyi bir rekabetçi ortam oluşturulmazsa bunların gerçekleşmesi oldukça zordur.

Rekabetçi ortam, serbestçe her kesin istediği gibi hareket ettiği ortam da değildir. “Bırakalım her kes istediği gibi hareket etsin” diye düşünmek bir takım olumsuzlukları da beraberinde getirebilir. Serbest Ekonomi Piyasalarında, fiyatın arz ve talebin bulunduğu yerlerde serbestçe oluşması, piyasalara isteyen unsurların rahatça girip çıktıkları ve hareket ettikleri, faaliyet gösterenlerin kendi kararlarını rahatça aldıkları ve uyguladıkları bir ortam oluşturması üzerine kurulmuştur. Bu ortamların oluşmasında en birinci etken ise rekabettir. Rekabetin korunması ve geliştirilmesi Rekabet Hukukunun konusudur.

Rekabetin olduğu ortam eylemsiz bir ortam değil tam tersine çok fazla eylemlerin olduğu, gelişken bir ortamdır. Sürekli eylem olan piyasanın kendisini geliştirmesi ve tüketicinin bundan fayda sağlaması beklenir. Ancak bazı eylemler rekabet ortamını bozarak piyasanın bundan olumsuz etkilenmesi sonucunu çıkarabilir. Burada piyasaları düzenleyici etkenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu düzenleyici unsurların başında ise Rekabet Hukuku gelmektedir. Mal ve hizmet üreten teşebbüslerin daha rekabetçi bir ortamda faaliyetlerini yürütmesi ancak Rekabet Hukukunun gelişmesi ve iyi bir şekilde uygulanması ile mümkündür. Aksi halde rekabetçi bir ortam oluşturulmaz ise doğal olarak tekeli bir piyasaya doğru gidilmiş olur. Bundan öncelikle tüketicilerin yanında teşebbüsler de zarar görür. Tüketiciler, üretilen mal ve hizmetlerden elde etmek istedikleri maksimum faydayı bulamazlar, bunun yanında ise teşebbüsler, gelişen şartlara rağmen kendilerini geliştirmezler ve yenileyemezler, yeni teşebbüslerin piyasaya girişlerini engelleyerek, girişimci ruhun gelişmesinin önüne engeller koyarlar. Sonrasında ise kendini geliştiremeyen teşebbüsleri ürettikleri mal ve hizmetlerin yerine yeni ikame ürünler ortaya çıktığında piyasadan silinip giderler.

Rekabet Hukuku doğrudan kişilere yönelik kuralları içermez. Fakat kişilere etkisi küçümsenemez. Rekabet, kaynakların etkin kullanımını sağlayarak; ekonominin gelişmesini, toplumsal refahın artmasını ve teknolojik gelişmeyi beraberinde getirir. Bütün bunların yanında enflasyonun düşürülmesini sağlayarak, kaynaklardan tüm kesimlerin etkin olarak faydalanmasını sağlar. Bir ülkenin gelişmesi ve refahının artması için girişimci ruhun gelişmesi gerekir. Girişimci ruh ise en iyi rekabetçi ortamlarda gelişir. Böylelikle ekonomik gelişme gerçekleşir.

ABD ve AT kanunları göz önünde bulundurularak hazırlanan 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Genel Gerekçe'sinde, "Rekabet sürecinin korunması ile, ülke kaynaklarının halkın taleplerine göre dağıtımını sağlanırken, artan ekonomik verimlilik ile birlikte, genel refaha olumlu katkılar da sağlanmış olacaktır. Ticari faaliyete katılanlar arasındaki rekabet, daha verimli üretim ve işletmeciliği beraberinde getirirken, daha az kaynak kullanılmasını, daha az maliyetle üretim yapılmasını, teknolojik yenilikler ve gelişmelerin ortaya çıkmasını teşvik edici bir görev üstlenmiş olacaktır. Bu da daha kaliteli mal ve hizmeti daha ucuza alabilme fırsatının doğması, böylece tüketicilerin ve toplumun tümünün refah düzeyinin artması sonucunu doğuracaktır." denilerek rekabetin genel yararlarına değinilmiştir.

RKHK m.4'e göre ise; " Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır." denilerek piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin rekabeti kısıtlama amacı güden anlaşma, uyumlu eylem ve kararları yasaklanmıştır.

Kanuna göre; bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder. Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilirler.

Uyumlu eylem, rekabeti kısıtlayıcı veya bu amacı güden hareketlerle, birbirlerine rakip olan teşebbüslerin bağımsız karar almalarının ve hareket etmelerinin

önüne geçilerek, rakip teşebbüslerin birlikte hareket etmeleri yoluyla uyumlu davranış içine girmeleridir. Piyasada rakip teşebbüsler arası fiyat değişmelerinin ve arz ve talep dengesinin engellendiği, ortak hareket tarzı belirleyerek rekabetin kısıtlandığı veya kısıtlama amacı güden hareketlerin varlığı ve bir anlaşmanın tespit edilemediği durumlarda Uyumlu Eylem Karinesi devreye girer.

Uyumlu eylem ispatı oldukça zor olması nedeniyle, uyumlu eyleme karine teşkil eden emarelerin bulunduğu durumlarda, uyumlu eylemde bulunulmadığının ispat yükü teşebbüslerdedir. Oldukça karmaşık olan Uyumlu Eylemin ispatı bir takım verilerin ve hareketlerin uzmanlarca incelenmesi sonucu ortaya konabilmektedir. Ayrıca birbirine yakın kavramlar olan veya bazen birlikte kullanılan Anlaşma Kavramı ile de iyi ayırt edilmesi gerekmektedir.

I. BÖLÜM

1.REKABET KAVRAMI VE REKABET HUKUKUNA GİRİŞ

1.1. KAVRAM OLARAK REKABET VE REKABETİN FONKSİYONLARI

Agresiflik ve rekabet insanın doğasında vardır. Ancak ilkel ve uygar toplumlar bunun aşılmasına ve bu enerjinin faydalı amaçlarla kullanılmasına yönelik değişik sistemler geliştirmişler. İlkel toplum ve uygar toplumda insanın agresifliği mübadele yoluyla dengelenmeye çalışılmıştır. İlkel toplumlarda rekabet ve karşılıklılığın her şeyin temeli olduğunu ileri süren Mauss'a göre bu rekabetçi itki bilinçsizdir ve en düşük seviyede klanlar arasındaki ilişkide ortaya çıkar. Malinowski ise fayda maksimizasyonunun bireyler tarafından bilinçli bir şekilde kullanıldığını ileri sürer.¹

Rekabet; tüketiciler başta olmak üzere, sosyal ve ekonomik hayat üzerinde çok farklı etkileri olan bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. Bu etkilerin yanında ikincil etkileri hissedilebilen bir kavramdır. Ekonomik gelişmenin yanında, teknolojik ve iş gücü alanında da kendini hissettiren, sosyal hayatın yanında sistemlerin sağlıklı işlemesine de etki edebilen bir unsurdur.

Rekabet konusuna tüketiciler açısından bakıldığında; tüketici her zaman en kaliteli ürünü en ucuz fiyata almak istemektedir. Bu ise ancak sağlıklı bir rekabet ile olabilmektedir. Rakipler iyi bir rekabet oluştururlarsa bu durumdan en fazla tüketiciler faydalanmaktadır. Böylelikle toplum refah seviyesi artmakta, insanlar istedikleri ürünü seçme özgürlüğü yaşamaktadırlar. Ama rakipler ortaklaşa hareket ettiklerinde tüketiciler bundan olumsuz olarak etkilenebilmekte bunun yanında her alanda yaşanacak gelişmeler durabilmektedir. Gerçek anlamda bir rekabet olmasa idi; bu gün, günlük hayatta kullandığımız birçok ürüne ulaşmamız oldukça zor olacaktı.

Özellikle 90'lı yıllardan itibaren dağılan SSCB'nin ekonomisine bakıldığında; merkezi sosyalist plana dayalı bir ekonomiye sahip olan SSCB'nin ekonomik temelini

---

¹Harun ULU, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “İlkel Topumlarda Hukuk, Ekonomi ve Rekabet” (Erişim tarihi,15/05/2013)

üretim araçlarının sosyalist mülkiyeti oluşturduğu görülmektedir.² Bundan dolayı sağlıklı bir rekabet ortamı oluşmamıştır. 90'lı yıllardan sonra SSCB'nin dağılmasından sonra başta Doğu Karadeniz Bölgesi olmak üzere ülkemizin bir çok yerine ekonomik faaliyetler için gelen SSCB vatandaşlarının getirdikleri ürünlerin, çoğunun geri kalmış teknolojilerle üretildikleri ve tüketici ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak ürünler olduğu görülmektedir.

Ekonomistlerce üzerinde birleşilen basit tanımı ile rekabet, satıcı ve alıcıların aynı pazarda, serbest koşullarda fiyat ve üretimi özgürce belirlemeleridir. Aynı tanımdan yola çıkarak, rekabetin içinde yaşayacağı yer olan pazar kavramı da, arz ve talebin bulunduğu yer olarak tanımlanabilir. Yani başka bir söyleyişle pazar, serbest rekabetin sağlanmış olduğu ortamda, rakip işletmelerin veya kişilerin tüketicilere mallarını ve hizmetlerini sundukları bir ortamdır. Bunlardan ortaya çıkan sonuç piyasa ekonomisinin işlerliğinin sağlıklı bir rekabet ortamına bağlı olduğudur³.

Yukarıda yapılan tanımlamalara paralel ve onları tamamlayıcı nitelikteki bir diğer bilgilendirme de RKHK'nın genel gerekçesinin ilk iki paragrafında yapılmıştır. Buna göre:

“Temel yapı ve unsurları itibariyle bugün ülkemizde varolan ekonomik sistem, piyasa ya da pazar ekonomisidir. En genel anlamıyla piyasa ekonomisi; ekonominin merkezi bir karar biriminin yönlendirdiği bir ekonomik düzeni ifade etmektedir. Buna göre; ekonomik birimlerin yönlendirilmesi ve koordinasyonu, arz ve talep miktarının belirlenmesi, malların fiyatlarının oluşumu, fiyat, miktar, kalite ve diğer şartlara ilişkin bilginin elde edilmesi gibi temel ekonomik fonksiyonlar piyasalarda gerçekleşmekte ve piyasalar tarafından belirlenmektedir.

Piyasa ekonomilerinde işlerliğin sağlanması ve korunması için uygulanan ekonomik politikaların temel ve merkezi unsuru rekabettir. Başka bir deyişle, rekabet ancak piyasa ekonomisiyle bir varlığa sahiptir ve piyasa ekonomisinin işlerliği, sağlıklı bir rekabet ortamının mevcudiyetine bağlıdır.

Rekabet ancak belirli bir takım şartların varlığı halinde gerçekleşebilmektedir.

---

2 **Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ekonomisi**, www.wikipedia.org. (Erişim tarihi:14/04/2013)

3 İ. Yılmaz ASLAN, **Rekabet Hukuku**, Bursa 1997, S.1

Rekabet piyasa ekonomisinin işlerliğini sağlayan araç durumundaki bir süreç olduğu için, rekabeti oluşturacak şartların bulunmaması durumunda piyasa ekonomisinin sağlıklı bir şekilde işlemesi de söz konusu olmamaktadır.”⁴

4054 sayılı kanunun gerekçesinde açıkça sağlıklı bir piyasa ekonomisinin ancak rekabeti oluşturacak sağlıklı bir yapı ile mümkün olacağına vurgu yapılmıştır. Rekabet kavramını hukukçular, işletmeciler ve ekonomistler farklı farklı tanımlayabilmektedir. Ama aslında rekabet kavramı bizim günlük hayatımızdaki aynı hedefe ulaşmak isteyen rakipler arası maça benzetebiliriz. Burada rakiplerin öncelikli hedefi maçı kazanmaktır. Ancak maç esnasında en iyi oynayan, gücünü en iyi şekilde kullanan maçı kazanmış olacaktır. Burada biz seyircilere ise keyifli bir maç seyretme imkanı sağlanmış olacaktır. Düşünün, rakip takımlar arası bir rekabet olmasa biz neden o maçı seyredelim veya takımlarımıza taraftar olalım. İşte bunun gibi iyi bir ekonominin olmazsa olmaz şartlarından biri ise rekabettir. Rekabet kelimesinin sözlük anlamına bakılacak olursa “Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma ve yarış” tanımlamasıyla karşılaşılabilecektir.⁵

Rekabet, sosyal hayatta kimin daha iyi olduğunun bilinmediği durumlarda, bunu belirleme yoludur. Ekonomik yaşamda olduğu gibi, sosyal yaşamın diğer bölümlerinde de, rekabet bize belirli bir durumda kimin başarılı olduğunu gösterir.⁶ İktisadi açıdan rekabeti, piyasa ekonomilerinde kar, satış miktarı ve pazar payı gibi belirli iktisadi hedeflere ulaşmak amacıyla ekonomik birimler arasında ortaya çıkan bir yarış ve karşılıklı ilişkiler süreci olarak da tanımlamak mümkündür.⁷ Benzer bir açıklama da Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un genel gerekçesinde “Genel olarak piyasa ekonomilerinde rekabet; kar, satış miktarı ve pazar payı gibi belirli iktisadi hedeflere ulaşmak amacıyla ekonomik birimler arasında ortaya çıkan bir yarış veya karşılıklı ilişkiler süreci olarak tanımlanmaktadır.” ifadesiyle yer bulmuştur.⁸

Rekabet kavramının köken olarak; Rekabet kelimesi Arapça’da denetim,

---

⁴ 4054 Sayılı Kanunun Genel Gerekçesi, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

⁵ Rekabet, www.tdk.gov.tr. (Erişim tarihi, 15/01/2013)

⁶ Ateş AKINCI, **Mukayeseli Hukuk Açısından Amerikan Ve Avrupa Topluluğu Hukukunda Rekabetin Yatay Kısıtlanması**, Lisansüstü Tez Serisi No: 5, Ankara, Rekabet Kurumu Yayını, Temmuz 2001, s.3

⁷ Emel BADUR, **Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar, Rekabet Kurumu Yüksek Lisans Tezi**, 2001, s.5

⁸ 4054 Sayılı Kanunun Genel Gerekçesi, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

kontrol, gözetmek, dikkat etmek, gözünü ayırmamak anlamlarındaki raqābat ("rqb") kelimesinden türemiştir. Kelimenin Türkçe modern anlamı "birini (rakibi) gözetim altında tutma" anlamından türemiş olmalıdır. Rekabette önemli olan kavram kısıtlılıktır. kısıtlılık rekabetin nedenidir. **Rekabet**, üstünlük sağlama amacı ile rakiplere karşı yürütülen yarışma etkinliklerinin bütünüdür. Bu terim işletmecilik, iktisat, çevrebilim, spor ve sanat dallarını da içeren alanlarda sıkça kullanılır. Rekabet iki ya da daha çok güç, kuruluş, işletme, sistem, birey, ya da grup arasında yer alabilir.⁹

Hukukçulara göre rekabet; belirli bir piyasada çalışan girişimcilerin kendi girişimleriyle ilgili ekonomik konularda serbestçe karar verebilme hakkıdır.¹⁰ RKHK'nın Tanımlar kenar başlığını taşıyan 3. maddesinde rekabet; “Mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan yarış” diye tanımlanmıştır.¹¹

Çağdaş kapitalist ekonomik düzen, rekabet özgürlüğü ilkesine dayanır. Rekabet Özgürlüğü ile her girişimci, pazara sürdüğü malları, benzerlerinden daha iyi ve daha ucuz olarak üretmek ve çeşitli reklamlarla bunları halka tanıtmak suretiyle daha fazla kâr elde etmek olanağını bulur. Serbest rekabet düzeni, ayrıca, tüketicilerin de yararlıdır. Zira rekabet özgürlüğü sayesinde, pazara sürülen malların kalitesi iyileşmekte; fiyatları düşmekte ve sağlanan satış kolaylıkları ile de daha geniş yığınlara daha çok ve daha kaliteli mal edinme olanağı verilmektedir.¹² Rekabetçi sistem, hukuki düzenlemelerin getirilmediği “bırakalım herkes nasıl davranmak istiyorsa öyle yapsın” anlayışıyla fazla uzun yaşayamaz. Serbest rekabet yerini yoğun bir tekelleşmeye bırakabilir. Tekelleşme ise genellikle kaynakların savurgan kullanımı, ekonomik gelişmenin yavaşlatılması, tekel fiyatlarıyla satışlar gibi ekonomik keyfilikleri çağrıştırmaktadır. Tekellerin ekonomik sakıncalarından başka sosyo politik sakıncaları da bulunmaktadır. Bunlardan ilki tekelin zenginliği tüketicilerden alıp tekeli firmanın sahiplerine vermesi, yani zayıftan alıp, zengine veren bir paylaşım sistemini getirmesidir. Bir diğer olumsuz yön de ekonomik tekelin siyasi güç kazanarak, bu

---

9 **Rekabet**, www.wikipedia.org, (Erişimi tarihi, 15/01/2013)

10 Nurkut İNAN, **KHK ve AB Rekabet Politikasına Uyum**, AB El Kitabı, Ankara, 1995, s.248

11 **4054 Sayılı Kanun**, www.Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

12 Ergun ÖZSUNAY, **Kartel Hukuku**, İstanbul Yayınevi, 1985, s.3

gücünü endüstri karını artıracak yönde korumacı yasalar elde etmek için kullanması ve tekeli güçlendirmeye çalışmasıdır.¹³

İktisadın temel kavramlarından biri olan rekabet sürecinin önemini kavrayıp, onu piyasa sisteminin merkezi unsuru olarak bilimsel düzeyde ilk ele alan Adam Smith olmuştur. Smith rekabet ve özgürlük arasındaki ilişkiyi ön plana çıkararak, özgür birey ve girişimci arasındaki yarışı "serbest rekabet" yaklaşımı içinde incelemiştir. Serbest rekabetin belirlediği piyasa sistemini de "serbest piyasa ekonomisi" olarak adlandırmıştır.¹⁴

Rekabet sayesinde kaynakların etkin dağılımı sağlanır, bunun sonucunda da verimlilik ve refah artar. Kalite yükselirken fiyatlar düşer ve tüketici de bundan kendi payına düşeni alır. Ayrıca rakip firmalar daha ucuza mal satabilmek için, imalat fiyatlarını düşürebilmek amacıyla teknolojik yenileşmeyi isterler. Yani rekabet tüketici yararını sosyal bir politika olarak sağlarken, aynı zamanda teknolojik gelişmeyi de teşvik eder.¹⁵

İyi bir rekabet ortamında tüketici her zaman daha kaliteli ürüne daha ucuza ulaşır. Rekabetin olmadığı ortamlarda ise teşebbüsler kendilerini yenilemediklerinden ve ürünlerini istediği fiyatlardan sattıklarından tüketici daha kalitesiz ürünlere pahalı olarak sahip olur. Ülkemizde bunu özellikle otomobil piyasasının geçmişinden bu güne bakarak tahlil etmek mümkün olabilir.

Genel olarak rekabetin fonksiyonları 8 maddede toplanabilir. Bunlar: kaynak dağılımını sağlama, teknik gelişmeyi sağlama, gelir dağılımı sağlama, tüketici tercihlerinin tatmini, ekonomik gücün kontrolü, politik gücün kontrolü, bireylerin tercih ve bireylerin davranışlarında özgürlük sağlama olarak sıralayabiliriz.¹⁶

Kaynak dağılımının istenilen seviyede yapılması isteniyorsa bunu sağlayan en önemli araçlardan birisi rekabettir. Kaynak sahipleri ellerinde bulunan kaynakları en iyi şekilde kullanmak isterler, dolayısıyla iyi bir rekabet ortamında kaynaklar etkin olarak kullanabilirler.

---

13 İ. Yılmaz ASLAN: **Avrupa Topluluğu Rekabet Hukuku**, 1. Baskı, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 1992 s.6

14 Hüsnü ERKAN, **Sosyal Piyasa Ekonomisinin Rekabet Boyutu**, Altın Yayınları, İzmir 1992, s.10

15 Badur, s:7

16 Kurt Stockmann, **"Sosyal Piyasa Ekonomisinde Rekabetin Fonksiyonları ve Korunması"**, Sosyal Piyasa Ekonomisinin Rekabet Boyutu, çeviren, M Ögüt (Çev)., İzmir, 1992, s.20

Rekabet ile birlikte kıyasıya bir yarış olması doğaldır. Piyasada en iyiyi yapan en fonksiyonel malı üretenin ayakta kalması piyasanın gereğidir.. İyi bir mal üretmek için ise yeniliğe açık olmak gerekir. Ayrıca tüketicilerde; İyi bir teknikle üretilen ürünleri kullanmayı ister dolayısıyla rekabet teknolojik gelişmeyi beraberinde getirir.

Avrupa Topluluğu Rekabet Hukuku'nun ise esas itibariyle üç temel hedefi vardır:

a-) Birinci temel hedef, işletmeler arasında rekabeti bozucu ya da kısıtlayıcı ticari engeller geliştirilmesinin, hakim durumun kötüye kullanılmasının ve rekabeti sınırlayıcı ya da bozucu devlet yardımlarının önlenmesidir.

b-) İkinci temel hedef, etkin bir rekabetin tesis edilerek, Tek Pazar'ın kurulmasını sağlamaktır.

c-) Üçüncü ve son temel hedef ise, ticari etkinliğin, gelişmenin ve tüketicinin yararına doğru hareket eden bir fiyat rekabetinin sağlanmasıdır. Bu temel hedefler, Roma Antlaşması'nın 85, 86 ve 90. maddelerinin ve bu maddelere uyumlu olarak oluşan Üye Ülke mevzuatlarının etkin biçimde uygulanması ile gerçekleşmektedir.Ülkemizde de etkin uygulama alanı bulan Rekabet Hukuku'nun temel hedefleri Topluluk ile aynıdır.¹⁷

Üretilen ürünlerin çeşitliliğinin artması yine iyi bir rekabet ile ancak olur. Diğer türlü tekellerin oluşturduğu bir piyasada ürünlerin çeşitliliğinin artması beklenemez. Elde edilen gelirlerin her kesime ulaştırılması, ulaştırılırken ise paylarına düşeni almaları optimum seviyede istenen bir olgudur. Burada rekabet devreye girerek hiçbir kesimin ekonomik faaliyet dışında kalmamasını sağlayarak her kesimin kaynaklardan faydalanması sağlanır.

Rekabet hukukunun amacının “tüketici refahı”, “toplum refah”, “etkinlik”, “özgürlük”, “küçük teşebbüslerin korunması”, “adil bir gelir dağılımının sağlanması”, “teşebbüslerin ticari tavırlarında hakkaniyetin gözetilmesi”, “enflasyonun düşürülmesi” gibi birçok kavram çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği tartışılabilir.¹⁸

Rekabet tüketici tercihlerini artırarak, tüketicilerin tatminini sağlar. Burada önemli olan piyasaya isteyen teşebbüslerin rahatça girmelerinin önündeki engelleri

---

¹⁷ Arif ESİN, **Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar**, TÜSİAD Yayınları 1998, s.53

¹⁸ **Mücteba ALTUN**, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “Rekabet Hukukunun Amacı” (Erişim tarihi,10/05/2013)

kaldırmaktır. Ekonomik gücün ortaya çıkmasını engeller. Ekonomik gücün kontrolü bu gün devletler için önemli bir güçtür. Ekonomileri güçlü olan devletlerin politikaları da güçlü olmaktadır. Buradan yola çıkarak ekonominin gücünü kontrol edenler kendi politik güçlerini de oluşturmuş olurlar. Rekabetin kontrolü belirli bir boyuttan sonra, politik gücün de kontrolü anlamına geleceği yukarıda açıklanmıştı. Ekonomiye müdahale eden devletin bunu yaparken ekonomiyi iyi gözden geçirmesi ve yapılan müdahalenin sonuçlarını iyi etüt etmesi gerekmektedir.

Etkin bir rekabet, teşebbüslere en uygun şekilde davranma ve seçme özgürlüğü verir. Özgürlük ise etkin bir rekabetin olmazsa olmaz koşullarındandır. Dolayısıyla özgür bir davranışla pazara sunulan ürünlerden tüketiciler maksimum seviyede yararlanırlar ve seçme özgürlükleri olur. Ancak tekelci piyasalarda seçme özgürlüğü yaşanmamakta, bundan ise tüketiciler olumsuz bir şekilde etkilenmektedir.

1.2. REKABET HUKUKUNA GENEL BİR BAKIŞ

Ekonomik ve sosyal etkilerinin yanında birçok alanda etkileri olan Rekabet Hukuku'nu “İyi bir rekabet ortamı oluşması için yapılan düzenlemeler sistemi” olarak adlandırabiliriz. Ekonomik faaliyetlerden her kesimin en etkin bir şekilde yararlanabilmesi için takım düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bahse konu düzenlemelerden en başında ise Rekabet Hukuku düzenlemeleri gelmektedir.

Rekabet hukuku, mal ve hizmet piyasalarında rekabetin korunması amacına yönelik olarak oluşturulan kurallar üzerine inşa edilmiş bir hukuk dalıdır. Mal veya hizmet piyasalarında iktisadi faaliyet gösteren teşebbüslerin eylem ve işlemlerini konu alan bu kurallar genel olarak üç başlık altında yer almaktadır. Bu çerçevede rekabet kuralları teşebbüsler arasındaki rekabeti sınırlayan anlaşma, karar ve uyumlu eylemler ile pazarında hâkim durumda olan teşebbüslerin bu durumlarını kötüye kullanmalarını yasaklamakta, belirli eşiklerin üzerindeki birleşme ve devralmaları ise kontrole tabi tutmaktadır.¹⁹

Yeni ve gelişmeye açık bir hukuk dalı olan rekabet hukukunun hedefi, konusu, hukukumuzdaki yeri ve diğer hukuk dallarıyla ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Konu içerisinde incelenmesi elzem olan bir diğer konu ise rekabet hukukunun

---

¹⁹ **Rekabet Hukukunun Esasları**, www.Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 18/03/2013)

düzenlenmesinde izlenen sistemlerdir.

Rekabet hukukunun düzenlenmesinde izlenen sistemler sadece hukuk sistematliğini belirlemek açısından değil, bu düzenleniş biçimlerinin beraberinde getirdiği yaklaşım farklılıklarını ortaya koymak açısından önemlidir.²⁰

1.2.1. Rekabet Hukukunun Konusu Ve Hedefi

Rekabet hukukunun en önemli amacı; rekabet düzeninin oluşturulması ve oluşturulan bu düzenin korunmasıdır. Bu durum RKHK'nın hemen 1. Maddesinde şu şekilde yer almıştır. “Bu Kanun'un amacı mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır.”²¹ İfadesi ile tanımlanmıştır. Öncelikli amacı ekonomik yaşamın serbest piyasa ekonomisi kurallarına göre şekillendirilmesini sağlamak olan rekabet hukuku, bir yönüyle teşebbüsler açısından fırsat eşitliğini ve girişim özgürlüğünü temin ederken, diğer yönüyle de ya rekabetin tesisinin hemen ardından ya da orta veya uzun vadede, fiyatlardaki düşüş, kalitenin ve ürün çeşitliliğinin artırılması, teknolojik ilerleme, mal veya hizmet arzında devamlılık gibi etkileri nedeniyle rekabetin ortaya çıkardığı ekonomik sonuçlardan tüketicilerin yararlanmasına katkı sağlayacaktır.²²

Rekabet hukuku, ekonomi modeli olarak piyasa ekonomisinin ve dolayısıyla serbest rekabetin benimsendiği sistemlerde, sağlıklı bir rekabet ortamının sağlanması ve bu ortamın korunabilmesi için gerekli olan düzenlemelerden oluşmaktadır. Bir başka deyişle, rekabet hukuku kuralları, serbest pazar ekonomisinin vazgeçilmez unsuru olan rekabetin korunmasını ve işlerliğinin sağlanmasını hedeflemektedir. Bu itibarla rekabetin varlığı ve işlerliği, piyasa ekonomisi için adeta bir “dinamo” işlevi gördüğü söylenebilir.²³ Rekabet Hukukunun konusu ekonomik hayattaki rekabettir. Rekabet

---

²⁰ Badur, s.8

²¹ **4054 Sayılı Kanun**, www.Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

²² Murat ÖZEYRANOĞLU, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet Kurulu Kararları ve Tüketici Yararı**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

²³ Gamze AŞÇIOĞLU ÖZ, **Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması**, Ankara 2000 s.31

Hukukunu, diğer hukuk dallarından ayıran en önemli fark, ekonomi bilimi bulgularından ve kanunlarından daha fazla yararlanılmakta olmasıdır.²⁴

Rekabet hukukuyla amaçlanan, piyasaların doğal şartları içinde gelişmesini temindir ki bu da devletin toplumda önemli boyutta iktisadi kıymetleri elinde tutan piyasaları kontrole yönelik faaliyetlerini sona erdirmesinin yanı sıra devlet yönetimini ele geçirmiş olanların da ekonomik hayatı etkilemek yetkisinden vazgeçmeleri ile gerçekleşebilir.²⁵

Rekabet kurallarında öngörülen yasaklama ve kontrol ile temel olarak, mal ve hizmet piyasalarında kartelleşme ve tekelleşmenin önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Nitekim piyasalarda meydana gelecek bu nitelikteki oluşumlardan rekabet kurallarının korumayı hedeflediği toplumsal refahın öncelikli unsuru olan tüketici refahı kaçınılmaz olarak zarar görmektedir. Diğer taraftan, bazı anlaşmalar rekabeti sınırlayıcı yönü bulunmakla birlikte, bu etkinin ötesinde iktisadi etkinlik/fayda da yaratabilmektedir.²⁶ Demokratik düzenin hoşgörüsüne sığınarak oluşan ve gelişen karteller ve tekellerin, sahip oldukları her türlü imkânı seferber ederek ülkedeki demokratik düzeni totaliter bir yapıya dönüştürme eğiliminde oldukları da tecrübelerle sabittir. Özellikle sosyo-ekonomik bakımdan tam bir gelişim sağlanamamış ülkelerde, bunların, kendi menfaatlerine hizmet edeceğini düşünmedikleri hükümetleri devirmek için silahlı kuvvetleri, mafyayı hatta terör örgütlerini dahi kullanmaktan çekinmedikleri bilinen bir vakiyettir.²⁷

Temelde rekabet düzenlemelerini yönlendirecek esaslar, bir ülkenin rekabet politikasına bağlı olarak belirlenir. Her ülkenin, kendine has bir rekabet politikası olması gerektiğinden başka, devletin rekabet politikası, o devletin iktisadi alandaki diğer politikaları ile de uyumlu olmak zorundadır. Aksi halde hedeflenen iktisadi ve sosyal amaçların gerçekleştirilmesi güçleşir.²⁸ Rekabet piyasalarının verimliliğinin, tekel

---

²⁴ Akıncı, s.11

²⁵ Ateş AKINCI, “**Rekabet Kurulu Teşkilatı, AT Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası Sempozyum**,” İstanbul, 11-12/03/1993, s.60

²⁶ **Rekabet Hukukunun Esasları**, www.Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 18/03/2013)

²⁷ Mustafa ATEŞ, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet ve Siyasi Hayata Etkisi**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

²⁸ Metin TOPÇUOĞLU, **Rekabeti Kısıtlayan Tesebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları**, Lisansüstü Tez Serisi No: 7, Ankara, Rekabet Kurumu Yayını, Temmuz 2001,, s.96

piyasalarının ise ekonomik savurganlığın göstergesi sayıldığı göz önünde bulundurularak, rekabet ekonomik verimliliğin elde edilmesinde en önemli yöntem olarak kabul edilir. Hatta Fikentsher rekabet kanunlarını bir çeşit ekonomi anayasası olarak nitelendirmiştir.²⁹

Bir bakıma Fikentsher ekonominin anayasası demekle, ekonomiyi düzene sokan unsur olarak rekabet kanunlarını ortaya koymuştur. Rekabet hukuku; kaynak dağılımının etkin ve verimli kullanılmasında, verimliliğin oluşturulmasında, ekonomik refahın yükseltilmesini amaçlayan en önemli yöntemdir.

Temelde rekabet sınırlamaları hukuku ile ilgili olan üç ekonomik oluşum bulunmaktadır. Bunlardan ilki, teşebbüsler arası işbirliği ve uyumlu eylemler, ikincisi ekonomik gücün kötüye kullanılması, üçüncüsü ise iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi yahut birinin diğerini devralmasıdır. Aynı şekilde devletçe alınan tedbirler veya kimi teşebbüslere yönelik devlet yardımları, piyasadaki rekabet şartlarını bozan yukarıdaki üç oluşuma benzer sonuçlar doğurabilir. Kamu teşebbüsleri ve devlet tarafından ayrıcalık tanınmış veya özel yetkilerle donatılmış teşebbüsler, diğer teşebbüslerin uyması gereken rekabet kurallarına uymak zorundadırlar.³⁰

Kanunun genel gerekçesinde de rekabet hukukunun amaçları açıkça belirtilmiştir. Buna göre: “Rekabetin sağlıklı bir biçimde tesisi için gerekli olan önemli bir başka koşul da bozulmayacak bir rekabet düzenini temin edebilecek gerekli hukuki alt yapının oluşturulmasıdır. Rekabetle ilgili hukuki düzenlemelerin bulunmadığı bir ekonomik düzende gerçek anlamda rekabetçi bir ortamın ve piyasa düzeninin varlığından söz edilemez. Rekabete ilişkin hukuki düzenlemeler yapmak devletin piyasalara veya ekonominin kendi doğal seyri içinde yürütülmesine müdahalesi şeklinde anlaşılmalıdır. Bu konudaki hukuki düzenlemeler rekabet özgürlüğü alanlarının belirlenerek teşebbüslere eşit ve serbest bir şekilde rekabet edebilme fırsatını vermek amacıyla ortaya konmuştur.”³¹

Genel olarak Hukukun amaçlarını; toplum yaşamını düzenleme amacı, toplum gereksinimlerini karşılama amacı ve adaleti gerçekleştirme amacı olarak

---

²⁹ Aslan, Rekabet Hukuku, s.714

³⁰ Topçuoğlu, s.82

³¹ 4054 Sayılı Kanunun Genel Gerekçesi, www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi, 05/01/2013)

adlandırabiliriz. Bu çerçevede genel kabul görmüş Rekabet Hukuku'nun temel amaçları; etkili bir rekabet ortamının ve bunun sonucunda etkili bir rekabetin oluşturulması ve oluşturulan bu rekabet ortamının korunması şeklinde adlandırabiliriz. Bu hukuki düzenlemeler rekabetin korunması ile ticaret serbestisi ve pazara giriş özgürlüğü sağlanmış olmaktadır. Bu bireysel hareket edebilme özgürlüğü, demokratik anayasal sistemin ayrılmaz bir parçasıdır. Mal ve hizmet piyasasında rekabet sürecinin korunması ile, ülke kaynaklarının halkın taleplerine göre dağılımı sağlanırken, artan ekonomik verimlilik ile birlikte, genel refah da artacaktır.³² Serbest rekabetçi yapının getirdiği dinamizm, toplumun kıt kaynaklarının etkin şekilde dağılması ve verimli şekilde kullanılmasına, mal ve hizmetlerin düşük fiyatta ve yüksek kalitede sunulmasına yol açar. Böylece toplumun tamamının yani tüketicinin de refahı artırılmış olur.³³ Her durumda, tüketici refahı da olsa toplam refah da olsa, rekabet hukukunun ana amacının refahın ençoklaştırılması olduğu genel kabul görmüştür.³⁴

Ticari faaliyete katılanlar arasındaki rekabet, daha verimli üretim ve işletmeciliği beraberinde getirirken, daha az kaynak kullanılmasını, daha az maliyetle üretim yapılmasını, teknolojik yenilikler ve gelişmelerin ortaya çıkmasını teşvik edici bir güven ortamı amaç edinilmiştir.³⁵

Bu da daha kaliteli mal ve hizmeti daha ucuza alabilme fırsatının doğması, böylece tüketicilerin ve toplumun tümünün refah düzeyinin artması sonucunu doğuracaktır. İnsanların kaliteli ürün ve hizmetlere daha hızlı ulaşmalarına, mal ve hizmetlerden etkin olarak faydalanmalarının yolu açılacaktır.

Oluşturulacak iyi bir rekabet düzeni ile yukarıda belirtilen amaçların yanında ikincil amaçlara ulaşmak da hedeflenmektedir. Her şeyden önce rekabet düzeni, piyasaya diğer işletmelerin girişlerinin önündeki engelleri bertaraf ederek girişimci ruhun gelişmesine dolayısıyla ekonomik gelişmeye etki eder. Rekabet edenlerin düzenlerinin korunmasında ve onları kanuni olarak güvenceleri olmada oldukça

---

³² Badur, s.19

³³ Murat ÖZEYRANOĞLU, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet Kurulu Kararları ve Tüketici Yararı**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

³⁴ Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.76

³⁵ Badur, s.19

önemlidir. Rekabet düzeni ahlaklı ve dürüst müteşebbislerin önünü açmakta ve onlara güven vermektedir. Öte yandan, rekabet düzeni piyasada doğruluk ve dürüstlüğün yaygınlaşmasına da katkıda bulunmaktadır. İyi bir rekabet düzeninde fiyatlar aşağıya çekilir. Tüketici daha kaliteli ürünü daha ucuza alır. Böylelikle kaynaklar daha verimli kullanılmış olur. Bütün bu düzenlemeler de hedeflenen amaç, tüketiciye belli bir mal için piyasa fiyatı üzerinde bir bedel ödettilerilerek zarar verilmesine engel olmaktır. Tüketicilerin korunmasına ilişkin düşünceler günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.³⁶

1.2.2. Rekabet Hukukunun Hukukumuzdaki Yeri

Hukukun gelişmesi sonucunda sınırlarının belirsizleşmesine rağmen, Roma Hukuku'ndan beri Kamu Hukuku ve Özel Hukuk olarak yapıla gelen bir ayrım vardır. Bu ayrımın önemi, devletin özel hukuk alanına sosyal kaygılar taşıyarak müdahale ettiği alanların genişlemesi ve çağdaş yaşamın düzenlemelerini içeren yeni hukuk dallarının karma nitelikler taşıması nedeniyle giderek azalmıştır. Özel hukuk, kişilerin birbirleriyle ilişkilerini düzenler ve koruduğu menfaat doğrudan doğruya kişilerin menfaatleridir. Kamu hukuku alanında devletin egemenliğinden kaynaklanan yetkileri kullanması ve bunun karşısında kişilerin haklarının neler olacağı düzenlenmiştir. Kamu hukuku alanındaki kuralların büyük bir bölümü kamu düzeninin sağlanması amacına yöneliktir.³⁷ Rekabet hukuku doğrudan doğruya kişileri korumaya yönelik bir hukuk dalı olmadığına göre amaç yönünden özel hukuktan çok, kamu hukukuna yakın olarak da değerlendirilmektedir.³⁸ Ama sonuç olarak kişilerin (özellikle tüketicilerin) çıkarlarının korunmasını amaç edinmesinden dolayı amaç bakımından Özel Hukuk Dalına yakın olduğu söylenebilir.

Piyasa ekonomilerinin temeli serbest rekabettir. Bu tür piyasaların mümeyyiz vasfı, bütün ekonomik fonksiyonların, Devletin müdahalesinden uzak bir şekilde, yine piyasanın kendi içerisinde belirlenmesidir. Ne var ki zamanla, teşebbüslerin kendi aralarında anlaşarak veya birleşerek yahut hakim durumlarını kötüye kullanarak

---

³⁶ Akıncı, s.7

³⁷ Aslan, Rekabet Hukuku, s.13

³⁸ Nurkut İnan, “Rekabet Kanun Tasarısının Birinci Bölümü” AT Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası sempozyum, İstanbul 1993, s.48

aralarındaki rekabeti bertaraf etmek istedikleri görülmüş ve bu alanın düzenlenmesi zarureti doğmuştur. İktisadi hayattaki gelişmeye bağlı olarak, genel anlamda haksız rekabet hükümlerini ihtiva eden rekabet hukukunun gelişimi, rekabet sınırlamaları hukuku ile tamamlanmış olmaktadır. Bu anlamda rekabet sınırlamaları hukuku, rekabet hukukunun bir kısmını oluşturur.³⁹

Özel uzmanlık gerektiren bir konu olan Rekabet Hukuku'nun, Ceza Hukuku'nun klasik kurumlarıyla uygulanmasının zorluğu da ortadadır. Yani savcılık kurumu ve bir dereceye kadar da ceza mahkemeleri bu hukuk dalının uygulaması için yeterli olamayacaklardır. Bu halde, savcının yerini alacak, soruşturma-kavuşturma yapacak; hatta bazı sistemlerde cezayı da verecek bir uzman kurula ihtiyaç vardır. Bu sisteme göre cezayı verecek ya da verilen cezayı denetleyecek olan yargı makamının da uzmanlaşmış bir kurum olması zorunludur. Bu nedenle çeşitli ülkelerde uygulanan sistemler incelendiğinde, hukuku uygulayacak makamın özel olarak bu iş için kurulmuş ve özel yetkileri olan bağımsız bir idari makam olduğu görülmektedir.⁴⁰

Rekabet Hukuku ile Medeni Hukuk ve Borçlar Hukukunun temel ortak noktaları bulunmaktadır. Rekabet Hukuku da Medeni Hukuk gibi özel kişiler arasındaki hukuki ilişkilere uygulanır. Rekabet Hukuku kuralları devlet veya hükümet uygulamalarına uygulanmaz. Yine rekabet hukukunun konusunu oluşturan sınırlayıcı anlaşmalar ve kararların oluşması hükümleri ve sona ermesi esasen Medeni Hukuk kurallarıyla belirlenir. Bir başka açıdan bakıldığında Rekabet Hukuku, rekabeti sınırlayıcı anlaşmaları veya teknelci uygulamaları sınırlayarak, alıcıların seçme özgürlüklerini güvence altına alır. Bu uygulamalar yasaklanmakla sözleşme özgürlüğü de sağlanmış olur.⁴¹

RKHK'nın 56. maddesinde, BK 63 ve 64. Maddelere gönderme yapılır. Kanun maddesine göre; daha önce yerine getirilmiş edimlerin geçersizliği nedeniyle geri istenmesi halinde tarafların iade borcu BK 63 ve 64 üncü maddelerine tabi oldukları bildirilmiştir.

---

³⁹ Topçuoğlu, s.41-42

⁴⁰ İnan, “**Rekabet Kanun Tasarısının Birinci Bölümü**”, Sempozyum s:49

⁴¹ Aslan, Rekabet Hukuku, s.16

Rekabet Hukukunu, diğer hukuk dallarından ayıran en önemli fark, ekonomi bilimi bulgularından ve kanunlarından daha fazla yararlanılmakta olmasıdır.⁴² Öyle ki ileride incelemeye çalışacağımız bazı Kurul Kararlarında ekonomik analizlerden de yararlandığı görülecektir. Rekabet Hukuku ile ekonomi bilimi arasındaki bağ iki nedenden kaynaklanır. Bunlardan ilki, Rekabet Hukuku ile, rekabetin ekonomik sonuçlarının da elde edilmesinin amaçlanmış olması, ikincisi ise piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin davranışlarının değerlendirilmesinde ekonomik bilgilerin gerekli olmasıdır. Bu ikinci tür araştırma, rekabet koşullarının tespitine, ele alınan olayların hayat tecrübelerine ve piyasa şartlarına göre değerlendirilmesine, ekonomi biliminde kabul edilen piyasa türlerine ve fiyat teorilerine bağlıdır.⁴³

Genel olarak değerlendirildiğinde; Rekabet Hukukunun kamunun emredici nitelikte bir hukuku olmasının yanında, bir takım bağımsız ve konusunda uzman kurullar tarafından yargılamanın yerine getirilmesi, özel kişiler arasındaki ilişkileri düzenlemesi ve sonuç olarak kişilerin çıkarlarını korumayı amaç edinmesinden dolayı Özel Hukuk alanına daha yakın olduğu söylenebilir.

1.2.3. Rekabet Hukuku Düzenlenmesinde İzlenen Yaklaşımlar

Konumuz olan Rekabet Hukuku; bir hak ve özgürlük olarak serbest ekonomik sistemin düzenli ve sağlıklı işleyebilmesini amaç edinmesinin yanında rekabet düzeni oluşturarak bunu korumayı birinci amaç edinmiştir. Bu amaçlar çerçevesinde bir rekabet kanunu yapmak elzemdir. Rekabetin ticari hayattaki etkileri uzun yıllardan beri bilinmektedir. Tarihin ilk tacirleri olan Fenikelilerin mısır, tabii boya ve kıymetli metaller piyasasında rekabeti kısıtladıkları bilinmekle birlikte eski Mısır'da ve Babil'de de rekabet piyasasına ilişkin düzenlemelere rastlanmaktadır.⁴⁴

Günümüz itibariyle dünyada 100'den fazla ülkede rekabet kanunu kabul edilmiş durumdadır.⁴⁵ Genel olarak farklı çeşitli ülkelerin rekabet hukuku ile ilgili düzenlemeleri incelendiğinde, bu düzenlemelerin sistemlerinin başlıca üç başlık altında

---

⁴² Akıncı, s.11

⁴³ Akıncı, s.22

⁴⁴ Akıncı, s.32

⁴⁵ Meltem BAĞIŞ AKKAYA www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “4054 Sayılı Kanun “Orijinal” mi Yoksa Tek-Beden-Herkese-Uyar Modelinin Bir Örneği mi?” (Erişim tarihi,10/05/2013)

toplanabileceği görülür. Bu üç sistem kötüye kullanmayı yasaklama sistemi, yasaklama sistemi, ve karma sistemdir. Karma sisteme doktrinde bazı yazarlar "Uzlaştırıcı Yaklaşım" ya da "Uzlaştırıcı Çözüm" adını da vermektedirler.⁴⁶

Kötüye Kullanmayı Yasaklama Sistemi; sistem içerisinde, genel olarak bir yasaklama olmamasının yanında kural olarak kartellerin yaptıkları faaliyetler görmezden gelinmekte ancak bunların rekabet üzerinde kötüye kullanımları yasaklanmaktadır.

Kötüye kullanma her somut olayın koşullarına göre belirlenecektir. Örneğin yüksek kar elde etmek için fahiş fiyatlar belirlemek kötüye kullanma sayılabileceği gibi, rakip firmaların piyasaya girişlerini zorlaştıracak şekilde çok düşük fiyatla veya sabit fiyatla ve çok uzun vade ile satış yapmak da kötüye kullanma teşkil etmektedir.⁴⁷

Kötüye kullanmayı yasaklama sisteminin temelinde iyi bir denetim sistemi oluşturmak ve bu denetim sistemi ile her alanda kontrollerin sıkı bir şekilde yapılması yatmaktadır. Bu ise yoğun bir emek ve mesai gerektirmektedir.

Yasaklama Sistemi; Yasaklama sisteminde hem rekabeti sınırlayıcı faaliyetlerin yanında tekeller, fayda veya zarara bakılmaksızın doğrudan yasaklanmıştır.

Yasaklama Sistemine göre hem rekabeti sınırlayıcı işletmeler arası anlaşmalar hem de tekeller kural olarak yasaklanmıştır. Çünkü bunlar serbest rekabet sistemiyle bağdaşmayan ve onu bozan zararlı yapılar olarak görülürler.⁴⁸

Yasaklama sisteminde; kural olarak “yasak” olsa da ancak hali gittikçe yumuşayan bir durum almaktadır. Amerikan Milli Komitesi tekellerin ve sınırlayıcı uygulamaların kabul edilebilir sosyal hizmetleri ve hatta kamu tüketimine faydalı iyi bir tekel olduğunun ispat edilmesiyle mazur gösterilemeyeceğini ifade etmiş ve bu yaklaşım ABD Yüksek Mahkemesince de kabul edilmiştir. Ancak artık ABD’de bu etkinlik uğruna bir kısım rekabetin feda edilmesi tartışılmaya başlanmıştır. Yeni Bankalar Birleşme Yasasının ilk uygulamaları Amerikan ve AT yaklaşımlarının

---

⁴⁶ Özsunay, s.9

⁴⁷ Aslan, Rekabet Hukuku, s.9

⁴⁸ Özsunay, s.9

birbirine yaklaşmakta olduğunu göstermektedir.⁴⁹

Karma Sistem;Karma sistemde; yasaklama sistemi ve kötüye kullanmayı yasaklama sistemi birbirlerine yaklaştırılarak karma bir sistem öngörülmüştür. Buna göre bazı karteller ve sınırlayıcı uygulamalar yasaklanırken diğer bazıları ise kötüye kullanılmaları halinde yasaklanmaları üzerine kurulmuştur.

Rekabeti sınırlayıcı etkiye sahip anlaşmaların aynı zamanda olumlu yönleri de olabilir. Bu olumlu yönlerin ağır basması durumunda yani böyle bir olumlu etkinin istenmesi halinde bir kısım rekabetin feda edilmesi daha "ekonomik" bir davranış olabilir. Oysa buna izin vermeyen yasaklama sistemi ile her türlü tekelleşmenin yasaklanması özellikle sermaye birikiminin tam olmadığı ülkeler için doğru bir yol olmayabilir. Bu gibi ülkelerin özellikle dış ticaretteki rakipleri karşısında güçlü işletmelere ihtiyaçları vardır. Kötüye kullanmayı yasaklayan sitemlerde kartellerin ve tekellerin varlığına ses çıkarılmaz. Oysa ekonomik gücü elinde tutan rakipler bir kez bir araya geldiklerinde tüketici zararına gizli anlaşmalar yapma fırsatını ellerine geçirirler. Bunların davranışlarının denetlenmesi her zaman istenen etkinlikte olmayabilir. Zira ekonomik devler bir kez yaratıldıktan sonra onların kontrolüne çalışmak zor bir çabadır.⁵⁰

Karma sistem Federal Almanya (Federal Alman Kartel Kanunu) ve AT'de uygulanmıştır. AT'de uygulanan sistemle 85. maddenin birinci fıkrasında rekabeti sınırlayıcı anlaşmalar yasaklanmış, ama bu ilkenin esnekliğini sağlamak üzere üçüncü fıkra ile belirlenen şartları taşıyan anlaşmalar tanınabilecek muafiyetlerle yasak kapsamından çıkartılmışlardır. Benzer şekilde 86. maddede sadece hakim durumun kötüye kullanılması yasaklanırken - ki buna muafiyet tanınmamıştır - tek başına hakim durum ya da Amerikan antitrust hukukunda olduğu gibi tekelleşme eylemi yasaklanmamıştır.⁵¹

Aynı örnekler AT rekabet hukukuyla büyük paralellikler taşıyan bizim Kanunumuz için de geçerlidir. Türk Rekabet Kanunu'nun bu sistemi benimsediğini

---

⁴⁹ Aslan, Rekabet Hukuku, s.11

⁵⁰ Aslan, Rekabet Hukuku, s.12

⁵¹ Özsunay, s:9

söyleyebiliriz.⁵²

Diğer yandan karma sistem açısından da bazı aksaklıklar söz konusudur. Fakat sistem yasaklama ilkesine veya kötüye kullanma ilkesine de dayansa yine bazı istisnaları olacaktır. Kanun koyucunun, tekeli veya rekabeti kısıtlayıcı ortak uygulamalar konusunda benimsediği kurallar hiçbir zaman çok katı ve yasakçı bir sistem izleyememektedir.⁵³

---

⁵² Aslan, Rekabet Hukuku, s.10

⁵³ Akıncı, s.25

2. REKABET KANUNUNUN İNCELENMESİ

2.1. 4054 SAYILI KANUNUN HAZIRLANMA SEBEPLERİ

Her türlü ekonomik faaliyetleri serbestçe, “her kes istediğini istediği şekilde yapsın” mantığıyla, ekonomik faaliyetler üzerinde bir düzenleme olmadan bu faaliyetler gerçekleşsin mantığı bir düzensizliği meydana getirir. Burada kamu gücünün devreye girerek bir takım düzenlemeler yapması gerekmektedir. Elbette kamu gücü yanında bir takım örgütler, odalar, meslek birlikleri de bir takım düzenlemeler getirebilir. Bunu tarihimizde de Ahi Teşkilatı’nda görmemiz mümkün olmaktadır. İlk zamanlarda ülkemizde rekabet kültürü önemli ölçüde gelişmiştir. Fakat gelişen bu kültür aynı zamanda iki yönlü bir farkındalığı da beraberinde getirmiştir. Bir yandan rekabetin ve rekabet kurallarının önemini farkına varılırken, diğer yandan rekabet kuralları uygulaması dışına nasıl çıkılacağı konusunda da farkındalık ve yetkinlik artmıştır.⁵⁴

Devletin gerekli hukuki düzenlemeleri yaparak rekabetin korunmasını amaçlaması, Kanun'un hazırlanmasının en önemli etkenlerden biridir. Rekabetin sağladığı yararların ekonominin tüm alanlarında görülebilmesi, rekabetin hukuki açıdan koruma altına alınması ile mümkündür.⁵⁵ 4054 sayılı RKHK yapılmasında iktisadi bir takım zorunlulukların yanında yasal düzenlemelerinde etkisi büyüktür. Anayasamızda da bu kanunun hazırlanmasını gerektirecek hükümler mevcuttur.

Günümüz itibariyle dünyada 100’den fazla ülkede rekabet kanunu kabul edilmiş durumdadır. Bilindiği üzere, bu durum, yürürlükte 100’den fazla farklı rekabet kanunun olduğu anlamına gelmemektedir. Orijinal rekabet kanunu modellerini en temel haliyle ikiye ayırmak mümkündür: ABD modeli ve AB modeli. Dolayısıyla bilinen bütün rekabet kanunları anılan iki modelden birinin ya aynısı (bu yazının hedefi bakımından “kopyası”, “tercümesi”) ya da benzeridir (yine yazının hedefi bakımından “versiyonu”). Hatta bu ayrımı bir adım daha ileri taşıyarak aslında AB rekabet rejiminin de aslında ABD orijinli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.⁵⁶

---

⁵⁴ Yaşar TEKDEMİR, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “rekabet nasıl bir iştir” (Erişim tarihi,15/07/2013)

⁵⁵ Badur, s.26

⁵⁶ Meltem BAĞIŞ AKKAYA www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “4054 Sayılı Kanun “Orijinal” mi Yoksa Tek-Beden-Herkese-Uyar Modelinin Bir Örneği mi?” (Erişim tarihi,10/05/2013)

Avrupa Birliği ile yapılan müzakereler çerçevesinde, 16 Mart 1995 tarih ve 1/95 sayılı kararı alınmıştır. Kararın “Yasaların Yakınlaştırılması” başlığı altında 2. Bölüm’de rekabet konusu ele alınmıştır. Alınan kararlar çerçevesinde rekabet konusunun ele alınarak kanun yapılmasını gerektirmektedir.

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un yapılmasını gerektiren sebepler, yasal ve iktisadi zorunluluklar, uluslar arası mevzuattan kaynaklanan zorunluluklar olarak iki başlık altında incelenebilir.

2.1.1. Yasal ve İktisadi Zorunluluklar

1863 yılından bu yana ülke ekonomisini kangren gibi saran Düyun-u Umumiye Reji İdaresi devlet hazinesini elinde tutmaktaydı. Söz konusu idare çeşitli pazarlarda özellikle yabancı tekellere imtiyazlar veriyor, İngiliz, Fransız ve İtalyan teşebbüslere bir takım ayrıcalıklar tanıyarak önemli iktisadi alanlarda tekelleşmelerini sağlıyordu. Bu durum iktisadi alanda büyük buhran yaşayan Osmanlı Devleti ve vatandaşlarına ağır bunalımlar yaşatmaktaydı.

1923 yılına gelindiğinde Kurtuluş Savaşı’ndan çıkan yeni Türkiye Cumhuriyeti ekonomik bağımsızlığını kazanmak için bir takım faaliyetler gerçekleştirmeye başlamış, 4 Mart 1923 tarihinde sonuçlanan İzmir İktisat Kongresiyle ekonomik alandaki problemlere çözüm üretmek amacıyla bir takım prensipler benimsenmiştir.

17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihlerinde İzmir’de toplanan Türkiye İktisat Kongresi’nin en önemli kararlarını şöyle sıralamak mümkündür.

a) Hammaddesi yurt içinde yetişen veya yetiştirilebilen sanayi dalları kurulması gerekmektedir.

b) El işçiliğinden ve küçük imalattan süratle fabrikaya veya büyük işletmeye geçilmelidir.

c) Devlet yavaş yavaş iktisadi görüşleri de olan bir organ haline gelmeli ve özel sektörler tarafından kurulamayan teşebbüsler devletçe ele alınmalıdır.

d) Özel teşebbüslere kredi sağlayacak bir Devlet Bankası kurulmalıdır.

- e) Dış rekabete dayanabilmek için sanayinin toplu ve bütün olarak kurulması gerekir.
- f) Yabancıların kurdukları tekellerden kaçınılmalıdır.
- g) Sanayinin teşviki ve milli bankaların kurulması sağlanmalıdır.
- h) Demiryolu inşaat programına bağlanmalıdır.
- i) İş erbabına amele değil, işçi denmelidir.
- j) Sendika hakkı tanınmalıdır.⁵⁷

Rekabetin düzeninin oluşturulması ve korunması için İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar Yeni Türkiye Cumhuriyeti için başlangıç olması ve ekonomi politikaları için yol gösterici olmasından dolayı önemlidir.

Türkiye’de rekabetin korunması doğrultusundaki ilk eylem 1971 yılında Ticaret Bakanlığı öncülüğünde yapılan ve esas konusu tüketicinin korunması olan bir sempozyumdur. Bu sempozyum sonrasında anılan Bakanlıkta yapılan bir çalışma ile “*Tüketicinin Korunması İçin Ticaret Konusu Mal ve Hizmetlerle İlgili Faaliyetlerin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı*” hazırlanmıştır. Bu tasarıda esas itibarıyla tüketicinin korunmasına ve iç piyasanın düzenlenmesine ilişkin hükümler yer almıştır. Bakanlıkça 1980 yılında hazırlanan bir başka tasarı, “*Ticarete Dürüstlüğün Korunması Hakkında Kanun Tasarısı*” başlığını taşımaktaydı. Tasarıda kanunun amacı; “serbest piyasa düzenini korumak, rekabeti bozucu unsurları bertaraf etmek.” şeklindedir.⁵⁸

1982 Anayasası’nın 16’ncı maddesi Kamu İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Özel Teşebbüsleri düzenledi. Bu anayasal hükümle serbest piyasa ekonomisine ve rekabet hukukuna doğru biraz daha yaklaşıldı. Özellikle 1980 ihtilalından sonra gelişen serbest piyasa ekonomisi ile birlikte ülkemizde de rekabeti ihlalleri ortaya çıktı. 7 Aralık 1994 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi 4054 sayılı “Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun”u kabul etti. Rekabet Hukuku 13 Aralık 1994 tarih ve 22140 sayılı

---

⁵⁷ İzmir İktisat Kongresi, www.wikipedia.org. (Erişim tarihi:21/04/2013)

⁵⁸ Rekabet ile ilgili Genel Bilgiler, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/03/2013)

Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla artık Türk Pozitif Hukukuna dahil edilmiştir. 4054 sayılı kanun Rekabeti Koruma görevini ise merkezi idare teşkilatı içerisinde aynı yıl kurulan Türk Rekabet Kurumu’na vermektedir.

RKHK'nın genel gerekçesinin 1. maddesinde; “Günümüz dünyasındaki gelişmeler göstermiştir ki rekabet bir piyasa ekonomisinde yalnızca kaynakların etkin kullanımını sağlamakla kalmaz aynı zamanda rakip malların fiyatlarının düşmesini ve bu pazarda daha büyük paya sahip olmak isteyen teşebbüslerin ürünlerinin kalitelerini artırmalarına ve yeni teknolojileri üretimde kullanmalarına yol açar. Serbest rekabetçi yapının getirdiği bu dinamizm ülke ekonomisinin sürekli ve dengeli kalkınmasını sağlar. Fiyatların düşüşü ve kalitenin artışı ise toplumun tamamını yani tüketicileri korumak gibi sosyal bir fayda sağlar. İşte bu nedenlerle, Devletin gerekli hukuki düzenlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlaması bu kanunun amacını oluşturmaktadır.”⁵⁹ denilerek rekabetin korunması görevi Devlet’e yüklenmiştir. Rekabetin ülkemizde sağlıklı bir şekilde işleminde ve bu yapının devamında Devlet’e büyük görevler düşmektedir.

Piyasa ekonomisinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için, rakip teşebbüsler arasında dinamik bir rekabet sürecinin var olması gerekir. Devlet’in rekabeti koruyucu ve geliştirici bir rekabet politikasının bulunmaması durumunda başarılı olan değil, güçlü olan piyasaya egemen olmakta ve rekabet ortadan kalkmaktadır.⁶⁰

Anayasamızın 167. maddesinin birinci fıkrasında “Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır, piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.” hükmünü düzenlemiştir. Bu hükümle birlikte tekelleşme ve kartelleşmeyi önleme görevi devlete yüklenmiştir. Bu durum 4054 sayılı RKHK’nın genel gerekçesinde yer verilmiş ve 167. maddeye atıf yapılarak şöyle devam edilmiştir: “Bu nedenlerle sağlıklı piyasaların oluşması, girişimcilerin özendirilmesi, sınırlı ülke kaynaklarının etkin dağılımı ve bunların en verimli şekilde kullanımını teminen, anayasal bir direktif olarak zorunlu bulunan ve ekonomik yaşamımızda yeni bir dönem

---

⁵⁹ **4054 Sayılı Kanunun Genel Gerekçesi**, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

⁶⁰ Aslan, Rekabet Hukuku, s.16

başlatacağını umduğumuz Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hazırlanmıştır.”⁶¹

Anayasanın 5. maddesiyle kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamakla görevlendirilen devlet, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirler cümlesinden olmak üzere, piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önlemek amacıyla, Anayasa'nın 167. maddesi uyarınca 4054 sayılı Kanunu hayata geçirmiştir. Rekabet Kanunu'nun esasa müteallik 4., 6. ve 7. maddelerinin hükümleri, Anayasa'da temel hak ve özgürlükler olarak tanzim olunan, mülkiyet hakkı (md. 35) ile çalışma, sözleşme ve teşebbüs hürriyetinin (md. 48) yasal sınırları niteliğini taşımaktadır.⁶²

RKHK Anayasa'nın 167. maddesini genişletmemiş, hatta gerisinde bile kalmıştır. Çünkü Anayasa'nın 167. maddesi tekelleşmeyi önlemeyi hedef alarak gösterdiği halde, Kanun'da tekel olmak yasaklanmamıştır. Sadece yeni kapasite yaratmaksızın, mevcut kapasiteleri birleştirerek tekelleşmek ve bu tekel gücünü kötüye kullanmak yasaklanmıştır.⁶³ Bunların yanında bir işletmenin yaptığı buluşlarla ve yeniliklerle, kendi iç dinamiği ile sağladığı başarıların sonucunda tekelleşmesi yasak değildir. Yani devlet 13 Aralık 1994 tarihinde bir Rekabet Kanunu çıkartarak anayasal zorunluluğu yerine getirmiş, ama söz konusu Kanun'un 167. maddenin gerisinde kaldığı değerlendirilmektedir.⁶⁴

Ülkemizde yaşanan yoğun rekabet ihlalleri, tekellerin güçlü yapıları nedeniyle bir rekabet düzenlemesi elzem bir hale gelmiştir. Bu gün enflasyonun düşmesi, sosyal refahın artması, teknolojik gelişmeyi sağlama amacı güden rekabetin oluşturulması insan hak ve hürriyetlerinin korunmasına kadar giden bir takım fonksiyonları yerine getirmektedir.

Sağlıklı bir ekonominin oluşması için rekabet olmazsa olmaz bir koşuldur. Çünkü teşebbüslerin ekonomik faaliyetlerini özgürce yapmalarını, piyasa oyuncularının istedikleri piyasaya rahatça girmelerini rekabetçi bir ortam sağlar. Ülkemizin gelişmesi için böyle bir rekabet kanununa ihtiyaç duyulmakta idi ve 1994 yılında yapılarak Pozitif

---

⁶¹4054 Sayılı Kanunun Genel Gereğesi, www.Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

⁶² Mustafa ATEŞ, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet Hukukunun Anayasa Hukukuyla İlişkisi**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

⁶³ Badur, s:27

⁶⁴ Aslan, Rekabet Hukuku, s.21

Hukuk Sistemimizdeki yerini almıştır.

2.1.2. Uluslar arası Anlaşmalardan Kaynaklanan Zorunluluklar

Türk Rekabet Kanununun nereden esinlendiği hususu, Türkiye'nin dış politika tercihleri ile de doğru orantılıdır. Uluslararası politika bakımından Türkiye, 1957'de Roma Anlaşması ile temeli atılan Avrupa Birliği (o tarihte Avrupa Ekonomik Topluluğu)'nin içinde yer almak istemiştir. Hâlen devam eden bu talepkâr süreçte birçok alanda – bu arada da ekonomide- Avrupa Birliği kaynaklı yeni kanunlar, kavramlar, kurumsal yapıların benimsenmesi zorunluluğu ile karşı karşıya kalınmıştır. Rekabet Kanunu ve Rekabet Kurumu da AB kökenli ve talepli değişikliklerdendir.⁶⁵

Türkiye ile AT arasında 6 Mart 1995 tarihinde Brüksel'de yapılan toplantı sonrasında bir dizi kararlar alınmıştır. Ortaklık ilişkileri çerçevesinde oluşturulan Ortaklık Konseyinin 6 Mart 1995 tarih ve 1/95 sayılı kararı rekabet kurallarına ilişkin ayrıntılı hükümler içermektedir. Kararın 32. maddesi rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararları; 33. maddesi ise hakim durumun kötüye kullanılmasını düzenlemiştir. 34. maddede devlet yardımlarına yer verildikten sonra 35. maddede, 32, 33 ve 34. maddelerin yorumunda Roma Antlaşmasınının 85, 86 ve 92. maddelerinin uygulanışında ortaya çıkan kriterlerin esas alınacağı ilkesi getirilmiştir. Bu kuralların uygulanabilmesi için gerekli ön koşul Türkiye ile Topluluk arasındaki ticaretin ilgili yasak eylem sonucunda etkilenmesidir.⁶⁶

Kararın 32. maddesine göre; “Rekabetin engellenmesi, kısıtlanması veya bozulması amacını güden veya sonucunu veren tüm girişimler arası anlaşmalar, girişim birliklerinin aldığı kararlar ve anlaşmalı uygulamalar, özellikle:

a-) alış veya satış fiyatlarını veya herhangi bir başka ticaret koşulunu dolaysız veya dolaylı olarak belirledikleri;

b-) üretimi, pazarları, teknik ilerlemeyi ve yatırımları sınırladıkları veya denetim altına aldıkları;

c-) pazarları veya arz kaynaklarını paylaşmaya yönelik oldukları;

---

⁶⁵ Meltem BAĞIŞ AKKAYA www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “4054 Sayılı Kanun “Orijinal” mi Yoksa Tek-Beden-Herkese-Uyar Modelinin Bir Örneği mi?” (Erişim tarihi,10/05/2013)

⁶⁶ Badur, s.28

d-) ticarete diğer taraflarla yapılan eşdeğer işlemlere farklı koşullar uygulayarak bunların rekabet gücünü azalttıkları;

e-) sözleşmelerin akdini, mahiyeti bakımından veya ticari teamüle göre sözleşmenin konusuyla ilgili olmayan ek yükümlülüklerin karşı tarafça kabul edilmesi şartına bağladıkları takdirde Gümrük Birliği'nin iyi işleyişiyle bağdaşmaz sayılarak Topluluk ile Türkiye arasındaki ticareti etkileme olasılığı taşıdıkları ölçüde yasaklanır.” denmiştir. Sonrasında ise madde kapsamında yasaklanan tüm anlaşma ve kararların otomatik olarak geçersiz olduğu belirtilmiştir.

Kararın 37. maddesine göre Ortaklık Konseyi rekabet kurallarının uygulanmasını sağlamak için, Gümrük Birliğinin yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıl içinde gerekli kuralları kararlaştıracaktır. Söz konusu kuralların belirlenmesinde, yürürlükte olan AB mevzuatı esas alınacaktır. Bu vesileyle Toplulukta rekabet kurallarının uygulanmasından sorumlu olan Komisyonun Rekabet Genel Müdürlüğü ve 4054 sayılı Kanun ile kurulması öngörülen Rekabet Kurulu arasında sıkı bir işbirliğinin gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.⁶⁷

AT ile Türkiye arasında rekabet mevzuatının uyumlaştırılmasının temel amaçlarının;

- a-) Türkiye'nin AT'ye tam üyelik yolunda mevzuat uyumunun sağlanması ve malların serbest dolaşımı hedefine yönelik olarak Ortak Pazar'daki mevzuat ortamının Türkiye'de de tesisi,
- b-) AT ve Türkiye'nin uyguladıkları antidamping uygulamalarının durdurulması,
- c-) Türkiye'nin rekabetçi özellik kazanmasıyla sanayi verimliliğinin artırılması, olduğu düşünülmektedir.⁶⁸

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararının Türkiye'yi rekabet açısından en çok etkileyen ve taahhüt altına sokan maddesi, “Hukukların Yaklaştırılması” kenar başlıklı 39. maddesidir. Bu maddenin ilk iki fıkrasına göre;

---

⁶⁷ Cem DUNA, Pars KUTAY, **Gümrük Birliği ile Nereye**, İntermedia Yayınları, İstanbul, 1996, s.40

⁶⁸ Arif ESİN, <http://www.esrc.com/postmaster/RKHK.pdf> , “**4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Esasları**”, s.6 (Erişim tarihi: 15/05/2013)

1. Türkiye Gümrük Birliği ile hedeflenen ekonomik bütünleşmeye ulaşmak amacıyla, rekabet kurallarıyla ilgili mevzuatının Avrupa Topluluğu mevzuatıyla uyumlu hale gelmesini ve etkin biçimde uygulanmasını sağlayacaktır.

2. Türkiye birinci paragrafta belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmek için;

a-) Gümrük Birliğinin yürürlüğe girmesinden önce, AT Antlaşmasının 85 ve 86. maddelerinde belirtilen koşullar çerçevesinde teşebbüs uygulamalarını yasaklayan bir kanunu kabul edecektir. Aynı zamanda Gümrük Birliğinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Toplulukta yürürlükte bulunan blok muafiyet mevzuatında yer alan ilkelerin ve AT organlarınca geliştirilen İtihat Hukuku'nun Türkiye'de uygulanmasını sağlayacaktır. Topluluk; Gümrük Birliğinin yürürlüğe girmesinden itibaren blok muafiyet mevzuatının değiştirilmesi, iptali veya yeni düzenlemelerin kabul edilmesi ile ilgili işlemleri mümkün olduğu kadar kısa sürede Türkiye'ye haber verecektir. Türkiye eğer gereklyse, bu bilgilerin verilmesinden itibaren bir yıl içersinde yasalarını yeni duruma uygun hale getirecektir.

b-) Gümrük Birliğinin yürürlüğe girmesinden önce, belirtilen kural ve ilkeleri etkin biçimde uygulayacak bir rekabet kurumu oluşturulacaktır.

Buradan anlaşılacağı üzere, Ortaklık Konseyi kararıyla Türkiye Topluluk mevzuatıyla büyük ölçüde paralellik gösterecek rekabet düzenlemelerini uygulamaya koymayı kabul etmiştir.

Türkiye-AT ilişkilerinde Rekabet Hukuku konumu itibariyle Türkiye Cumhuriyeti, AET - Türkiye arasındaki Ankara Anlaşması (1963) ve Katma Protokol (1971) ile Kurucu Roma Antlaşması'nın 85, 86 ve 90. Maddelerine uyumlu bir rekabet kanununu yürürlüğe almayı taahhüt etmiştir. Avrupa Topluluğu ile mevzuat uyumu ve tam entegrasyon sürecinde Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerini yerine getirerek Topluluk pazarının rekabet kurallarını mevzuatına aktarmış ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u yürürlüğe sokmuştur. AT Rekabet Politikasının oluşumu otuz yılı aşkın bir zaman süreçte gerçekleşmiş ve

Türkiye'nin Topluluk deneyimini kendi milli mevzuatına Gümrük Birliği ile aktardığı görülmektedir.⁶⁹

2.2. 4054 SAYILI KANUNUN İÇERİĞİ VE İNCELENMESİ

RKHK, Anayasamızdan sonra düzenlenen rekabetle ilgili ilk ve kapsamlı kanuni düzenlememizdir. Kanun ile rekabetin sağlanması ve korunması amaçlanmıştır. Gelişmeye açık olan rekabet ortamı; ancak kapsamlı bir şekilde hazırlanmış bir düzenleme ve bu düzenlemelerin uygulayıcılar tarafından iyi bir denetimle yerine getirilmesi ile mümkün olabilmektedir. Rekabet kanunlarında teşebbüslerin, belirli bir mal veya hizmet piyasasında, anlaşmalar, yoğunlaşmalar veya pazar gücünü kötüye kullanmak yoluyla rekabeti kısıtlamaları yasaklanır. Bu suretle teşebbüslerin rekabet düzenine zarar verebilecek faaliyetleri kontrol altına alınıp etkisiz hale getirilerek, mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde gelişmesi temin edilir.⁷⁰

RKHK ile Türk Rekabet Hukuku'nu tek bir kanun içerisinde toplamayı amaçlamıştır. Bu nedenle rekabeti sınırlayıcı işlem ve uygulamaların hem tekel durumu ile ilgili olanları (Birleşme ve devralmalar ile hakim durumun kötüye kullanılması) hem de rekabeti sınırlayıcı uygulamalarla ilgili olanları (rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar) kanun kapsamına alınmıştır.⁷¹ 4054 Sayılı Kanun piyasa ekonomisini modelini benimsemiş ülkemiz bakımından bu modelden beklenen yararların elde edilmesinin önemli ve gerekli kurumlarından birisini oluşturmaktadır. Rekabet Kurumu 1997 yılından beri adı geçen Kanunu uygulamaktadır.⁷²

RKHK 6 kısımdan oluşmaktadır. 1. Kısım; Amaç, Kapsam ve Tanımlardan oluşmaktadır. 2. Kısım; Yasaklanan Faaliyetler, Kurulun Yetkileri, İdari Para Cezaları Bölümlerinden oluşmaktadır. 3. Kısım; Teşkilat ile ilgilidir. 4. Kısım; Kurulun

⁶⁹ Arif ESİN, “4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Esasları”, s.12-14

⁷⁰ Murat ÖZEYRANOĞLU, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “Rekabet Kurulu Kararları ve Tüketici Yararı” (Erişim tarihi,10/05/2013)

⁷¹ A. Cem BUDAK, **Rekabetin Korunması Hakkındaki 1992 Tarihli Kanun Tasarısının Eleştirisi, AT Rekabet Politikaları Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı**, Uluslararası Sempozyumu, İstanbul 11-12/03/1993, s.133

⁷² Yaşar TEKDEMİR www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “rekabet nasıl bir iştir” (Erişim tarihi,15/07/2013)

İnceleme ve Araştırmalarında Usul üzerinedir. 5. Kısım; Rekabetin Sınırlanmasının Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları ile ilgilidir. 6. Kısım ise; Son Hükümleri içermektedir.

“Amaç, Kapsam, Tanımlar” başlıklı birinci kısımda üç madde vardır. Kanun'un amacı, kapsamı ve bazı kavramların tanımları bu bölümde düzenlenmiştir.

Kanunun ikinci kısmında “Yasaklanan Faaliyetler”, “Kurulun Yetkileri” ve “İdari Para Cezaları” adlı üç bölüm vardır. Kanun'un temelini oluşturan Yasaklanan Faaliyetler bölümünde dört maddeyle rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar, hakim durumun kötüye kullanılması, birleşme ve devralmalar yasaklanmış; ayrıca muafiyetlere de yer verilmiştir. RKHK İkinci Kısım m. 4'te “Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar” başlığı altında kanun metni şu şekildedir;

“Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.

Bu haller, özellikle şunlardır:

a) Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi,

b) Mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi ile her türlü piyasa kaynaklarının veya unsurlarının paylaşılması ya da kontrolü,

c) Mal veya hizmetin arz ya da talep miktarının kontrolü veya bunların piyasa dışında belirlenmesi,

d) Rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkartılması yahut piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi,

e) Münhasır bayilik hariç olmak üzere, eşit hak, yükümlülük ve edimler için eşit durumdaki kişilere farklı şartların uygulanması,

f) Anlaşmanın niteliği veya ticarî teamüllere aykırı olarak, bir mal veya hizmet ile birlikte diğer mal veya hizmetin satın alınmasının zorunlu kılınması veya aracı teşebbüs durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın ya da hizmetin diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da arz edilen bir mal veya hizmetin tekrar arzına ilişkin şartların ileri sürülmesi,

Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder. Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir” denilmekte olup genel olarak yasaklanan faaliyetler kapsamında Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar anlatılmakta ve Uyumlu Eylem Karinesine değinilmektedir. Muafiyet Kısımında ise 4. Maddede yasaklanan faaliyetlerin hangi hallerde muaf tutulabileceği üzerinde durulmaktadır.

Üçüncü kısımda “Teşkilat” başlığı altında; Rekabet Kurulu, Başkanlık ve Kurum Personeli bölümleri yer almaktadır. Kanununu dördüncü kısımda 16 madde vardır ve Rekabet Kurulu'nun inceleme ve araştırmalarında uygulayacağı usul belirlenmiştir. Beşinci kısım rekabetin sınırlandırılmasının özel hukuk alanındaki sonuçlarını düzenlemiştir. Kanun Son Hükümler ve üç adet geçici maddenin yer aldığı Altıncı Kısımla bitmektedir.

2.2.1. Yasanın Amacı

Teşebbüsler için rekabetçi davranma yönünde önemli bir baskı kaynağı ise ilgili düzenleyici ve denetleyici çerçeve olan 4054 Sayılı Kanun'dur. 4054 Sayılı Kanun piyasa ekonomisini modelini benimsemiş ülkemiz bakımından bu modelden beklenen yararların elde edilmesinin önemli ve gerekli olan Rekabet kurumu'nu oluşturmaktadır.⁷³

RKHK'nın birinci maddesi “Amaç” başlığını altında “bu kanunun amacı; mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve

---

⁷³ Yaşar TEKDEMİR www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “rekabet nasıl bir iştir” (Erişim tarihi,15/07/2013)

uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır.” ifadesiyle belirlenmiştir. Ancak, Kanun’un 20. maddesi aslında amacı birinci maddeden daha güzel bir şekilde göstermektedir. Buna göre Kanun'un amacının “mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde teşekkülünün ve gelişmesinin temini” olduğu sonucuna varılabilir.⁷⁴

Rekabet Kanununun amacı, her şeyden önce teşebbüsler arasında oluşacak işbirliği mutabakatlarına (teşebbüsler arası anlaşma ve uyumlu eylemler, teşebbüs birliği kararları, birleşme ve devralmalar) engel olmaktır. Ayrıca piyasaya hakim olan teşebbüsler, ekonomik gücünü kötüye kullanarak piyasayı sömürmeye veya rakip teşebbüslerin piyasaya girmelerini zorlaştırmaya yahut mevcut rakipleri piyasadan silmeye teşebbüs edebilir. Bu yıkıcı davranışlara engel olunması ve genel bir ifadeyle de iktisadi yoğunlaşmaya giden yolun tıkanması, rekabet kanunlarının temel amacıdır. Son olarak rekabet şartlarını bozacak tarzdaki devlet yardımları ve ayırıcı uygulamaların önlenmesi de rekabet kanunlarının görevleri arasında yer alır.⁷⁵

Rekabet kanunları esasen doğrudan tüketici yararını gözetmese de sonuçları itibarıyla, diğer bir ifadeyle, ekonomik yaşama getirdikleri iyileştirmeler sonucunda, tüketicinin menfaatini sağlamış olurlar.⁷⁶ Her durumda, tüketici refahı da olsa toplam refah da olsa, rekabet hukukunun ana amacının refahın ençoklaştırılması olduğu genel kabul görmüştür.⁷⁷

Rekabet Kurumu tarafından yayınlanan 13.Yıllık Rapor’11 yayınında 4054 sayılı Kanun’un temel amacı ve bu amaçlara ulaşmak için Kurumun faaliyetleri şu şekilde belirtilmiştir.

- “En ağır rekabet ihlali olarak kabul edilen kartellerin ve diğer rekabet kısıtlamalarının önüne geçilmesi,

---

⁷⁴ Budak, Sempozyum, s:136

⁷⁵ Topçuoğlu, s.82

⁷⁶ Murat ÖZEYRANOĞLU, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet Kurulu Kararları ve Tüketici Yararı**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

⁷⁷ Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.76

- Hakim durumda olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarının engellenmesi,

- Piyasalarda rekabetin sınırlanması sonucunu doğuran yoğunlaşma işlemlerinin kontrol edilmesidir.

Söz konusu amaçlara ulaşmak için Kurum;

- Ayrıntılı inceleme ve soruşturma süreçleri sonucunda piyasalardaki rekabeti bozan, engelleyen ya da kısıtlayan teşebbüsleri cezalandırmakta,

- Belirli bir büyüklüğün üzerindeki birleşme, devralma ve ortak girişimleri denetleyerek piyasalarda tekelleşmenin önüne geçmekte,

- Özelleştirme aşamasında kamu teşebbüslerinin özel sektöre devrini de incelemekte ve özelleştirme yoluyla devletin ekonomideki etkinliği azalırken kamunun terk ettiği alanlarda tekelleşmeye engel olmakta,

- Piyasalardaki rekabeti olumsuz yönde etkileyecek ya da kısıtlayacak nitelikteki çeşitli kanunlar ve düzenlemelere ilişkin olarak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına görüşler göndermekte, ayrıca rekabetçi bir piyasa yapısının faydalarının toplumun tüm kesimlerine anlatılabilmesi için çeşitli faaliyetler yürütmektedir.”⁷⁸ denilmektedir.

Kurum 4054 sayılı kanun çerçevesinde amaçlarını saptamaya çalışmış ve belirledikleri bu amaçlar doğrultusunda; Kurumun yapması gereken faaliyetlere değinmiştir.

RKHK'nın kapsamı, ikinci maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre: “Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukuki işlem ve davranışlar, rekabetin korunmasına yönelik tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemeye ilişkin işlemler

---

⁷⁸ 13.Yıllık Rapor 11, 2012, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi 12/03/2013)

bu Kanun kapsamına girer.”⁷⁹

Kanun'un ikinci maddesi de, -ilk maddeye benzer şekilde- kapsamı değil konuyu saptadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Yani "Kapsam" başlıklı maddede de, birinci maddede sayılan rekabeti kısıtlayıcı faaliyetler, bu kez birleşme ve devralmalar da ilave edilerek tekrar sayılmıştır.⁸⁰

RKHK'nın kapsamı belirtilirken “her türlü teşebbüsün” ifadesiyle, işletmeler suje olarak sayılmışsa da işletme birliklerinden söz edilmemiştir. Aynı maddede ekonominin sektörleri bakımından bir ayırım yapılmaması ve kamu işletmelerinin durumu konusunda açık bir ifade bulunmaması nedeniyle, ekonominin tüm sektörlerinin ve kamu işletmelerinin RKHK'nın kapsamında olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yani ikinci maddeden ekonominin tüm sektörlerinin ve ekonomik faaliyette bulunan tüm işletmelerin (kamuya veya özel sektöre ait olduğuna bakılmaksızın) Kanun'un RKHK'nın kapsamına girdiği sonucuna ulaşmak gerekmektedir.⁸¹ 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un Türk Ekonomisini uluslararası boyutta da rekabet üstünlüğüne taşıyacağı kuşkusuzdur.⁸² Ancak; 4054 Sayılı Kanun, Rekabet Kurulu'nun kararlarına esas teşkil edebileceği ispat usullerine yönelik olarak açık ve kesin düzenlemelere bünyesinde yer vermemiştir.⁸³

RKHK'nın uygulanma zamanı açısından, hangi hükümlerin ne zaman yürürlüğe gireceği düzenlemiştir. Örnek olarak RKHK'nın 64. Maddesi ile; “Bu Kanunun idari para cezasına ilişkin 16 ncı maddesi ile 17 nci maddesi yayımı tarihinden bir yıl sonra, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.” denilerek idari para cezalarına ilişkin 16. madde ile 17. maddenin RKHK'nın yayım tarihinden itibaren bir yıl sonra yürürlüğe gireceğini düzenlemiştir. 64. maddenin gerekçesinde “Yürürlüğe ilişkin bu hükümde Kanunun para ve süreli para cezalarına ilişkin hükümlerinin bir yıl sonra, diğer hükümlerin yayımı tarihinde yürürlüğe gireceği hükme bağlanmıştır. Bu hükümle teşebbüs ve teşebbüs birliklerine bu kanuna uyum sağlayabilmek için belirli

---

⁷⁹ 4054 Sayılı Kanun, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

⁸⁰ Budak, s:137

⁸¹ ASLAN, Rekabet Hukuku, s.36

⁸² Arif ESİN, “4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Esasları”, s.12

⁸³ Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.78

bir süre verilmiş olmaktadır. Ceza hükümlerinin uygulanmaması Kanunun işlerliğini kazanmasına bir engel teşkil edecektir; ama Kurul, para cezası dışındaki diğer tedbirleri her zaman uygulayabilecektir. Daha önce benzeri bulunmamış ve ilk defa yürürlüğe giren bir Kanun için teşebbüslere böyle bir süre verilmesi zorunlu bulunmuştur.” ifadesiyle geçiş döneminin amacına açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

2.2.2. Yasadaki Terimler ve Yasaklanan Faaliyetler

Kanun metni içerisinde bulunan terimlerin açıklanması genel bir uygulamadır. Bu açıdan RKHK'nın üçüncü maddesi, kanun içerisinde sık sık geçen bazı terimlerin tanımlanmasına ayrılmıştır. Tanımlar başlıklı üçüncü maddede Bakanlık, Rekabet, Hakim Durum, Teşebbüs, Teşebbüs Birliği, Mal, Hizmet, Kurum ve Kurul kelimeleri açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak, bunların yanında “uyumlu eylem” kanunun tanımlar kısmında yer almamış ve 4. Maddede bir karine ile ifade edilmeye çalışılmıştır. Uyumlu eylem kavramının sürekli gelişen ve değişen bir yapısı olması, özellikle mahkeme kararlarıyla gelişmesinin önüne engel olunmamış olması nedeniyle belki de böyle bir tanımlamaya gidilmemesi uygun olmuştur diyebiliriz.. 4054 sayılı RKHK'nın üçüncü maddesi aşağıdaki gibi düzenlenmiştir;

"Bu Kanun 'un uygulanmasında; **Bakanlık:** Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı,

Rekabet: Mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan yarışı,

Hakim Durum: Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünü,

Teşebbüs: Piyasada mal ve hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimleri,

Teşebbüs Birliği: Teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzelkişiliği haiz ya da tüzelkişiliği olmayan her türlü birlikleri,

Mal: Ticarete konu olan her türlü taşınır ve taşınmaz eşyayı,

Hizmet: Bir bedel veya menfaat karşılığında yapılan bedeni, fikri veya her ikisi beraber olan faaliyetleri,

Kurum: Rekabet Kurumunu,

Kurul: Rekabet Kurulunu,

ifade eder."⁸⁴ denilerek 4054 sayılı kanunda geçen terimlerin genel olarak açıklaması yapılmıştır.

2.2.3. Yasaya Göre İnceleme Ve Araştırma

Faaliyetini sürdürdüğü 16 yılda toplam 189 soruşturma dosyasını karara bağlayan Kurulun bu zaman zarfında dayanağı olan RKHK'nın dördüncü kısmı olmuştur. Bu kısma göre "Kurulun İnceleme ve Araştırmalarında Usul" başlığı altında 40-56. maddeler arasında usul hükümlerine ayırmıştır. Bu hükümler oldukça ayrıntılı olarak kaleme alınmışlardır. Kurul 40. maddeye göre, resen veya kendisine yapılan başvurular üzerine harekete geçer; ya soruşturma açılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için önaraştırma yapılmasına karar verir. RKHK madde gerekçelerinde bu durum; "Bu çerçevede öncelikle Kurula yapılan her türlü ihbar, şikayet ve başvuruyu Kurulun mutlaka değerlendirmeye alması, ihbar ve şikayetlerin ciddi bir şekilde ele alınması amaçlanmıştır." ⁸⁵denilerek Kurul'un yapılan her türlü ihbar ve şikayeti ciddi bir şekilde incelemesi hedeflenmiştir. 43. maddeye göre soruşturma yapılmasına karar verilirse, söz konusu soruşturma 6 ay içinde tamamlanmak zorundadır, ancak gerekli görülen hallerde Kurul bir kereyle sınırlı olmak üzere bir altı ay daha ek süre verebilir. Kurul'un yapmış olduğu soruşturmalar göz önüne alındığında 2012 yılında sonuçlanan soruşturmaların ortalama 1,17 yıl (423 gün) sürdüğü görülürken, 2011 yılı için bu süre 1,26 yıl (453 gün) ve 2010 yılı için 1,21 yıl (439 gün) olarak ortaya çıkmaktadır. 2009 yılından bu yana sona eren soruşturmalar dikkate alındığında, Kanun'un 4. maddesine ilişkin bir soruşturmanın ortalama 447 gün, 6. maddesine ilişkin bir soruşturmanın ise ortalama 467 gün sürdüğü görülmektedir.⁸⁶

Kurul başlattığı soruşturmaları, soruşturmaya başlanması kararının verildiği

---

⁸⁴ 4054 Sayılı Kanun, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

⁸⁵ **RKHK Madde Gerekçeleri**, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 17/02/2013)

⁸⁶ Çağlar Deniz ATA, Harun GÜNDÜZ, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, "**Rakamlarla Soruşturma Kararları: 2012**" (Erişim tarihi,10/05/2013)

tarihten itibaren 15 gün içinde ilgili taraflara bildirir ve tarafların ilk yazılı savunmalarını 30 gün içinde göndermelerini ister. 44. maddenin son fıkrasına göre Kurul, tarafları bilgilendirmediği ve savunma hakkı vermediği konuları kararlarına dayanak yapamaz. Bu madde soruşturma yapılan teşebbüslere bir güvence vermektedir.

Ceza Hukukunda şüpheli ya da sanığın “doğru söylemek” gibi bir zorunluluğunun olmadığı, ikrarın sanık lehine hafifletici bir yönü olabileceği düşünülebilir ise de, sanık, suçlamaya ilişkin olarak doğruyu söylemek zorunda olmadığı, hatta suçlama karşısında, susma hakkını kullandığında, (CMK. m.147) hiç bir şey söylemek zorunda olmadığı, sadece kimlik bilgileri konusunda doğruyu ifade etmekle yükümlü olduğu düşünüldüğünde, “yanlış bilgi verilmesi halinde idari para cezası uygulanacağı” (RKK m.16/c), şüpheli teşebbüs yetkililerinin kendilerini savunma refleksi ile söylediklerinde bir yanlışlık ortaya çıktığında, para cezası ile cezalandırılacağı endişesiyle hareket edildiğinde, *savunma hakkının* kısıtlanması ihtimali ortaya çıkabilecektir. “*İfade Alma ve Sorguda Yasak Usuller*” başlıklı CMK. 148 maddesinde “(1) Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.” hükmü ile “doğru bilgi verilmediğinde” idari para cezası yaptırımının uygulanacağı kanunî buyruğun bağdaştırılması kolay değildir. Kanunun “Doğru bilgi verme”yi zorunlu kılması ve bunu idarî para cezası yaptırımını ile takviye etmesi, idare açısından bir kolaylık olmakla birlikte, suçlanan teşebbüs için savunma hakkının kısıtlanmasına neden olabilecektir.⁸⁷

Kurul 51. madde hükmünce; nihai kararlarını Başkan ya da İkinci Başkan dahil en az toplam 5 üyenin katılımı ile toplanarak en az 4 üyenin aynı yönde oy kullanması ile verir. Kanunun 55. Maddesine göre tüm idari yaptırımlara karşı süresi içerisinde yetkili idare mahkemesine dava açılabilir. Bu süre içinde yargı yoluna başvurulmazsa karar kesinleşir. Kararlara karşı yapılan itirazlar kararların uygulanmasını geciktirmez. Ancak; Nihâî karar haricindeki diğer kararlar ve özellikle tedbir ve tavsiye niteliğindeki kararlar ve işlemler için Kurul üyelerinden en az üçte birinin toplanması ve toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kararı gerekir. Rekabet soruşturmaları

---

⁸⁷ İbrahim ÜNAL, **Rekabet Kurulunun Uyumlu Eylem Nedeniyle İdari Yaptırım Kararı Ve Yargısal Denetimi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi 2010, s.65

sonucunda 4054 Sayılı Kanun'da öngörülen yaptırımlardan herhangi birinin bir teşebbüs aleyhine uygulanabilmesi için, soruşturma konusu olayların gerçekliğinin makul bir kuşkuya mahal bırakmayacak şekilde ispat edilmiş olması gerekecektir. Şüphe ve belirsizlik durumlarından, soruşturmaya konu teşebbüsler yararlanacaktır.⁸⁸

54. madde de sürelerin gerekçeli kararların taraflara tebliği tarihinden itibaren başlayacağı belirtilmiştir. Süre olarak İYUK'un 7. maddesi "Dava açma süresi özel kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde, Danıştay ve İdare Mahkemelerinde 60 gündür." düzenlemesini getirmiştir.

4054 sayılı kanunun 52.maddesinde kararlarda bulunması gereken hususlar şu şekilde belirtilmiştir;

- a) Kararı veren Kurul üyelerinin adları ve soyadları,
- b) İnceleme ve araştırmayı yapanların adları ve soyadları,
- c) Tarafların ad ve unvanları ile ikametgahları ve ayırıcı nitelikleri,
- d) Tarafların iddialarının özeti,
- e) İnceleme ve tartışılan ekonomik ve hukukî konuların özeti,
- f) Raportörün görüşü,
- g) İleri sürülen bütün delillerin ve savunmaların değerlendirilmesi,
- h) Gerekçe ve kararın hukukî dayanağı,
- ı) Sonuç,

k) Varsa karşı oy yazıları Verilen karar ile taraflara yüklenen görevler ve tanınan haklar şüphe ve tereddüde yol açmayacak şekilde açık yazılmalıdır.⁸⁹

---

⁸⁸ Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.90

⁸⁹ 4054 Sayılı Kanun, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

II. BÖLÜM

1. UYUMLU EYLEM KAVRAMI, 4054 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE KAVRAMIN İNCELENMESİ VE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

1.1. UYUMLU EYLEME GENEL BİR BAKIŞ

Uyumlu eylem kavramı kaynağını, ilk kurallı ve sistemli rekabet hukuku düzenlemelerine sahip olan Amerikan rekabet hukukundan almaktadır. Amerikan rekabet hukuku, kaynağını aldığı Common Law hukuk sisteminin geleneklerine bağlı olarak yazılı kurallarındaki genel ilkelerinin içinin doldurulmasını genellikle mahkeme içtihatlarına bırakmıştır. Buna uygun olarak uyumlu eylem kavramına da yasalar içinde veya yazılı kurallar içinde rastlanmaz. Uyumlu eylemlerin ortaya çıkışı mahkeme kararlarıyla oluşmuş ve zaman içinde içtihatlar yoluyla gelişimini sürdürmüştür. Uyumlu eylem terimi ABD rekabet hukuku mevzuatının temel hukuki düzenlemelerinde kullanılmamakla birlikte Sherman Kanununda fiili işbirliği stratejilerinden kaynaklanan işbirliklerini ifade etmek üzere “gizli işbirliği” terimi şeklinde kullanılmıştır.⁹⁰ Amerikan Rekabet hukukunda Sherman Kanununun birinci maddesi, “birden fazla teşebbüs arasında yapılmış olan ve eyaletlerin arasındaki ya da Amerika Birleşik Devletleri ile yabancı devletler arasındaki ticareti kısıtlayıcı her türlü anlaşma, birleşme (ya da birlikte hareket etme) veya gizli işbirliğini” yasaklanmıştır. Maddenin kapsamına birden fazla teşebbüs arasında yapılan uygulamalar girmektedir. Bir teşebbüs tarafından tek taraflı olarak gerçekleştirilen bir uygulama, rekabet üzerindeki etkisine bakılmaksızın bu madde kapsamı dışındadır.⁹¹

AT rekabet hukukunda da uyumlu eylem konusunda durumun ABD’den çok farklı olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Uyumlu eylem kavramının kullanıldığı ilk karar olan *Avrupa Komisyonu’nun 24.07.1969 tarihli ve OJ L 195/11 sayılı “Dyestuffs”* kararında Avrupa Komisyonu, Topluluğun değişik ülkelerinde faaliyet gösteren üreticilerin çok yakın tarihlerde yaptıkları fiyat artışlarını incelemiş ve bu

---

⁹⁰ Dilek CENGİZ, *Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem ve Bu Eylemin Hukuki Sonuçları*, İstanbul, Beta Yayınları, 2006, s.14–15

⁹¹ Sibel BERKARDA, “*Sherman Kanunu’nun Birinci Maddesi üzerine*” makale <http://www.esrc.com/article/4005/sherman-kanununun-birinci-maddesi-uzerine> (erişim,29/06/2013)

artışların bir uyumlu eylem sonucunda yapıldığına karar vermiştir. Avrupa Komisyonu ayrıca, üreticiler tarafından fiyat artışlarına ilişkin iştiraklerine ve temsilciliklerine gönderilen talimatların benzerlikler taşımasını üreticiler arasında uyumlu eylem olduğu görüşünün destekleyici delili olarak kullanmıştır.⁹² Adalet Divanı bu kararında uyumlu eylemi anlaşma kavramı ile de ilişkilendirerek: “uyumlu eylem, teşebbüsler arasında anlaşma aşamasına ulaşmamış ve bunu yerine rekabet risklerine karşı bilerek ikame edilen pratik bir işbirliği şekli” olarak tanımlanmıştır.⁹³

Uyumlu eylem kavramı çok köklü bir kavram olmamakla birlikte RKHK’da m. 4’de rekabeti kısıtlayan teşebbüsler arası anlaşmalar, kararlar ve uyumlu eylemler yasaklanmıştır. Burada özellikle uyumlu eylem kavramının anlaşma kavramından ayırt edilmesi özel bir takım teknikler gerektirdiğinden oldukça güçtür. Uyumlu eylem anlaşma ve kararlara göre ispatı daha zor olmakla birlikte oldukça geniş bir alanda yer bulmaktadır. RKHK m. 4 kapsamında anlaşmalarda olduğu gibi piyasadaki rekabeti sınırlayıcı veya bu etkiyi hedefleyen ya da bu etkiyi doğurabilecek nitelikte olan uyumlu eylemler hukuka aykırı kabul edilmiş ve yasaklanmıştır.

25 Mart 1957 tarihinde imzalanan Roma Antlaşması'nın başlıca hedefi, Üye Devletler arasındaki ekonomik birliğin tesisini ortak pazar marifetiyle gerçekleştirmektir. Bu hedefin başarısı ise Topluluk Rekabet Hukuku'nun başarılı bir şekilde tesis edilmesine bağlıdır. Bu doğrultuda, Roma Antlaşması'nın 2. maddesi temel bir çerçeve çizmektedir.⁹⁴ Roma Antlaşmasının 2. maddesi şu şekildedir;

*“Topluluğun görevi, ortak bir pazarın kurulması ve Üye Devletlerin ekonomik politikalarının giderek yaklaştırılması yoluyla Topluluğun bütününde ekonomik faaliyetlerin uyumlu bir şekilde geliştirilmesini, sürekli ve dengeli bir büyümeyi, daha fazla istikrarı, yaşam standardının hızla yükselmesini ve Topluluğun bir araya getirdiği Devletler arasında daha sıkı ilişkilerin kurulmasını sağlamaktır.”*⁹⁵

---

⁹² Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.96

⁹³ Zekeriyya ARI, **Rekabet Hukukunda Damışıklık Kavramı** (Anlaşma, Karar, Uyumlu Eylem) Ve Hukuki Sonuçları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ağustos 2004, s.61

⁹⁴ Arif ESİN, **Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar**, TÜSİAD Yayınları 1998, s.51

⁹⁵ Avrupa Topluluklarına İlişkin Temel Belgeler, cilt 1: **Avrupa Topluluklarını Kuran Temel Antlaşmalar (AKÇT, AET, AAET)** <http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/antlasma/at1.pdf> s.99 (erişim tarihi: 15/06/2013)

Avrupa Birliği Hukukunda yer alan 1957 tarihinde imzalanan, Roma Antlaşmasının 85. maddesinde teşebbüsler arası uyumlu eylemlere yer verilmiştir. Madde aynen şu şekildedir;

“1. Üye Devletler arasındaki ticareti etkileyebilecek ve ortak pazar içindeki rekabetin engellenmesi, kısıtlanması veya bozulmasını amaç edinen veya bu sonucu doğuran ve özellikle:

(a) alış veya satış fiyatlarını veya diğer ticaret koşullarını doğrudan ya da dolaylı olarak belirleyen;

(b) üretimi, pazarları, teknik gelişimi veya yatırımı kısıtlayan veya kontrol eden;

(c) pazar veya tedarik kaynaklarını paylaştıran;

(d) diğer ticari taraflar ile yapılan eşdeğer işlemlere farklı koşullar uygulayan ve böylelikle de onları rekabet açısından zararlı duruma sokan;

*(e) sözleşmelerin akdini, nitelikleri gereği veya ticari teamüle göre bu tür sözleşmelerin konusuyla hiç bir bağlantısı olmayan ek yükümlülüklerin diğer taraflarca kabulü şartına bağlayan, **teşebbüsler arasındaki tüm anlaşmalar, teşebbüs birliklerinin kararları ve birlikte davranışlar** ortak pazarla bağdaşmadıkları için yasaktır.*

2. İşbu Madde ile yasaklanan anlaşmalar ve kararlar hükümsüzdür.

3. Bununla birlikte, tüketicilere sağlanan çıkardan adalete uygun bir pay sağlamanın yanı sıra, malların üretimi veya dağıtımının geliştirilmesine veya teknik ve ekonomik ilerlemenin hızlandırılmasına katkıda bulunan; ve (a) ilgili teşebbüslere, bu amaçlara ulaşmak için gereksiz kısıtlamalar getirmeyen,

(b) bu tür teşebbüslere söz konusu ürünlerin önemli bir kısmı için rekabeti ortadan kaldırma olanağı vermeyen,

- teşebbüsler arasındaki herhangi bir anlaşma veya anlaşmalar dizisi,

- teşebbüslerin ya da teşebbüs birliklerinin herhangi bir kararı veya kararlar dizisi,

- müştereken kararlaştırılmış her tür uygulama veya uygulamalar dizisi, ile ilgili olarak

1. paragraf hükümlerinin uygulanmaması kararlaştırılabilir.”⁹⁶

2 Ekim 1999 da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile 85. madde içeriğine dokunulmadan 81. madde olarak değiştirilmiş olduğundan aynı şekilde ATA 81. maddede de vücut bulmuş, sonrasında ise 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile ATA adını “Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma” olarak

---

96 Avrupa Topluluklarını Kuran Temel antlaşmalar s.157-158

değiştirmiş ve 2010 yılında Avrupa Birliği Resmi Gazete'sinde yayımlanmıştır.⁹⁷ ATA 81. Madde ise Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 101. maddesinde yer bulmuştur. Roma Antlaşmasının 85/1 maddesi yalnızca teşebbüsler arası anlaşmalar ve teşebbüs birliği kararlarını düzenlemekle kalmamış aynı sonuca farklı yollarla ulaşılmamasını engellemek için uyumlu davranışları da yasaklamıştır.⁹⁸

Kanuni düzenlemelerimiz içerisindeki RKHK 4 madde ile birlikte “Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan Teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.”⁹⁹ ifadesi ile kanunlarımız metnine “uyumlu eylem” kavramı girmiş bulunmaktadır.

Uyumlu eylem kavramı anlaşma kavramına göre çok daha karmaşıktır. Teşebbüsler, rekabete aykırı bir amaca ulaşmak için açık bir anlaşma yapma yerine bu amaca ulaşmak için mutabakatlarını gizli bir şekilde yapmayı tercih edebilirler.¹⁰⁰ Teşebbüsler arasında her ne şekilde olursa olsun karşılıklı irade uyuşmasının söz konusu olduğu hallerde rekabet hukuku anlamında bir anlaşmanın oluşacağını aşıkardır. Rekabet hukukuna aykırı işbirliği hallerini düzenleyen 4. madde kapsamında uyumlu eylem halinde de, teşebbüslerin iradeleri aynı yöndedir. Bununla birlikte, ortak iradelere sahip teşebbüsler arasında karşılıklı irade uyuşmasının gerçekleşmediği ya da gerçekleşen irade uyuşmasının gün ışığına çıkarılmadığı hallerde de rekabete aykırı sonuçlar doğabilir.¹⁰¹

Uyumlu eylemlerin genel düzenlenme amacı, serbest rekabet ilkesine işlerlik kazandırmaktır. Özelde düzenlenme amacı ise, anlaşma ya da karar olarak değerlendirilemeyecek yol ve yöntemler izlemek suretiyle teşebbüslerin kanun hükümlerini dolanarak rekabeti sınırlamalarını önleyebilmektir.¹⁰²

---

97 Avrupa Topluluklarına İlişkin Temel Belgeler, s.1

98 Aslan, Avrupa Topluluğu Rekabet Hukuku, s.75

99 4054 Sayılı Kanun, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

100 Arı, s.60

101 Kerem Cem SANLI, **Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun'da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler Ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme Ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği**, Lisansüstü Tez Serisi No: 3, Ankara, Rekabet Kurumu Yayını, Ekim 2000, s.49

¹⁰² Metin İKİZLER, **Türk Ve Avrupa Birliği Hukukunda Uyumlu Eylemler**. Beta Basım , 2001, s.375

Uyumlu eylem kavramının ortaya çıkışı rekabete aykırı anlaşma ve kararların yasaklanması ile direkt ilişkilidir. Rekabeti sınırlayıcı anlaşmalar açıkça hukuka aykırı kabul edildiğinden, teşebbüsler bu tür anlaşmaları alenen yapmak yerine gizli; sözlü veya paralel davranışlarla yaparak aralarındaki rekabeti bertaraf etme eğilimine girmişlerdir.¹⁰³ RKHK'nın 4. Maddesinin gerekçesinde yer alan, "Teşebbüsler arasında bir anlaşmanın varlığı tespit edilemese bile teşebbüsler arasında kendi bağımsız davranışları yerine geçen bir koordinasyon veya pratik bir işbirliği sağlayan doğrudan veya dolaylı ilişkiler de eğer aynı sonucu doğuruyorsa yasaklanmıştır. Böylece teşebbüslerin kanuna karşı hile yolu ile rekabeti sınırlayıcı uygulamaları meşru göstermeleri engellenmek istenmiştir."¹⁰⁴denilmesi aynı konuya yöneliktir. Uyumlu eylem gizli yapılan anlaşmaların ispatında kolaylık sağlayan ve boşluk dolduran bir kavram olarak ortaya konulmuştur.

Uyumlu eylem kavramı, ABD Antitröst Hukuku'ndan ATA'ya, oradan da RKHK'ye intikal etmiş bir kavram olarak hukuk sistemimizde yerini almıştır. Esasında; ATA imzalanırken, Topluluğa üye devletlerin hiçbirisinin ulusal rekabet hukukunda söz konusu kavram mevcut değildi.¹⁰⁵ RKHK'de, diğerlerinden farklı olarak, uyumlu eylem karinesine ve bu karinenin aksinin ne şekilde ispat edilebileceğini gösteren düzenlemelere de yer verilmiştir.¹⁰⁶

RKHK, madde 4'de uyumlu eylem kavramı açıklanmamakla birlikte Kanunun madde gerekçesinde;"Rekabeti kısıtlayıcı anlaşmaların yasaklandığı bir hukuk düzeninde genellikle bu tür anlaşmalar gizli yapılmakta ve bunların varlığının ispatı oldukça güç, bazen de imkânsız olmaktadır. Bu nedenle maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen hallerin varlığı halinde teşebbüslerin uyumlu eylem içinde oldukları karinesi kabul edilmiştir. Böylelikle uyumlu eylem içinde olmadıklarını ispat yükü ilgili teşebbüslere geçirilmiş bulunmakta ve ispat güçlüğü nedeniyle Kanunun işleme hale gelmesinin önlenmesi amaçlanmıştır."¹⁰⁷ifade edilerek gizli yapılan anlaşmaların ispatının güçlüğü nedeniyle böyle bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

---

¹⁰³ Topçuoğlu, s.190

¹⁰⁴ **RKHK Madde Gerekçeleri**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 17/02/2013)

¹⁰⁵ Gülören TEKİNALP, **Uyumlu Eylemler Kavramı**, İstanbul, MİTOS Yayınları, 1995, s.203

¹⁰⁶ İ. Uraz CANBOLAT, **Rekabet Hukuku Açısından Anlaşma ve Uyumlu Eylem Ayrımı ve Hukuki Sonuçları**, İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.101

¹⁰⁷ **RKHK Madde Gerekçeleri**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 17/02/2013)

1.2.UYUMLU EYLEM KAVRAMI

Uyumlu eylem kavramı, ne ATA ve ne de RKHK'da tam olarak tanımlanmıştır. Kavram, Komisyon, Adalet Divanı, İlk Derece Mahkemesi, Komisyon kararları ve öğretide ortaya konulmuştur. Rekabet Kurulu da uyumlu eylemi kaynak hukuka paralel bir şekilde yorumlamaktadır. Uyumlu eyleme ilişkin ilk önemli karar Komisyon ve Adalet Divanının vermiş olduğu Dyestuffs kararıdır. Adalet Divanı bu kararında uyumlu eylemi anlaşma kavramı ile de ilişkilendirerek: “uyumlu eylem, teşebbüsler arasında anlaşma aşamasına ulaşmamış ve bunu yerine rekabet risklerine karşı bilerek ikame edilen pratik bir işbirliği şekli” olarak tanımlanmıştır.¹⁰⁸

Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (“ATAD”), Avrupa Komisyonu’nun *Dystuffs* kararını onaylamış ve uyumlu eylemi “Rekabet riskine karşı teşebbüsler arasında bilinçli olarak pratik işbirliği oluşturan, anlaşma düzeyine ulaşmamış koordinasyon” olarak tanımlamıştır. Bu tanıma ek olarak ATAD, 14.07.1972 tarihli ve 48/69 sayılı *ICI v. Comission* kararında bilinçli paralelliklerin tek basına uyumlu eylem olarak değerlendirilemeyeceğini de aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

*“Paralel davranış tek basına uyumlu eylem olarak tanımlanamasa da, şayet urunun yapısı, teşebbüslerin sayısı ve büyüklükleri ile pazarın büyüklüğü dikkate alındığında pazarda gözlenen paralellikler pazarın normal koşullarına benzemeyen rekabet koşullarına yol açıyorsa, bu paralellikler uyumlu eylemin önemli bir delili olarak kabul edilebilir.”*¹⁰⁹

Komisyon fiyat duyurularını, fiyat artışlarının aynı ürünleri kapsamasını ve benzer oranlarda uygulanmasını, üreticilerin yavru şirket ve temsilcilerine gönderdikleri talimatların aynı ifadeleri içermesini ve teşebbüsler arasında bir toplantı yapılmış olmasını delil göstererek, dyestuffs üreticileri arasında uyumlu eylem olduğu sonucuna ulaşmıştır.¹¹⁰

AT Hukuku’nda Uyumlu eylemler ile ilgili önemli bir karar da Suiker Unie” kararıdır. Komisyon, (European Sugar Industry, Commission, 2-1-1973, OJ-1973, L-140/17 kararı ile) piyasa paylaşımının, teşebbüslerin bu yöndeki irade açıklamalarını

---

¹⁰⁸ Arı, s.61

¹⁰⁹ Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.96

¹¹⁰ Onur Yelda YÜKSEL, **Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem**, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No.61, Ankara 2004, s. 36-37

içeren mektuplar ve teleks mesajları ile kanıtlanmış olan gizli bağlantılardan kaynaklandığı gerekçesiyle uyumlu eylemin bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Teşebbüsler, Komisyon kararını uyumlu eylem kavramının rakiplerin geleceğe yönelik hareketlerindeki belirsizliği ortadan kaldıracak ortak bir planı veya programı gerektirdiği ve paralel davranışların bu plana veya programa dayanılarak yapılmasının gerektiği, olayda ise şeker piyasasının oligopolistik nitelikte olması nedeniyle kendilerinin rakiplerinin davranışlarını hesaba katıp akıllıca hareket ederek tek taraflı ve bağımsız paralel kararlar aldıkları; bu nedenle de aralarında uyumlu eylem oluşturan gizli bir işbirliğinin olmadığı gerekçesiyle temyiz etmişlerdir. ATAD (Suiker Unie v. Commission, ECJ, 40-48, 50, 16-12-1975, ECR-1975, 1663 parag. 26, 173-174 kararı) Komisyon kararını onaylayarak uyumlu eylemin tanımına ilişkin ilk ve temel ilkenin sınırlarını belirginleştirmiştir. Bu karara göre:

*“Uyumlu eylem kavramı, bir anlaşmanın tamamlanması aşamasında ulaşılmaya gerek olmaksızın, ürünün yapısı, teşebbüslerin büyüklük ve sayıları, piyasanın büyüklüğü ve yapısı dikkate alındığında, normal koşullar altında piyasada bulunması gereken koşullara uymayan rekabet koşullarının ortaya çıkmasına yol açan, teşebbüslerin rekabetin risklerine karşı bilerek ikame ettikleri, aralarında pratik işbirliği sağlayan bir koordinasyon şeklidir.”*¹¹¹ denilerek ifade edilmiştir. Öte yandan Suiker Unie & ORS k. Komisyon davasında (Aff. 40-48, 50, 54-56, 111, 113, 114/73, Suiker Unie k. Komisyon, Rec. 1975, s:1663) ATAD, uyumlu eylemin içeriğini tekrar tanımlayarak, ICI davasının tanımındaki “koordinasyon” ve “işbirliği” terimlerini açıklamıştır. Buna göre uyumlu eylem “teşebbüsler arasında, kendi bağımsız faaliyetlerinin yerine geçen, bir çeşit koordinasyon ya da icrası mümkün işbirliği halinin olması; bu koordinasyona doğrudan veya dolaylı bir temasla ulaşılmaya ve amacın “rakiplerin gelecekteki faaliyetleri hakkındaki belirsizlikleri daha önceden ortadan kaldırmak” olmasıdır”.¹¹²

Uyumlu eylemin tanımı ayrıca zaman içerisinde teşebbüsler arası ilişkileri Komisyon’un vermiş olduğu *PVC Kararında (ATRG, L 74, 1989, s:1)*, genişletmiştir: “Bir kartelin çevresinde olan ancak bu kartelle işbirliği içinde bulunan ve

---

¹¹¹ Cengiz, s.32

¹¹² Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar s.28

bilerek kendilerini bu kartelin amacıyla bağdaştıran teşebbüsler uyumlu eylem içinde addedilir”.¹¹³

Literatürde uyumlu eylem kavramına farklı yaklaşımlar da geliştirilmiştir. Akıncı'ya göre; “teşebbüslerin, aralarında bir anlaşma olmaksızın, rekabet ederek karlarını arttırmak yerine, rekabeti ortadan kaldırmaya yönelik ekonomik olmayan benzer davranışlarda bulunmaları uyumlu eylemdir. Hukuken geçerli olup olmadığına bakmaksızın, taraflar arasında yapılan bütün irade uyuşmalarını anlaşma; anlaşma dışında kalan ve ekonomik olarak açıklanamayan tüm yeknesak davranışları da uyumlu eylem kavramı içinde ele almaktadır” demektedir.¹¹⁴

Uyumlu eylem kavramını Sanlı ise; “bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda, piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, ekonomik ve rasyonel gerekçelere dayandırılmayacak biçimde rekabetin kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi ve özellikle, piyasaların fiilen paylaşılması, fiyatın piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerce birbirine yakın aralıklarla artırılması, uzun sayılabilecek bir süre piyasadaki fiyatların kararlılık göstermesi gibi hallerde ortaya çıkan teşebbüsler arası bir işbirliği durumudur.” şeklinde açıklamıştır.¹¹⁵

Bir başka açıdan kavram; “teşebbüslerin aralarında bir anlaşma veya mutabakat olmaksızın, teşebbüslerce aynı yönde alınmış, aynı sonucu doğuran ve amacı aynı olan kararları veya uygulamaları ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır.¹¹⁶

Uyumlu eylem kavramını geniş bir ifade ile; iki veya daha fazla teşebbüsün, ekonomik ve rasyonel gerekçelerle açıklanamayan, bir anlaşmaya dayanmayan, ancak bilinçli olarak birbirine paralel hale getirilmiş rekabeti sınırlayıcı pazar davranışlarının, uyumlu eylem olarak kabul edileceğini belirtmiştir.¹¹⁷ Burada anlaşma olmamakla birlikte, bilinçli paralel hareketlerle rekabetin sınırlanması ve bunun ekonomik ve rasyonel gerekçelerle açıklanamaması üzerinde durulmuştur.

---

¹¹³ Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.31

¹¹⁴ Akıncı, s.142

¹¹⁵ Sanlı, s.79

¹¹⁶ Tekinalp, s:202

¹¹⁷ İ. Yılmaz ASLAN, **Rekabet Hukuku: Teori, Uygulama ve Mevzuat**, 3. Bsk., Bursa, Ekin Kitabevi, 2005, s.140

Bir farklı açıdan uyumlu eylem; "bir anlaşmanın varlığı aşamasına gelmemekle birlikte, ürünün yapısı, teşebbüslerin önem ve sayıları, pazarın büyüklüğü ve yapısı dikkate alındığında, normal şartlar altında pazarda bulunması gereken koşullara uymayan rekabet koşullarının ortaya çıkmasına yol açan, teşebbüslerin rekabetin risklerine karşı bilerek (kasıtlı) ikame ettikleri, aralarında pratik işbirliği sağlayan bir koordinasyon şeklidir.¹¹⁸" diye tanımlanmıştır.

Benzer şekilde iki veya daha fazla işletmenin, ekonomik ve rasyonel gerçeklerle açıklanamayan ve bir anlaşmaya dayanmayan fakat bilinçli olarak birbirine paralel hale getirilmiş rekabeti sınırlayıcı pazar davranışları olarak da tanım yapılmıştır.¹¹⁹

Farklı bir yazarımıza göre ise; uyumlu eylemler anlaşma ya da karar olarak nitelendirilemeyen ve fakat teşebbüslerin birbirlerinden bağımsız pazar politikaları üretmesini engelleyen ve bunun sorumlusu olarak da teşebbüslerin görülebildiği tüm işbirliği durumlarıdır.¹²⁰

Başka bir yazarımız ise "Uyumlu eylem, teşebbüslerin, aralarındaki rekabet riskini bertaraf etmeye yönelik, hukuken bağlayıcı iradeden yoksun, işbirliği esasına dayanan paralel davranışlarıdır."¹²¹ şeklinde ifade etmiştir. Kanun'un 4. maddesi uyumlu eylem kavramını getirilmiştir. Uyumlu eylem, anlaşmalar ve sözleşmeler ile oluşturulan işbirlikleri gibi maddi deliller ile ispatı yapılamayan bir çıkar yollu davranıştır.¹²²

Genel olarak yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, teşebbüslerin arasında bir anlaşmanın var olmaması veya böyle bir anlaşmanın tespit edilememiş olması ancak ortak hareket etmeleri ve rekabetin sınırlandırılması durumu da uyumlu eylem kavramı ortaya çıkmaktadır. Uyumlu eylem kavramının amacının, anlaşma düzeyinde olmayan bir mutabakatın teşebbüsler arası bir eyleme dönüşmesi durumunu önlemek değil teşebbüsler arasında yapılan gizli anlaşmaları kolaylıkla ortaya çıkarmak

---

¹¹⁸ Yüksel, s.30

¹¹⁹ ASLAN, Rekabet Hukuku s.158

¹²⁰ İkizler, s.60

¹²¹ Topçuoğlu, s.200

¹²² Esin, "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Esasları", s.19

olduğundan söz edilebilir.¹²³

2001 yılında Hollanda’da bes operatörün, Ben Nederland (su anda T-Mobile), KPN, Dutchtone (su anda Orange), Libertel- Vodafone (su anda Vodafone) ve Telfort Mobile (su anda Telfort)’ın kendi mobil telefon ağıları vardı. Bu bes operatorun temsilcileri 13 Haziran 2001’de toplantı yaparak sonradan ödemeli abonelikler için standart bayi ödemelerinde indirim dahil olmak üzere bazı konuları tartıştı. Hollanda Rekabet Otoritesi, 30 Aralık 2002 tarihli kararıyla beş firmanın uyumlu eylemde bulunduğunu tespit etti ve bu firmalara para cezası verdi.

Anılan teşebbüsler bu kararın iptali için mahkemeye başvurdu. Davanın görüldüğü Ticaret ve Sanayi İdare Mahkemesi, ATAD’ dan uyumlu eylem kavramını acıkmamasını talep ederek konuyla ilgili sorular yöneltti (Hollanda’da geçerli olan mevzuata göre uyumlu eylem topluluk hukuku anlamındaki her tur uyumlu eylemi kapsamaktadır). ATAD uyumlu eylemi; “rekabet risklerinin yerine uygulamada işbirliğinin geçtiği, teşebbüsler arasındaki koordinasyon biçimi” olarak tanımlamıştır.¹²⁴

Gerçekten bazı uyumlu eylem hallerinde, arka planda kalmış teşebbüsler arası bir anlaşma söz konusu olabilir. Bu gibi durumlarda anlaşma ortaya konulamıyorsa önemli olan bu uyumu ortaya çıkaracak delillerin ortaya konmasıdır. Kurulun vermiş olduğu 16/10/2012 tarihli vermiş olduğu Çimento Kararında “4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinde, "Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder" ifadesi yer almaktadır. Bu bakımdan, teşebbüsler arasında bir anlaşmanın varlığı tespit edilemese bile teşebbüsler arasındaki koordinasyon doğurucu doğrudan veya dolaylı ilişkiler de, eğer aynı amacı taşıyor veya aynı sonucu doğuruyorsa 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yasaklanmaktadır.”¹²⁵ denilmektedir.

Kurul vermiş olduğu kararda anlaşma tespit edilmese bile koordinasyon

---

¹²³ Ar1, s.83

¹²⁴ **Rekabet Kurumu Araştırma Bülteni**, Rekabet Kurumu, Ankara, 2010, s.13

¹²⁵ Rekabet Kurulu Kararları, 16/10/2012, **K.No:12-50/1445-492**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 20/02/2013),

doğurucu doğrudan ya da dolaylı ilişkileri de uyumlu eylem olarak tanımlamıştır. Gerçekten hukuken bir sözleşme yapılmış olsa da bu ortaya konulamıyorsa Kurul'un başvurabileceği tek çare uyumlu eylem unsurudur.

1.3.UYUMLU EYLEM KARİNESİ

Karine; belli bir olaydan, belli olmayan diğer bir olay için çıkarılan sonuç olarak tanımlanır.¹²⁶ RKHK m. 4'te yasaklanan durumlar kısaca belirtildikten hemen sonra Uyumlu Eylem Karinesi geliştirilmiştir. Rekabeti kısıtlayıcı anlaşmaların yasaklandığı bir hukuk düzeninde, genellikle bu tür anlaşmalar gizli yapılmakta ve bunların varlığının ispatı oldukça güç, hatta çoğu zaman imkansız olmaktadır. Bu nedenle, Avrupa ve Amerikan Rekabet Hukuklarında mevcut olmayan bir düzenlemeye gidilerek, Türk Rekabet Hukukunda RKHK m.4/III'de uyumlu eylem karinesi getirilmiştir.¹²⁷

Karineye göre; “Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder.” denilmekte ve bu gibi durumlardan sonra sorumluluğun kimde olduğu belirtilmiş ve “Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir.”¹²⁸ denilmiştir.

Uyumlu eylem hususunun Türkiye'de Avrupa Topluluğu'ndan da ileri boyutta önem taşıdığını görürüz. Zira Kanun'un 4. maddesi hükümleri, fiyat değişimleri, pazar tercihleri (paylaşımları), arz-talep dengesindeki değişimlerin rekabetin sınırlandırıldığı piyasalara benzerlik göstermesi karinesi üzerine, teşebbüslerin uyumlu eylem içerisinde olduğu sonucuna ulaşmasına olanak tanımakta; objektif ve rasyonel gerekçelerle aksinin ispatı ile teşebbüslerin sorumluluktan kurtulabilecekleri esasını getirmektedir.¹²⁹AB Hukuku'ndan ve doktrininden etkilenen ve hatta bazı açılardan daha da ileri giden Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un uyumlu eyleme ilişkin olan düzenlemesi,

---

¹²⁶ Baki KURU, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, 6. Baskı, Cilt II Demir & Demir y., İstanbul 2001, s.2006

¹²⁷ Zafer KAHRAMAN, **Rekabet Hukuku Açısından Oligopolistik Bağlılık**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s.114

¹²⁸ **4054 Sayılı Kanun**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

¹²⁹ Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.31

uyumlu eylem karinesini öngörmekle, Rekabet Kurumu ve eylemden zarar gören kişilere önemli bir ispat kolaylığı sağlamaktadır.¹³⁰

Karinede kullanılan mantığı aşağı yukarı şu şekilde özetlemek mümkündür:

- 4. maddede uyumlu eylem karinesinin kullanılması için öngörülen söz konusu paralelliğin "rekabetin engellendiği piyasalara benzerlik göstermesi" şartı (buna "benzeme şartı" denebilir) genellikle hafif bir biçimde kullanılır. Örneğin söz konusu olan paralel fiyat artışları ise, bunların maliyet ve enflasyonun üzerinde olması, bu hareketlerin rekabetin engellendiği piyasadakilere benzediğini öne sürmek için yeterli sayılır.

- Dolayısıyla bu tür paralel hareketler uyumlu eylem karinesi teşkil eder.

- Bu durumda söz konusu paralelliğin uyumlu eylem dışında ekonomik ve rasyonel gerekçeleri olduğunu göstermek teşebbüslere düşmektedir.¹³¹

Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemlerin ispatında yaşanan bir takım sıkıntılar ve konunun ortaya konulmasındaki bir takım özel durumlar nedeniyle daha öncede belirttiğimiz gibi bir karine geliştirilmiştir. Bu durum yasanın madde gerekçelerinde; “Rekabeti kısıtlayıcı anlaşmaların yasaklandığı bir hukuk düzeninde genellikle bu tür anlaşmalar gizli yapılmakta ve bunların varlığının ispatı oldukça güç, bazen de imkânsız olmaktadır. Bu nedenle Maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen hallerin varlığı halinde teşebbüslerin uyumlu eylem içinde oldukları karinesi kabul edilmiştir. Böylelikle uyumlu eylem içinde olmadıklarını ispat yükü ilgili teşebbüslere geçirilmiş bulunmakta ve ispat güçlüğü nedeniyle Kanunun işlemez hale gelmesinin önlenmesi amaçlanmıştır.”¹³² denilerek ifade edilmiştir.

Kanun, uyumlu eylem için teşebbüsler arasında “bağlantı” aramak yerine belirli koşulların varlığı halinde karine olarak uyumlu eylemin varlığını kabul etmektedir. Bu yüzden bunun ayrıca araştırılmasına ve ispatlanmasına gerek yoktur. Bu durumda teşebbüslerin, yapılan bir pazar analizi sonucu uyumlu eylem içinde oldukları kanaatine varılan durumlarda, oluşan bu durumun gereği olan ekonomik ve rasyonel

---

¹³⁰ Sanlı, s.82

¹³¹ Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “Türk **Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.111

¹³² **RKHK Madde Gerekçeleri**, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 17/02/2013)

gerekçeleri kanıtlamaları gerekecektir. Eğer teşebbüsler arasında bir bağlantının olduğu delillerle kanıtlanırsa uyumlu eylem ve uyumlu eylem karinesine gitmeye gerek yoktur. Teşebbüsler arasında bir bağlantının olması durumunda Kurul, anlaşmanın ortaya çıkmasında özel bir şekil şartının aranmamasından kalkarak gerekli soruşturmaları başlatabilir.¹³³

Kanunun lafzına göre piyasada normalde görülmeyecek şekilde gerçekleşen “fiyat değişimleri, arz-talep dengesindeki aksaklıklar ve bölge sınırlamaları” tüm bunlar esas itibariyle piyasanın normal işlemediğinin, rekabetin sınırlandırıldığı belirtileridir. Bu emarelerden yola çıkarak, teşebbüslerin arasında bağlantının bulunduğu ve bağlantı ile de bunlar arasında nedensellik bağı bulunduğu kabul edilerek uyumlu eylemlerin gerçekleştiği sonucuna varılmaktadır. Böylece karine sayesinde, piyasada “normalde” görülemeyecek bu vakıalarla uyumlu eylemler ispatlanmış olmaktadır.¹³⁴

Kanunun ifadesinden yola çıkacak olursak, karinenin yalnızca bağlantının tespit edilemediği hallerde devreye girecek bir “bağlantı karinesi” olmadığı; teşebbüsler arasında herhangi bir bağlantı bulunmasa dahi rekabetin bozulduğu piyasalara benzerlik halinde uygulanacak, eşgüdümün varlığına işaret eden bir karine olduğu anlaşılmaktadır.¹³⁵

Ancak; 2001 yılında Hollanda’da bes operatöre, Hollanda Rekabet Otoritesi, 30 Aralık 2002 tarihli kararıyla uyumlu eylemde bulunduğundan dolayı para cezası verdi. Anılan teşebbüsler bu kararın iptali için mahkemeye başvurdu. Davanın görüldüğü Ticaret ve Sanayi İdare Mahkemesi, ATAD’ dan uyumlu eylem kavramını acıkmamasını talep ederek konuyla ilgili sorular yöneltti

ATAD kavramın açıklanması yanında daha önce uyumlu eylemin rekabete aykırı olduğu kanısına varılabilecek bir dizi kriter sağladığını belirtmiştir. “Bunlar arasında uyumlu eylemin dayandığı anlaşmalar, amaçları, ekonomik ve hukuksal bağlamı bulunmaktadır. Bir **uyumlu eylemin rekabete aykırı olduğuna karar vermek için rekabet üzerinde olumsuz etkisi olma potansiyelinin bulunması yeterlidir**; başka bir deyişle söz konusu olayda hukuksal ve ekonomik bağlam göz önünde

---

¹³³ Arı, s.85

¹³⁴ İkizler, s.311

¹³⁵ Kahraman, s.115

bulundurularak uyumlu eylemin ortak pazarda rekabeti engelleyici, kısıtlayıcı ve bozucu etki doğurma olasılığı bulunmalıdır.” Denilerek karineye kolaylık getirmiş ve uyumlu eylemin aykırılığına karar verebilmek için rekabet üzerinde olumsuz etki potansiyelinin yeterli olduğunu belirtmiştir.¹³⁶

Kanunun özellikle ekonomik ve rasyonel gerçekler kriterine yer vermesi, teşebbüsler arasındaki paralel davranışların aynı zamanda ekonomik yaşam ve ekonomi bilimi verilerine göre olağan ve mantıklı karşılanabileceği gerçeğine dayanmakta ve özellikle de “oligopol” piyasalarının kendine has özelliklerini dikkate almaktadır. Kanun’un getirmiş olduğu bu kriterin, genel olarak Avrupa Birliği uygulamasından esinlendiğini söylemek mümkündür.¹³⁷ RKHK m. 4/III, IV düzenlemesi, genel olarak uyumlu eylemlerin kanıtlanmasında kabul edilmesi vazgeçilmez olan dolaylı kanıt yönteminin ifadesidir. Bu bakımdan kanunda düzenlenmiş olması doğrudur. Fakat AB rekabet hukuku mevzuatında olduğu gibi, düzenlenmeseydi dahi, uygulamada kabul edileceği kuşkusuzdur.¹³⁸

1.4.RKHK İLE UYUMLU EYLEM DÜZENLEMESİ

Teşebbüsler rakip olsalar bile bazı ortak durumlarda işbirliğine girmeleri doğaldır. Buna günlük ekonomik hayattan örnek vermek gerekirse; küçük bir coğrafi pazarda faaliyet gösteren iki manav işletmesi sebze halinden ürünleri getirmek için kamyonet kiralaması gerekmektedir. Fakat ayarı ayrı kamyonet kiralalar ise maliyet artmış olacak bu da fiyatların artmasına neden olacaktır. İki manav ortak hareket ederek, kamyonet kiralama konusunda koordinasyon içerisinde olur ve uzlaşma içerisinde kiralama ücretini paylaşırlar ise maliyet azalacağından tüketici ürünleri daha ucuza almış olacaktır. Burada her iki müteşebbis ortak hareket etme kararlıındadırlar. Fakat maliyetlerini azaltma yolunda ortak bir eylem içerisindedirler. Yani teşebbüslerin yapmış oldukları işbirliği içerisindeki her eylemi m. 4 kapsamında değerlendirilemez.

RKHK. m. 4’ün ilk iki fıkrası ile, 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile ATA adını “Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşması”nı alan antlaşmanın 101. Maddesinin ilk paragrafıyla paralel niteliktedir. 4. maddenin ilk

---

¹³⁶ Rekabet Kurumu Araştırma Bülteni, Rekabet Kurumu, Ankara, 2010, s.13

¹³⁷ Sanlı, s.80

¹³⁸ Cengiz, s.309

fıkrasında, rekabeti sınırlayıcı işbirliği hallerine ilişkin genel hüküm tespit edilmiş; takiben, ikinci fıkrada bu hallerin özellikle hangi durumlarda ortaya çıkacağı örnek kabilinden sayılmıştır.¹³⁹

4054 sayılı RKHK'nin 4. Maddesinin ilk fıkrası; *“Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.”*¹⁴⁰ şeklindedir.

Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma m. 101'in ilk fıkrası ise; *“Üye devletler arasındaki ticareti etkileyebilecek nitelikte olan ve amacı veya etkisi iç pazardaki rekabetin engellenmesi, kısıtlanması veya bozulması olan ve özellikle aşağıdaki nitelikleri taşıyan tüm teşebbüsler arası anlaşmalar, teşebbüs birliklerinin kararları ve uyumlu eylemler iç pazarla bağdaşmaz ve yasaktır”*¹⁴¹ şeklindedir. Her iki maddede de rekabeti engellenmesi, bozulması ya da bu amaçları taşıyan anlaşmalar, kararlar ve uyumlu eylemler yasaklanmıştır. 4054 Sayılı RKHK'nin ile Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma m. 101'in ilk fıkrası ile paralel olduğu söylenebilir.

Kanun hükmü hem yatay hem de dikey nitelikteki işbirliği hallerini yasakladığı için, madde metninde bilinçli olarak “tröst” yani ya da “kartel” ifadelerine yer verilmemiştir. Burada tröst'ü; teşebbüslerin, piyasaya hakim olmak amacıyla, ekonomik ve hukuki bağımsızlıklarını kaybederek bir yönetim altında birleşmeleri durumu olarak tanımlayabiliriz.¹⁴² Kartel ifadesini de; hukuksal ve ekonomik açıdan birbirinden bağımsız teşebbüslerin, bağımsızlıklarını koruyarak, aralarındaki rekabeti sınırlandırmak veya tümüyle ortadan kaldırmak suretiyle piyasayı etkileme ve kontrol altında tutma amacıyla bir amaç birliği oluşturmaları olarak ifade edebiliriz.¹⁴³

---

¹³⁹ Canbolat, s.43

¹⁴⁰ 4054 Sayılı Kanun, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

¹⁴¹ Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma, Başbakanlık Avrupa Birliği Sekreterliği Yayınları, Ankara 2011, s.39

¹⁴² Halil SEYİDOĞLU, **Ekonomik Terimler: Ansiklopedik Sözlük**, 3. Bsk. İstanbul, Güzem Can Yayınları, Haziran 2002, s.644

¹⁴³ Nami BARLAS, **Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri**, İstanbul, Beta , 1998, s.149

Rekabet Hukuku alanında, yasaklanan işlem ve eylemler, RKHK'nın "Yasaklanan Faaliyetler" bölüm başlığı altında, 4. 6. ve 7. Maddelerinde düzenlenmiştir. RKHK'nın 4. Maddesi; "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararları" konu edinmiştir. Konumuz olan Uyumlu Eylemler bu madde kapsamında yasaklanmaktadır. Kanun içerisindeki yeri açısından amaç, kapsam ve tanımlardan hemen sonra 4. Madde de yasaklanan faaliyetlerin belirtilmesi kanun koyucunun bu konuya verdiği önemi göstermektedir. Kanunun 6. Maddesinde; " Hakim Durumun Kötüye Kullanılması" yasaklanmıştır. Kanunun 7. Maddesinde ise yasaklanan "Birleşme veya Devralmalar" konu edinilmiştir.

Yüksek yatırım harcamalarının karşılanması, verimliliğin artırılması, araştırma-geliştirme faaliyetlerinin yürütülmesi, kriz dönemlerinin atlatılması ve üretimdeki atıl kapasitenin önlenmesi gibi çeşitli nedenlerle, teşebbüsler arasında işbirliği ilişkisi kurulabilir.¹⁴⁴ Bu sebeple teşebbüsler arasında oluşan her türlü işbirliğinin rekabete aykırılık oluşturduğunu ileri sürmek doğru olmaz. Bu durumda kanuni düzenlemelere ve Kurul Kararlarına bakmak yerinde olacaktır. Hangi hallerin yasak olduğu ve Uyumlu Eylemlerin neler olduğu ve unsurları ile ilgili bize Ekonomimizin Anayasası sayılan Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 4. Maddesi yol göstermeye çalışmaktadır. RKHK m. 4 aynen şu şekildedir;

"Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.

Bu haller, özellikle şunlardır:

a) Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi,

b) Mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi ile her türlü piyasa kaynaklarının veya unsurlarının paylaşılması ya da kontrolü,

---

¹⁴⁴ Arı, s:15

c) Mal veya hizmetin arz ya da talep miktarının kontrolü veya bunların piyasa dışında belirlenmesi,

d) Rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkartılması yahut piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi,

e) Münhasır bayilik hariç olmak üzere, eşit hak, yükümlülük ve edimler için eşit durumdaki kişilere farklı şartların uygulanması,

f) Anlaşmanın niteliği veya ticarî teamüllere aykırı olarak, bir mal veya hizmet ile birlikte diğer mal veya hizmetin satın alınmasının zorunlu kılınması veya aracı teşebbüs durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın ya da hizmetin diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da arz edilen bir mal veya hizmetin tekrar arzına ilişkin şartların ileri sürülmesi,

Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder. Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir.”¹⁴⁵ Bir uyumlu eylemin ihlale konu olarak kabul edilebilmesi için, taraflar arasında bir yükümlülük veya görev dağılımını somut olarak ortaya koyamayan bir mutabakatın veya ispatı mümkün olmayan bir uzlaşmanın var olması gerekmektedir. Her durumda da, tarafların ortak hareket etmeleri esastır. Bu durumda da, ortak hareketi doğuran paralel davranışların ne tür pazar şartlarında ortaya çıktığı dikkate alınmaktadır.¹⁴⁶

Kanun maddesinde konumuzla ilgili olarak öncelikle rekabeti doğrudan veya dolaylı kısıtlama amacı taşıyan ya da bu etkiyi doğurabilen Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararların yasaklandığı bildirilmiştir. Konuya genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Daha sonra ise hangi hallerin bu durumu oluşturduğu üzerinde durulmuştur. Yasaklanan bu haller 6 başlık içerisinde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu

---

¹⁴⁵ 4054 Sayılı Kanun, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

¹⁴⁶ Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.33

haller kısaca; piyasada fiyatların veya alım – satım şartlarının oluşturulması, piyasa veya kaynakların paylaşılması, piyasadaki arz ya da talep miktarının kontrolü ya da belirlenmesi, piyasadaki teşebbüslerin piyasaya girişlerinin engellenmesi veya faaliyetlerinin kısıtlanması, münhasır bayilik hariç bayiler arası farklı şartların uygulanması, zorunlu bir takım anlaşmaların yapılması olarak sıralanmıştır.

Kanun maddesinden anlaşılacağı üzere teşebbüslerin ticari politika ve faaliyetlerinde, diğer teşebbüslerden ayrı ve bağımsız olarak hareket etmelerinin sağlanması amacı taşır. Bu bakımdan, teşebbüslerin, koordineli ya da birbirleriyle uyumlu olarak rekabeti sınırlamalarına karşı bir önlem niteliğindedir.¹⁴⁷ Kanuna göre teşebbüsler arasındaki bu koordinasyon veya uyum anlaşma, uyumlu eylem, teşebbüs birliği kararı ve teşebbüs birliği eylemi olmak üzere dört farklı şekilde ortaya çıkabilir.¹⁴⁸ Kanun'un 4. maddesinde yer alan bu dört kavram için kullanılacak bir üst kavram olarak "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar" şeklinde belirlenmiştir.

1.5. UYUMLU EYLEMİN UNSURLARI VE UNSURLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Konumuz olan uyumlu eylem kavramının unsurları hakkında ortak bir görüş birliği olduğunu söylemek oldukça zordur. Rekabet hukuku açısından uyumlu eylem kavramının anlam ve sınırlarını belirlemek, son derece önemli bir konudur. Bu kavramın muhtevası doldurulamadığı takdirde ya birtakım rekabet ihlalleri gözden kaçacak ya da hükmün amacını asan uygulamalarla teşebbüsler güç durumlara düşebilecektir.¹⁴⁹

Avrupa Adalet Divanının vermiş olduğu Dyestuffs kararına göre bir uyumlu eylemin oluşabilmesi için üç unsur bir araya gelmelidir. Bunlar; işletmeler arasında kendi bağımsız davranışları yerine geçen bir koordinasyon ve pratik bir işbirliği olması, bu işbirliğine doğrudan veya dolaylı bir ilişki ile ulaşılması ve amacın rakiplerin gelecekteki davranışlarına ilişkin belirsizliği ortadan kaldırmak olmasıdır.¹⁵⁰ Ancak bununla birlikte Kurul'un Süt Firmalarının Fiyat Anlaşması Kararında; "...Ancak,

---

¹⁴⁷ Sanlı, s.74

¹⁴⁸ Arı, s.20

¹⁴⁹ Topçuoğlu, s. 193

¹⁵⁰ Arı, s.61

uyumlu eylemin varlığı, öğretide de genellikle kabul edildiği gibi, dört unsurun birlikte bulunmasını gerektirmektedir. Buna göre, uyumlu eylem için;

a-) En az iki veya daha fazla işletme olmalı,

b-) Bilinçli paralellik bulunmalı,

c-) Bu paralel davranışlar ekonomik ve rasyonel gerekçelerle açıklanamamalı,

d-) Rekabet sınırlanmalıdır. Bu unsurlardan biri yoksa uyumlu eylem de yoktur. ¹⁵¹ denmesi, kurul tarafından kabul edilen unsurlara bir açıklama getirmektedir.

Roma Antlaşma'nın 85. maddesinin 1. fıkrası anlaşma, uyumlu eylemler ve kararların hangi durumlarda yasaklandığını tanımlamaktadır: "*Madde 85 (1)*

1- Üye Devletler arasındaki ticareti etkileyebilecek ve Ortak Pazar içindeki rekabeti önleyecek, sınırlayacak ya da bozacak etkileri olan işletmeler arası tüm anlaşmalar, işletmelerin ortaklık kararları (teşebbüs birlikleri kararları), çıkar yollu uygulamalar (uyumlu eylemler) ve özellikle:

a) Doğrudan doğruya ya da dolaylı şekilde alış veya satış fiyatlarını ya da diğer uzlaşma koşullarını saptamaya,

b) Üretimi, pazarları, teknik gelişmeyi, ya da yatırımları sınırlamaya veya kontrol etmeye,

c) Pazarları veya gereç kaynaklarını paylaşmaya,

d) Ticari hasımlar bakımından, eşdeğerdeki edimlerle aynı olmayan koşulları, uygulayarak, onları bu nedenle rekabette dezavantajlı duruma düşürmeye,

e) Akitlerin yapılmasını, niteliği gereği olarak ya da ticari törelere göre bu akitlerin, konusuyla ilişkisi olmayan ek edimlerin hasımlar tarafından kabul edilmesine bağlamaya, varanlar Ortak Pazar ile bağdaşmaz ve yasaklanmıştır". ¹⁵²

---

151 Rekabet kurulu Kararları, **23/03/2000, K.No: 00-11/109-54**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 24/02/2013)

152 Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, s.51

Roma Antlaşması 85. maddenin 1. fıkrası kapsamında, teşebbüsler arası faaliyetlerin Topluluk rekabet hukukuna aykırı olduğunun tespiti için aşağıda sıralanan üç şartın oluşması gerekmektedir;

“a-) Teşebbüsler arası bir anlaşmanın, bir uyumlu eylemin veya teşebbüs birliklerinin bir kararının varlığı;

b-)Teşebbüsler arası bir anlaşmanın, bir uyumlu eylemin veya teşebbüs birliklerinin bir kararının varlığının rekabeti kısıtlaması ya da engellemesi;

c-)Teşebbüsler arası bir anlaşmanın, bir uyumlu eylemin veya teşebbüs birliklerinin bir kararının varlığının Üye Ülkeler arası ticareti etkilemesi”¹⁵³

ATAD’ın Dyestuffs ve Suiker Unie kararları çerçevesinde uyumlu eylemin unsurlarını şu şekilde belirlemektedir:

a-) Teşebbüsler arasında bir tür koordinasyon ya da işbirliği bulunmalıdır.

b-) Koordinasyon, taraflar arasındaki doğrudan ya da dolaylı bir bağlantıdan kaynaklanmalıdır.

c-) Bu bağlantının amacı, rakiplerin gelecekteki davranışlarına ilişkin belirsizlikleri ortadan kaldırmak olmalıdır.¹⁵⁴

ATAD nezdindeki davalardan biri olan Anic Partecipazioni (Case C-49/92P, Commission v. Anic, [1999] ECR I-4125) davasında ATAD, uyumlu eylemin üç unsuru bulunduğunu belirtmiştir. Bunlar:

a) teşebbüsler arası doğrudan ya da dolaylı bir ilişki

b) bu ilişkiden sonra pazarda bir davranışın ortaya çıkması ki, teşebbüsler arasında fikri bir uzlaşmanın varlığı açıksa bu davranışın ortaya çıkacağı önceden varsayılabilir

c) bu ikisi arasında neden sonuç ilişkisi. ATAD, firmaların herhangi bir davranışta bulunmuş olmalarını,¹⁵⁵

Şaylı ATAD’ın Polypropylene, PVC ve LdPE kararlarını inceledikten sonra AT Rekabet hukukunda uyumlu eylemin unsurlarını, su şekilde sıralamıştır;

a-) Birden fazla teşebbüs olmalıdır.

---

¹⁵³ Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.53

¹⁵⁴ Yüksel, s.38-39

¹⁵⁵ Yüksel s.61

- b-) Teşebbüsler arasında koordinasyon ya da pratik işbirliği olmalıdır.
- c-) Bu koordinasyon ya da işbirliği teşebbüsler arasında kurulan doğrudan ya da dolaylı bir iletişim neticesinde gerçekleşmelidir.
- d-) Bu iletişimin amacı, üye devletler arası ticareti etkileyecek şekilde rakiplerin davranışlarına ilişkin benzerlikleri yok etmek veya teşebbüslerin ticari davranışlarını etkilemek olmalıdır.¹⁵⁶

Uyumlu eylemin unsurlarını Kurul vermiş olduğu “Gazete” kararında ise farklı yorumlamıştır. Buna göre; uyumlu eylem halinin tespitinde üç temel bulgunun ortaya çıkartılması gerektiği belirtilmiş ve bu bulguların;

- a-) Rakip teşebbüsler arasında bir ilişkinin varlığı,
- b-) Rakip teşebbüsler arasında ortak tavır sonucunu doğuran ve diğer rakip teşebbüslerin hareketlerini etkileyen davranışların varlığı,
- c-) Rakip teşebbüsler arasında bağımsız hareket etme durumunun ortadan kalktığı durumların varlığından ibaret olduğu bildirilmiştir.¹⁵⁷

Cengiz ise uyumlu eylemin unsurlarını 3 ana başlık altında incelemiştir. Bunlar ise;

- a-) Taraflar Arasında Uyumlu Eylem Şeklinde Bir İşbirliğinin Bulunması Koşulu
- b-) İşbirliğinin Taraflarının Teşebbüs Niteliğinde Olması Koşulu
- c-) İşbirliğinin Amacı veya Etkileri Bakımından belirli Bir Mal veya Hizmet Piyasasında Doğrudan veya Dolaylı Olarak Rekabeti Bozucu Nitelikte Olması Koşulu¹⁵⁸

Kurulun 24.06.2009 tarihinde vermiş olduğu “Otomotiv” kararında; Bu çerçevede, uyumlu eylem için üç unsurun varlığı aranmaktadır:

- a-) Teşebbüsler arasında bir tür koordinasyon ya da işbirliği bulunmalıdır.

---

¹⁵⁶ Yasemin ŞAYLI, **Avrupa Topluluğu Ve Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem**, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2005, s.24

¹⁵⁷ Rekabet kurulu Kararları, **26/07/2007, K.No: 07-62/742-269**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 28/02/2013)

¹⁵⁸ Cengiz, s.58-71

b-) Koordinasyon, taraflar arasındaki doğrudan ya da dolaylı bir bağlantıdan kaynaklanmalıdır.

c-) Bu bağlantının amacı, rakiplerin gelecekteki davranışlarına ilişkin belirsizlikleri ortadan kaldırmak olmalıdır.¹⁵⁹ denilerek uyumlu eylemin unsurları sayılmıştır.

Kurulun 26.08.2010 tarihli kararında; “Bir pazarda uyumlu eylemden bahsedilebilmesi için;

a-) İki veya daha fazla işletmenin var olması,

b-) Teşebbüsler arası bilinçli bir paralellik olması,

c-) Bu paralel davranışların ekonomik ve rasyonel gerekçelerle açıklanamaması

d-) Rekabeti engelleme amacına yönelmesi gerekmektedir.”¹⁶⁰ denilmiştir. Buradaki karar daha önce örnek olarak gösterdiğimiz “Süt Kararı” na yakın, hemen hemen paralel tanımlamalar içermekle birlikte, Kurulun vermiş olduğu kararlar arasındaki farklar gibi doktrinde de uyumlu eylem kavramının unsurları konusunda tam bir görüş birliği bulunmamaktadır.

Badur ise uyumlu eylemin unsurlarını şu şekilde sıralamıştır;

a-) Uyumlu eylemden söz edilebilmesi için iki veya daha fazla işletmeye gerek vardır.

b-) İşletmeler arasındaki paralellik bilinçli olmalıdır.

c-) İşletmeler paralel davranışlarını ekonomik ve rasyonel gerekçelerle açıklayamamalıdır

d-) Rekabetin sınırlanması.¹⁶¹

Düzenlenen RKHK. m. 4 kapsamında herhangi bir işbirliği durumlarından birisinin oluşması için en az iki teşebbüsün olması gerekmektedir. Aynı sebeple, uyumlu eylem olarak nitelendirilecek teşebbüsler arası bir paralel hareket edecek ilişki, bu ilişkinin rekabeti sınırlama amacı taşıması yanında böyle bir etkisinin olması veya

---

¹⁵⁹ Rekabet kurulu Kararları, **24/06/2009, K.No: 09-30/637-150**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 28/02/2013)

¹⁶⁰ Rekabet kurulu Kararları, **26/08/2010, K.No: 10-56/1080-409**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 01/03/2013)

¹⁶¹ Badur, s.68

bu yönde potansiyel bir tehlike oluşturması gerektiği kendiliğinden kabul edilir. Ayrıca ortaya çıkan bu durumun ekonomik ve rasyonel gerekçelere dayanmaması da gerekir. Bir uyumlu eyleminde; her durumda da, tarafların ortak hareket etmeleri esastır. Bu durumda da, ortak hareketi doğuran paralel davranışların ne tür pazar şartlarında ortaya çıktığı dikkate alınmaktadır.¹⁶² Uyumlu eylem kavramının unsurlarını, kavramın özelliklerini dikkate alarak aşağıdaki şekilde tespit etmeye çalışılmıştır.

Uyumlu eylem kavramının unsurlarına bakıldığında genel olarak doktrin ve içtihatlarda şu unsurların ön plana çıktığı görülmektedir:

- a-) İki ve daha fazla teşebbüsler arası ilişki
- b-) Teşebbüsler arası ilişki sonucu bilinçli paralel hareket etmeleri
- c-) Ortaya konan paralel davranışların ekonomik ve rasyonel bir gerekçe ile açıklanamaması
- d-) Bu davranışlar ile rekabetin sınırlanması veya sınırlanma amacı,

Uyumlu eylemlerin tespitinde aranacak koşullar olacağını değerlendirmekteyiz. Bu başlık altında, sayılan bu unsurlar değerlendirilecektir.

1.5.1. İki Ve Daha Fazla Teşebbüsler Arası İlişki

Öncelikle uyumlu eylemlerin değerlendirilmesinde birden fazla teşebbüsün varlığının ortaya konulması gerekmektedir. Çünkü uyumlu eylemler ancak teşebbüsler arasında gerçekleşebilmektedir. Teşebbüs kavramının ekonomi ve hukuk biliminde farklı olabilir. RKHK m.3'e göre teşebbüs; “piyasada mal ve hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimleri” ifade eder. Kanunumuzun bu tanımından yola çıkarak; piyasada mal veya hizmetleri üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımından bir bütün teşkil eden işletmeleri

---

¹⁶² Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.33

teşebbüs olarak nitelendirilebilmektedir.¹⁶³

Bir başka açıdan teşebbüsler; işletme, üretim, dağıtım veya hizmet verme gibi ekonomik faaliyetlerde bulunan ve bağımsız karar verme özgürlüğüne sahip ekonomik varlıklar olarak tanımlanmıştır.¹⁶⁴ Teşebbüsün temel unsurlarının iki başlık altında toplanabilir; ilkinin ekonomik faaliyette bulunmak, ikincisinin ise bu faaliyeti bağımsız olarak gerçekleştirmek olduğudur.¹⁶⁵ Teşebbüs kavramını, “ekonomik anlamda bağımsız olarak karar verebilen tüm mal ve hizmet üreten birimler” olarak tanımlayabiliriz.¹⁶⁶ Teşebbüs birlikleri tanımı ise, dernekleri, sendikaları ve benzeri dayanışma örgütlerini kapsamaktadır. Rekabet Kanunu ile bu teşebbüs birliklerinin de rekabeti sınırlayıcı etkiler taşıyan faaliyetleri ve kararları yasaklanmaktadır.¹⁶⁷

Uyumlu eylemlerde, anlaşmalarda olduğu gibi taraflar arasında bir irade açıklaması yoktur.¹⁶⁸ İrade açıklaması olmamakla birlikte aynen anlaşma gibi uyumlu eylemlerde de irade uyuşması veya en azından uyuma esas olacak şekilde ortak iradelerin varlığını kabul etmek gerekir.¹⁶⁹ Yani Uyumlu Eylemlerde teşebbüsler arası gizli bir bağlantı vardır ve bunun bir takım özel incelemeler ve veriler ortaya konarak ortaya çıkarılması gerekmektedir.

Teşebbüsün varlığından söz edilebilmesi ekonomi hayatı içinde faaliyet gösteren birimin, bu faaliyetlerine ilişkin kararlarını özgür iradesiyle alıyor olması gerekir ki kendi başına karar veremeyen ve iktisadi politikalarını kendi tercihlerine göre oluşturamayan bir birimin, ekonomik bağımsızlığa sahip olduğunun ileri sürülemeyecektir.¹⁷⁰

Komisyon’un LdPE k. davasında (*LdPE Komisyon Kararı, ATRG, L 74, 1989, s: 26*), üreticileri iki kategoriye ayırmıştır:

- a-) kartelin kurulmasında ve gelişmesinde rol alan üreticiler
- b-) kartelin çevresinde rol alan üreticiler

---

¹⁶³ Arı, s.147

¹⁶⁴ İ. Yılmaz ASLAN, **Rekabet Hukuku Dersleri**, Ekin Kitabevi Bursa 2006, s.20

¹⁶⁵ Canbolat, s.49

¹⁶⁶ Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.33

¹⁶⁷ Esin, “4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Esasları”, s.18

¹⁶⁸ Aslan, Rekabet Hukuku Dersleri s.157

¹⁶⁹ Sanlı, s.79

¹⁷⁰ Sanlı, s.30

Komisyona göre, “herhangi bir teşebbüsün kartelle doğrudan veya dolaylı olarak ilişki kurması ve kendini gayrinizami bir şekilde kartel ile ilintilendirmesi durumunda kartelin içinde asli rolü olmamasına rağmen, bu teşebbüs uyumlu eylem için bir taraf olabilir. Örneğin; kartelin bir üyesiyle muhtemel fiyat artışları üzerine arada bir yapılan telefon konuşmaları ve yerel toplantılar gayrinizami bir ilişkinin kurulduğuna ve uyumlu eyleme yeterli delil teşkil eder” denilmiştir.¹⁷¹

Rekabet hukuku açısından teşebbüsün hukuki özgürlüğü değil, ekonomik özgürlüğü daha önemlidir¹⁷². Teşebbüsün ekonomik olarak özgürlüğü ve bu özgürlüğü kullanarak yapmış olduğu faaliyetler rekabet ortamı için oldukça önem taşımaktadır. Çünkü özgür olarak ekonomik faaliyetlerde bulunan teşebbüsler ancak özgür ve rekabetçi piyasalar oluşturabilirler.

kâr elde etmek dışındaki bir amaç için kurulmuş olan dernek, vakıf gibi özel hukuk tüzel kişileri de, ticari nitelikte olmayan faaliyetleri ile ticari hayatı etkilemekte iseler, teşebbüs olarak kabul edilmesi söz konusu olabilmektedir.¹⁷³ Teşebbüsün ekonomik faaliyet yürütmesi ve sadece ekonomik bir bağımsızlık değil, hukuken de hak ehliyetinin, yani haklara ve borçlara sahip olabilme kabiliyetinin olması gerekir, ayrıca devamlılık unsurunun olması faaliyetin sürekli ve bağımsız bir şekilde devam etmesi gerekmektedir.¹⁷⁴

Bunların yanında ATAD ise, çeşitli kararlarında, varlığın yasal statüsüne veya nasıl finanse edildiğine bakılmaksızın ekonomik faaliyetle uğraşan her varlığı teşebbüs olarak nitelemiştir (Aeroport de Paris v. Commission ECR (2000), II-3929, p.109; Commission v. Italian Republic Case 35/96, ECR (1998) I-).¹⁷⁵ Gelir temin etmek amacıyla yapılan her türlü iş ekonomik faaliyetin kapsamına girmektedir.¹⁷⁶

Rekabet Hukuku içerisinde teşebbüs kavramını; mal ve hizmet piyasasında ekonomik olarak etkinlik yapabilen ve bu etkinliği yerine getirirken özgür olarak, iradeleri ile karar alıp uygulayabilen unsuru teşebbüs olarak değerlendirebiliriz. Rekabet hukuku uygulaması açısından, teşebbüslerin özel ya da kamu kesimine ait olması bir

---

171 Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.31

172 Canbolat, s.51

173 Akıncı, s.263

174 Topçuoğlu, s.111-112

175 Kahraman, s.80

176 Hayri DOMANIÇ, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, İstanbul, Temel Yayınları, 1988, s.92

fark yaratmaz.¹⁷⁷ RKHK. m. 2'nin gerekçesinde bu durum açıkça ; “Rekabetin sağladığı yararların bir bütün olarak ekonominin tüm alanlarında istenmesi normaldir. Bu nedenle rekabet kuralları ekonomik faaliyette bulunan her teşebbüse uygulanmalıdır. Teşebbüslerin kamu kurumlarına veya özel kişilere ait olmasının önemi yoktur”¹⁷⁸ şeklinde yer alan ifadeler, konuya açıklık getirmiştir.

Uyumlu eylemlerde ortaya konulmak istenilen, teşebbüslerin arasında bir dayanışma ya da işbirliğinin olmasıdır. Bunun ise, doğrudan ya da dolaylı bir bağlantı yada irtibat olarak kendini gösterdiği genel kabul görmektedir. Uyumlu eylemlerin temelinde var olduğu kabul edilen uyuşmanın geleceğe yönelik istek ve arzuların olması ve bu istek ve arzuları içeren düşüncelerin karşı tarafa iletilmesi yani başka bir deyişle bağlantı kurulması gereklidir. Arzu ve tasavvurlar iç alemde dış aleme açıklama yoluyla akseder. Açıklama ile birlikte tarafların arzu ve istekleri nitelik kazanır. Ortak menfaatlerin belirlenmesi uyum için gereklidir.¹⁷⁹

Uyumlu eylem için gerekli firmalar arası bağlantıya AB uygulamalarından bir örnek ise ICI/Solvay (ICI/Solvay, (1991) OJ L152/1)davasıdır. ICI'nın satışlarını sadece İngiltere'ye Solvay'in ise Avrupa'nın geri kalan bölümlerine yapması üzerine araştırma başlatan Komisyon, bu iki firma arasında 1972 yılında sona erdirilmiş, pazar paylaşımına yönelik bir anlaşma bulmuştur. Tarafların sık sık birbirleriyle iletişim kurduklarını da ortaya çıkaran Komisyon, daha önce bu firmalar arasında bir anlaşma olmasını ve anlaşmanın sona erdirilmiş olmasına karşın fiilen pazar paylaşımının devam etmesini özellikle dikkate alarak, uyumlu eylem sonucuna ulaşmıştır.¹⁸⁰

Teşebbüsler arası ilişki, rekabeti sınırlayıcı paralel pazar politikaları uygulanmasına zemin hazırlayan teşebbüsler arası yaklaşmayı ifade eder. Önemli olan ilişki sonucu ulaşılan bilgi, fikir ve kanaatlerin gelecek pazar politikalarının belirlenmesinde oynadığı roldür. Eğer bunlar, rekabeti sınırlayıcı paralel davranışlara neden oluyorsa uyumlu eylem gerçekleşmiş olur.¹⁸¹

---

177 Oğuzkan GÜZEL, **Rekabet Hukukunda Teşebbüs Ve Teşebbüs Birlikleri**, Uzmanlık Tezleri Serisi No: 30, Ankara, Rekabet Kurumu Yayını, Temmuz 2003, s.55

178 www.rekabet.gov.tr Erişim tarihi: 20/10/2012

¹⁷⁹ Akıncı, s.147

¹⁸⁰ Yüksel, s.53

¹⁸¹ İkizler, s.104

1.5.2. Teşebbüsler Arası Bilinçli Paralel Hareketler

Rekabet Hukuku düzenlemelerde uyumlu eylemlerle ilgili olarak “eylem” terimi yer almaktadır. Uyumlu eylemlerde önemli olanın, piyasa faaliyetlerinde; teşebbüslerin paralel veya uyum gösteren hareketler sergileyerek işbirliği içerisinde olmalarıdır. Bilinçli paralellik sorunu rekabetin uyumlu eylem ile kısıtlanmasındaki en kritik kavramlardan biridir. Aynı piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin benzer ve davranışları sonucu, rekabet kısıtlanmıştır. Ancak, tarafların önceden uyuştuklarını kanıtlayabilecek hiç bir bulgu ya da delil bulunmamaktadır.¹⁸²

Kurulun vermiş olduğu 16.10.2012 tarihli Çimento Müstahsilleri kararında "4. madde anlamında rekabeti kısıtlayıcı bir anlaşmadan bahsedilebilmesi için rakipler arasında bu yönde karşılıklı irade uyuşmasının bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte, eldeki bilgi ve belgeler, soruşturma taraflarının rekabeti kısıtlama amacıyla iletişim kurduklarını veya tek taraflı kişisel çıkarlarına aykırı hareket ettiklerini tespit etmekte yeterli değildir."¹⁸³ denilerek uyumlu eylem kavramı içerisinde, karşılıklı irade uyuşmasından bahsedilerek bilinçli paralellik unsurunun olması gerektiği belirtilmiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, yasaklanan işbirliğinin, bilinçli bir şekilde yapılmasıdır.. Amerikan Rekabet Hukukunda yasaklanan, dayanışma oluşturmak amacı taşıyan birlikte hareket etme bilinci iken Türk Rekabet Hukuku içtihatları bu konuda ayrımı vermeksizin “bilinçli paralellik” unsurunu uyumlu eylem için şart koşturmuştur. Burada yasaklanan bilinç, işbirliği bilinci olarak anlaşılmalıdır. Zira Rekabet Hukukunda yasaklanan pazarda gözlenen alelade bir paralellik değil, dayanışmadır.¹⁸⁴

Paralel davranışlar, belirli bir pazarda faaliyet gösteren rakip teşebbüslerin birbirine paralel pazar politikaları uygulamalarıdır. Ancak paralel davranışların varlığı, per se uyumlu eylem teşkil etmez. Çünkü, uyumlu eylem kavramı, teşebbüslerin davranışlarının benzerliğini değil, bu benzerliğin ötesinde fikri bir uzlaşmayı ifade eder.¹⁸⁵

---

¹⁸²Akıncı, s.170

¹⁸³ Rekabet Kurulu Kararları, **16/10/2012, K.No:12-50/1445-492**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 20/02/2013)

¹⁸⁴ Kahraman, s.83

¹⁸⁵ Yüksel, s.74

Uyumlu eylemler içerisinde önemli olan pazardaki belirsizliği ortadan kaldıracak, bunun sonucunda belirli bir davranış tarzı ortaya çıkaracak olan bilinçli ortak davranışların teşebbüsler arasında ortaya konmasıdır. Bu bakımdan eşgüdümüne işaret eden en önemli unsur, bağlantıya istinat eden paralel davranışların varlığıdır.¹⁸⁶

Bu bağlamda özellikle teşebbüsler arası fiyat hareketlerinin paralellik arzemesi önem taşımaktadır. Kurul kendi kararlarına fiyatlardaki paralel hareketleri dayanak yapmıştır. Kurulun 06.04.2012 tarihinde vermiş olduğu “Çimento Kararında”; “Dosya kapsamında ulaşılan ikinci sonuç ise, Yurt Çimento, Limak Çimento, Aşkale Çimentove Çimentaş arasında bir iletişim bulunduğu dair e-postaların bulunmasına ve bu iletişimin/bilgi değişiminin sonucunda söz konusu teşebbüslerin **fiyatlarının çok önemli bir biçimde paralellik gösterdiğine** ilişkindir.”¹⁸⁷ denilerek teşebbüsler arasındaki paralellik üzerinde durulmuştur. Konu ile ilgili olarak teşebbüslere 4054 sayılı kanunun 4. Maddesini ihlal ettiklerinden ceza verilmiştir. Kurul diğer delillerle birlikte fiyat artışlarındaki yaşanan paralellikleri kararına delil olarak eklemiştir. Fiyatlar arasında yaşanan paralel hareketler, uyumlu eylemin önemli unsurlarından biridir.

AB Hukuku’nda davanın konusunu, kağıt hamuru üreticilerinin giriştikleri bazı uygulama ve davranışlar oluşturmaktadır. Kağıt hamuru üreticileri ileriye dönük olarak üçer aylık dönemler halinde fiyat duyuruları yapıyorlardı. Duyurusu yapılan fiyatlar, kağıt hamuru üreticileri ile bunların müşterileri olan kağıt üreticileri arasında yapılan tartışmalar sonucu karar verilen fiyatların en üst seviyesini oluşturmaktaydı. Bu duyurular ya eş zamanlı ya da çok yakın zamanlarda (birkaç saatlik farklılıklarla) yapılmaktaydı. Duyurulan fiyatlar aynıydı. Alım satım fiyatları ise duyurusu yapılan fiyatlar ile aynıydı. Komisyon (Woodpulp (1985) OJ L85/1), 1975-1981 yılları arasında fiyatlarda gözlenen paralelliğin, oligopolistik bir piyasada tarafların karşılıklı bağımlılıkları ile açıklanamayacağını ileri sürmüş ve kararını şu unsurlara dayandırmıştır:

---

¹⁸⁶ İkizler, s.64

¹⁸⁷ Rekabet Kurulu Kararları, **06/04/2012, K.No: 12-17/499-140**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 08/03/2013)

“- Üretici ve müşteri sayısının fazla oluşu, ürünün farklı tiplerinin bulunması karşılıklı bağımlılığa yol açan şeffaf bir oligopolistik pazarla karşı karşıya bulunulduğu fikrini çürütmektedir.

- Pazar şeffaflığı pazarın yapısından kaynaklanmamaktadır. Şeffaflık tarafların kasıtlı olarak, gelecekte uygulayacakları fiyatları duyurmalarını ve bunları ortak basın ve ajanslara ulaştırmalarını içeren dolaylı ilişkileri ile ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan fiyatların sadece Amerikan Doları biriminde ve gelecekteki üç aylık dönem için açıklanması, iskonto uygulanmaması, pazarın yapay olarak şeffaflaştırıldığı fikrini desteklemektedir.

- Fiyatlarda gözlenen paralellik, fiyat duyurusunu ilk yapan teşebbüsün her üç aylık dönemde değişmesi nedeniyle, fiyat liderliği kavramı ile açıklanamaz.

- Üretim maliyetleri, kapasite kullanım oranları, taşıma maliyetleri, dikey bütünleşme dereceleri ve stok maliyetleri ülkeden ülkeye ve üreticiden üreticiye büyük ölçüde değişmektedir. Bu farklılıklara karşın üreticilerin aynı fiyatları uygulamaları birbirlerinden bağımsız aldıkları fiyatlandırma kararlarıyla açıklanamaz.” demilmiş ve hamuru üreticisinin ve birliklerinin uyumlu eylem içinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.¹⁸⁸

Kurul 08/03/2013 tarihinde vermiş olduğu “Banka” kararında; “..... Bankası'nın piyasa yapıcı diğer büyük bankalar ile paralel hareket ederek Eylül ayının dördüncü haftası itibarıyla mevduat fiyatlamasına yönelik olarak ani bir davranış değişikliğine gitmek suretiyle %18,75 ve üzerinde faiz oranı uygulamayı önemli ölçüde azalttığı”¹⁸⁹ şeklinde elde edilen diğer verilerle istinaden taraflar uyumlu eylem gerçekleştirdiklerinden dolayı cezalandırılmıştır. Karardan da anlaşılacağı gibi teşebbüslerin ortak hareket tarzı hareket etmeleri uyumlu eylemin gerçekleştiğine dair ipucu vermektedir.

---

¹⁸⁸ Yüksel, s.45

¹⁸⁹ Rekabet Kurulu Kararları, 08/03/2013, K.No: 13-13/198-100, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 12/07/2013)

1.5.3. Davranışların Ekonomik ve Rasyonel Bir Gerekçeyle Açıklanamaması

Uyumlu eylemin unsurlarından birisi de; teşebbüslerin pazar davranışlarını birbirine paralel hale getirerek aralarındaki rekabetten kaçınmalarıyla meydana gelir. Ancak davranışların yalnızca paralel hale gelmesi uyumlu eylemin varlığı için yeterli değildir.¹⁹⁰ Ayrıca bu paralel davranışların haklı ve mazur görülebilecek ekonomik ve rasyonel gerekçelerle açıklanamaması gerekir.¹⁹¹ Zira paralel davranışların altında ekonomik ve rasyonel “haklı” sebepler varsa, bunlar uyumlu eylem olarak kabul edilip, yasaklanamazlar.¹⁹² Yapılan davranış haklı ve mazur gösterebilecek bir neden var bunlar ekonomik koşullara dayanıyorsa uyumlu eylem kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Teşebbüsler arası meydana gelen her türlü eşzamanlı hareketler, uyumlu eylem olarak adlandırılmaz. Bazen değişen piyasa koşullarında teşebbüslerin faaliyetlerinin devam ettirebilmeleri için bir takım davranışlar göstermesi normaldir. Çünkü değişen piyasa koşulları içerisinde hareket tarzını iyi belirleyemeyen teşebbüslerin varlıklarını devam ettirmeleri oldukça zordur. Bu yüzden her paralel davranış, uyumlu eylem olarak nitelendirme doğru olmayacaktır. Burada, davranışların meydana gelişinde piyasa koşullarının da iyi analiz edilmesi gerekmektedir.

Gerçek rekabet koşulları içerisinde her teşebbüs, kararlarında bağımsız olmalı, işbirliği içerisine girmemelidir. Bu durumda önemli olan , herbir teşebbüsün pazar politikasını diğerlerinden bağımsız olarak belirleyip belirleyemediğidir.¹⁹³ Teşebbüsler, kendi kararlarını alırken çok dinamik bir yapı olan ekonomik faaliyetler içerisinde daha fazla kar etmek, daha fazla ürünü pazarlamak, ya da maliyetlerini düşürmek için veya rakiplerinin önüne geçmek veya rakiplerin politikalarına karşı davranış geliştirmek için almış olabilir. Bu teşebbüsler için doğal bir haktır. Rekabet Hukuku'nun bunu görmezden gelmesi düşünülemez.

Ortaya çıkan bir takım piyasa ve ekonomik gerçekleri hukuk sistemi görmezden gelemez. Bu sebeple, Rekabet Hukuku düzenlemeleri teşebbüslerin

---

¹⁹⁰ Budak, s.151

¹⁹¹ Aslan, Rekabet Hukuku, s.164–165

¹⁹² Badur, s.69

¹⁹³ İkizler, s.104

kendilerini pazarın koşullarına ve rakiplerinin davranışlarına makul şekilde uyarılma hakkından mahrum bırakmayacaktır. Buna karşın, uyarılma hakkının varlığı, Rekabet Hukukunun, mevcut ya da potansiyel oyuncuların pazardaki davranışlarını etkileyecek şekilde, teşebbüsler arasında rekabeti kısıtlayacak herhangi bir doğrudan ya da dolaylı bağlantıya meydan verdiği anlamına da gelmemelidir.¹⁹⁴

Teşebbüslerin davranışlarını uyumlu eylem olarak değerlendirilmesi için, teşebbüslerin ortaya koydukları paralel davranışların tek başına değil, ortak çıkarıya göre hareket eden koordinasyon ile olması gerekmektedir.

Bu doğrultuda Kurulun vermiş olduğu 26/07/2007 tarihli kararında öncelikle Uyumlu Eylemle ilgili olarak; “Uyumlu eylem vakalarında önemli bir sorun da teşebbüslerin uyumlu eylem içerisinde olduklarının tespiti ve ispatıdır. 4054 sayılı Kanun piyasadaki fiyat değişimlerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi halini uyumlu eyleme karine göstermiş ve ekonomik ve rasyonel gerekçelere dayanarak uyumlu eylemde bulunulmadığının ispatını taraflara bırakmıştır. Ancak, burada olduğu gibi bir fiyat belirleme olayında, fiyat tespitinin rekabetin kısıtlandığı piyasalardaki eylemlere benzerliğinin ortaya konulması yeterli değildir. Bunun yanı sıra, teşebbüsler arasında kendi bağımsız davranışlarını engelleyen rekabetçi şartlar altında olmaması gereken bir ilişkinin ortaya konması da gereklidir.” denildikten sonra ise;

“Paralel fiyatlandırmanın zorunlu olmadığı, siyasi gazetelerde ve spor gazetelerinde çok kısa dönemler haricinde, fiyatların birbirine çok yakın hatta fiyat artış oran ve tarihlerinin aynı olduğu tespit edilmiştir. Fiyatların birbirleri ile birebir aynı olduğu gün sayısının incelenen dönemdeki toplam gün sayısına oranı da hesaplanarak ayrıca gösterilmiştir.

Haklarında soruşturma yürütülen tarafların genellikle maliyet rakamlarının birbirlerinden farklı olduğu görülmektedir. Bu nedenle, gazete fiyatlarının aynı seviyede tutulmasının maliyetlerin aynı olduğu gerekçesine dayandırılması mümkün görülmemektedir.

Aynı şekilde, tirajları, dolayısıyla gazete satış gelirleri birbirine yakın olan ancak reklam gelirleri birbirinden farklı olan Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin

---

¹⁹⁴ Kahraman, s.85

fiyatlarını aynı seviyede tutmalarını, **fiyatları aynı günde ve aynı oranda artırmalarını benzer maliyetlere dayandırmalarının ekonomik ve rasyonel bir gerekçe olarak kabul edilmesi mümkün değildir.**¹⁹⁵ denilmiştir. Farklı teşebbüsler açısından fiyat artışlarının aynı ekonomik şartlardan kaynaklanması, doğal olarak bir uyumlu eylem olarak kabul edilmese de, işletmelerin farklı mali yapıları, farklı faktör maliyetleri, ölçekleri ve fiyata etki yaratacak birçok unsurda farklı özellikler taşıması karşısında, müşterek dış çevre faktörü olan enflasyonun varlığını çoğu zaman “akıllıca ayak uydurmak için zorunlu kalınan faktör” olarak değil, fiyat kartelli oluşturma fırsatının “akıllıca yönlendirildiği” uygulamalar olarak ele alınabilecektir.¹⁹⁶

Kurul vermiş olduğu kararında maliyetleri ve gelirleri farklı olan gazetelerin fiyatlarının aynı seviyede tutulmasının “ekonomik ve rasyonel gerekçe” ile açıklanamayacağını belirtmiştir. RKHK m. 4’e göre teşebbüsler davranışlarını ancak ekonomik ve rasyonel gerekçeye dayandırarak sorumluluktan kurtulabileceği belirtilmiştir.

1.5.4. Davranışların Rekabeti Sınırlama Etkisi veya Hedefi

Rekabet Hukuku bakımından kusur ve hukuka aykırılık unsurları iç içe geçmiştir. Kartel anlaşmaları ya da dışlayıcı uygulamalar gibi bir takım hukuka aykırı davranışlar, nitelikleri icabı, failin kusurlu davranmış olmasını gerektirir. Bu tür davranışların vasıflandırılması bir ölçüde kusura dayanmaktadır.¹⁹⁷ Kusurun ihmalen veya kasten yapılıp yapılmadığı önemlidir. Önemli olan burada kasıttır. Bu sebepler teşebbüsler arası her davranış hukuka aykırılık meydana getirmez. Ancak hukuk sistemimizde RKHK m.4'e ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma m. 101'e göre, rekabeti sınırlama amacı taşıyan veya bu etkiyi doğurabilecek anlaşma, karar ve uyumlu eylemler yasak kapsamına alınmıştır.

RKHK'nın 4. maddesinde "doğrudan ya da dolaylı olarak" rekabetin engellenmesi, bozulması ya da kısıtlanmasından bahsedilmektedir. Her iki durumda da hukuka aykırılık yönünden herhangi bir fark bulunmamaktadır. Rekabetin dolaylı olarak

---

195 Rekabet kurulu Kararları, **26/07/2007, K.No: 07-62/742-269**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 28/02/2013)

196 Esin, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.31

197 Akıncı, s.367-368

ihlalinin genellikle dikey sınırlamalar vasıtasıyla olacağını kabul etmek gerekir. Söz konusu durum, işbirliğinde bulunan taraflar arasındaki rekabeti sınırlamayan; ancak taraflardan biri ile üçüncü şahıs/shahıslar arasındaki rekabeti sınırlayan uygulamalarda ortaya çıkacaktır.¹⁹⁸

Aynı piyasada faaliyet gösteren üç teşebbüsten ikisinin, diğerini piyasa dışına itmek amacıyla fiyat düşürmeleri halinde, dışarıdan görülen durum, bu iki teşebbüsün rekabet şiddetini arttırmış olmalarıdır. Bu durumda, tarafların uyumlu hareket etmek suretiyle üçüncü teşebbüsü piyasadan silme gayelerinin (rekabeti sınırlama amacının) ortaya çıkarılması, ancak görünüşteki davranışların arka planını araştırmakla mümkün olacaktır.¹⁹⁹

Türk ve Avrupa Rekabet Hukuku düzenlemelerinde rekabeti kısıtlayıcı “amaçlı” veya “etkili” uygulamalar bir ayrıma tabi tutulmamaktadır. Bu bakımdan, uyumlu eylemin varlığına hükmetmek için, pazarda rekabete aykırı bir etkinin mevcudiyetinin yanında “rekabete aykırı amaç” da tek başına yeterli sayılmaktadır.²⁰⁰ Teşebbüslerin uyumlu eylemin hazırlık safhasındaki girişimleri başarısız olabileceğini ve bu durumda ortada herhangi bir paralel davranış da yokken uyumlu eylemden bahsedilmesi mümkün olamayacaktır.²⁰¹ Burada önemli olan alınan kararların eyleme dönüşüp dönüşmediği ve rekabetçi piyasanın etkilenmesi veya etkilenme potansiyelinin ortaya konulmasıdır. Kanuna göre bunu ispatlamakta davalı teşebbüslere düşmektedir.

RKHK. m. 4, ATA m. 81/1'in aksine, rekabet üzerinde ileriki zamanlarda olumsuz etki doğurabilecek potansiyel rekabet sınırlamalarını da hukuka aykırı kabul etmektedir. Ancak yapılacak değerlendirmelerin varsayımlara dayanacak olması ve bu durumun hukuki belirsizlik yaratacak olması nedeniyle, potansiyel etki değerlendirmelerinde ihtiyatlı davranılmalıdır.²⁰²

Bunların yanında rekabetin sınırlanması veya sınırlanma etkisi ile ilgili olarak; LPG²⁰³ ve McDonald's²⁰⁴ kararında piyasayı “ilgili ürün pazarı” ve “ilgili coğrafi

---

¹⁹⁸ Sanlı, s.91

¹⁹⁹ Topçuoğlu, s.134

²⁰⁰ Kahraman, s.89

²⁰¹ İkişler, s.206

²⁰² Sanlı, s.105

²⁰³ Rekabet kurulu Kararları, **25/10/2005, K.No: 05-73/986-273**, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 12/03/2013)

Pazar” olarak ikiye ayırarak tahlil etmeye çalışmıştır. Bununla birlikte Rekabet Kurulu kararlarının iktisadi analiz bakımından yeterli olmadığı da ileri sürmektedir.²⁰⁵

Taraflar arasındaki anlaşma, karar veya uyumlu eylemin amacının açıkça rekabeti sınırlayıcı nitelikte olması yeterlidir. Anlaşma ve kararlarda rekabeti sınırlayıcı amaç aşikar olarak anlaşılabilirdiğinden ayrıca ilave kaynaklardan araştırma yapmaya gerek yoktur.²⁰⁶ Teşebbüslerin yapmış olduğu davranışların amacı rekabeti sınırlamaksa, bu davranışın piyasadaki mevcut ya da potansiyel etkilerini araştırmaya gerek yoktur; per se doktrini gereğince hukuka aykırılık tespit edilir.

Aşağıda rekabet dikey ve yatay kısıtlama çeşitleri, bu sınırlamaların RKHK m. 4 hükmü karşısındaki konumlarını belirleyen rule of reason, per se, de minimis ilkeleri üzerinde durulacaktır.

1.5.4.1. Dikey ve Yatay Kısıtlamalar

Rekabet kısıtlamaları yatay ve dikey olmak üzere 2 türde yapılabilir. Yatay kısıtlamalar; aynı mal veya hizmet piyasasında, piyasanın aynı seviyesinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında, dikey kısıtlamalar ise; aynı mal veya hizmet piyasasında bulunan, ancak piyasanın farklı seviyelerinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında yapılan kısıtlamalardır. Piyasalardaki yatay ve dikey yapılanmalar Rekabet Kanunu'nun kapsamında incelenecektir. Rekabet Kanunu, marka içi rekabeti ve markalar arası rekabeti özendirilmekte, öte yandan yatay ve dikey piyasa yapılanmaları içerisinde rekabetin sınırlandırılmasını yasaklamaktadır.²⁰⁷

Bir mal ya da hizmet piyasasının farklı seviyelerinde faaliyet gösteren bir birinden ekonomik, hukukî ve yönetim olarak bağımsız teşebbüslerin rekabeti kısıtlayıcı eylemleri rekabetin dikey kısıtlamasıdır.²⁰⁸ Dikey sınırlamalar genellikle, münhasır dağıtım ve satım anlaşmaları, seçici dağıtım anlaşmaları, fikri ve sınaî hakların

---

²⁰⁴ Rekabet kurulu Kararları, **06/09/1999, K.No: 99-41/435-274(a)**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 12/03/2013)

²⁰⁵ Cengiz s.81

²⁰⁶ Topçuoğlu s.133

²⁰⁷ Esin, “4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Esasları”, s.17

²⁰⁸ Uğur ÖZGÖKER, **Avrupa Birliği Rekabet Hukuku ve Politikası**, Beta y., İstanbul 2008, s.19

kullanımıyla ilgili kayıtlar, franchise anlaşmaları, uzmanlaşma anlaşmaları gibi kısıtlamalardan oluşmaktadır.²⁰⁹

Dikey sınırlamaların RKHK 4. maddesi kapsamında yasaklanabilmesi için, rekabeti önemli derecede engellemesi gerekir. Ancak rekabeti sınırlayıcı kayıtların haklı sebeplere dayanması durumunda bu sebepler dikkate alınacaktır. Yeni pazarlar kazanılmasına, yeni teknolojilerin yayılmasına, dağıtım kanallarının gelişmesine, mamul malın özelliklerinin korunmasına, servis hizmetlerinin iyileştirilmesine, patent veya know-how gibi değerlerin muhafazasına hizmet edecek sınırlamalar doğal karşılanacaktır. Fakat piyasayı bölgelere ayırarak mutlak koruma yasağı çerçevesinde dışardan mal alışverişini güçleştirmeye yönelik şartlar ile sabit fiyat anlaşmalarının yasak dışına çıkarılabilmeleri teorik olarak mümkün görünmemektedir. Zira bu tip uygulamalar, rekabet düzeni açısından faydalı olacak hiç bir etkinliği haiz değildir.²¹⁰

Rekabetin dikey kısıtlanması, rasyonel bir davranış türü değildir. Böyle bir kısıtlamaya yol açan anlaşmanın taraflarının, bundan çıkar sağlıyor olması şüphelidir. Teşebbüslerin, kendi alıcısı durumunda olan başka teşebbüsler ile anlaşarak fiyat tespiti, ya da bölge belirlemesi şeklinde rekabeti kısıtlamalarında çıkarları yoktur. Örneğin, üretici teşebbüsün kazancının artması, kendi ürettiği mala olan talebin artmasına bağlıdır ki bu da, alt seviyede faaliyet gösteren teşebbüslerin rekabet etmeleri sonucu satış fiyatının düşmesine bağlıdır. Üretici firmanın, kendi alıcılarının satış fiyatını tespit etmesi kendi ürettiği mala olan talebi olumsuz yönde etkiler ve bu sebepten de rekabetin dikey kısıtlandığı izlenimini veren durumlarda, alt seviyede gerçekleşen bir yatay kısıtlamanın varlığı araştırılır²¹¹

Rekabet Hukukumuzda rekabetin kısıtlanmasının dikey ilişkinin doğası gereği var olması gerektiği ve genel olarak dikey sınırlamaların ekonomiye olumlu etkilerinin olduğu kabul edilebilir ise de, bazı durumlarda, rekabet düzenini koruma amacını ön plana çıkararak söz konusu sınırlandırmaların engellenmesi gerekir. Özellikle taraflardan birinin sözleşme yapma özgürlüğünün kısıtlandığı, coğrafi pazar ve müşteri kesimi açısından sınırlandırmalarda bulunduğu veya yeniden satış fiyatlarının tespit

---

²⁰⁹ Sanlı, s.92-93

²¹⁰ Topçuoğlu, s.150

²¹¹ Akıncı, s.38

edildiği durumlarda, RKHK. m. 4 kapsamında hukuka aykırı kabul edilecek ve m. 5'deki muafiyet imkanından yararlanamayacak bir dikey ilişki söz konusu olabilir.²¹²

Rekabetin dikey sınırlanması, özellikle ülkemizde yoğun bir şekilde yaşanan bayilik sistemi önem taşımaktadır. Rekabetin ihlal kısıtlanması ile ilgili olarak konu üzerinde yoğun bir şekilde analiz yapılması gerekmektedir. Özellikle bayilere bir takım imtiyazlar tanınarak bölgeler tahsis edilmesi veya bazı bayilere özel bir fiyat politikası geliştirilmesi nedeniyle rekabet ihlalleri yaşanmaktadır. Dikey kısıtlamalar birbiri ile rakip olan firmalar arasında yapılmış olan uyumlu eylemlerin aksine üretim ve dağıtım zincirinde birbirinden farklı (üretici-distribütör gibi) yerlerde bulunan firmalar arasındaki uygulamaları konu alır. Dikey kısıtlamalar yoluyla üretici ya da satıcı tarafından yapılabilecek sınırlamalar çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Üretici malın tekrar satışı sırasında satılacağı yerler ile ilgili kısıtlamalar koyabilir; kendi malları ile birlikte rakip firmaların mallarının satılmasını engellemeye çalışabilir; satacağı mal ile birlikte başka bir malın alınması şartını koyabilir ya da satış yaptığı firmalara sattığı malın yerine satışına ilişkin fiyata yönelik kısıtlamalar koyabilir.²¹³

Rekabet hukuku anlamında rekabetin yatay kısıtlanması ise; üretim zincirinin aynı seviyesinde olan işletmelerin meydana getirdiği kısıtlamalardır.²¹⁴ Aynı işi yapan ya da bir malın üretim sürecinde aynı aşamada çalışan, böylece rekabet etme imkânı olan işletmeler arasındaki anlaşmalar yatay anlaşmadır. Bunlar işletmeler arasında üretim, dağıtım, satış gibi aşamalarda yapılırlar.²¹⁵ Bir anlaşmanın tespit edilemediği durumlarda ortaya çıkan Uyumlu Eylemler ise yine aynı işi yapan, aynı tüketicilere hitap eden, aynı üretim aşamalarında mal üreten teşebbüsler arası gerçekleşir. Elbette rekabetin yatay kısıtlanması etkisi, dikey kısıtlanmasından daha fazla hissedilir.

Belirli bir piyasadaki ekonomik faaliyet sürecinin aynı aşamasında faaliyet gösteren teşebbüsler arasındaki rekabet kısıtlamaları, yatay kısıtlamalar olarak adlandırılır.²¹⁶ Örneğin, piyasada farklı seviyede faaliyet gösteren, örneğin, üretici,

---

212 Topçuoğlu, s.149

213 Sibel BERKARDA, Sherman Kanunu'nun Birinci Maddesi üzerine makale <http://www.esrc.com/article/4005/sherman-kanununun-birinci-maddesi-uzerine> (erişim,29/06/2013)

214 Aslan, s.247

215 Badur, S.61

216 Canbolat, s.60

toptancı, perakendeci gibi, teşebbüsler arasında rekabeti kısıtlayıcı uygulamalar, rekabeti dikey kısıtlayıcı uygulamalar olarak adlandırılır. Buna karşılık, aynı seviyede faaliyet gösteren firmalar arasındaki rekabeti kısıtlayıcı uygulamalar, yatay kısıtlama olarak adlandırılır.²¹⁷

Dikey ilişkinin tersine, yatay ilişkiadaki tarafların birbirlerinin rakibi olması sebebiyle, yatay rekabet sınırlamalarının genellikle olumlu etkileri olmaz ve bu sebeple rekabet hukuku sistemlerinin tümü, bu türdeki kısıtlamalara karşı daha katı bir tutum takınırlar.²¹⁸ Rakipler arasında rekabeti sınırlayıcı nitelikteki bu davranışlar, genellikle rekabet ihlalinin en ağır şeklini oluştururlar. Bu tür anlaşmalardan tüketicilerin yararlanması pek mümkün değildir. Bununla birlikte yatay sınırlamaların çok az görülmekle birlikte bazı durumlarda tüketicilere ve serbest piyasaya katkıda bulunması mümkündür. Bu anlamda yatay anlaşmalar, gerekli koşulları sağlamaları halinde, RKHK m.5' e uygun bir şekilde muafiyet alabilirler.²¹⁹

1.5.4.2. Rule of Reason, Per Se ve De Minimis İlkeleri

Rekabeti bozucu işbirlikleri, birbirinden farklı sebeplere dayanabilmekte ve birbirinden farklı etkiler yaratabilmektedirler.²²⁰ Rekabeti kısıtlayan her türlü eylemler 4054 sayılı RKHK'nın 4. Maddesine göre yasak kapsamına alınmıştır. ATA. m. 81/1 ve RKHK. m. 4'ün ABD Antitröst Hukuku'ndaki yasal karşılığı olan dönemin sorunlarına acil ve etkin bir çözüm getirmesi amaçlanan Sherman Yasası 1890 yılında yürürlüğe girmiştir. Gerek AT rekabet hukuku gerek ulusal rekabet hukuku kuralları üzerinde önemli etkileri olan ilk iki maddesi, aşağıda belirtilen şu hükümleri içermektedir: *“Madde 1: Federe devletlerarası (eyaletlerarası) ya da ABD ile başka devletlerarası ticareti ve rekabeti sınırlar nitelikte olan, her türlü sözleşme, gizli anlaşma, tröst veya benzeri davranışlar hukuka aykırıdır.”*²²¹ ifadesine yer verilmiştir. ABD Hukuku'nda, “ticaretin kısıtlanması” ile “rekabetin kısıtlanmasının” kastedildiği hususunda görüş birliği vardır.²²² Uygulamada, Sherman Kanunu m. 1'in lafzına sıkı sıkıya bağlı kalınarak rekabeti kısıtlayan her sözleşmenin hukuka aykırı kabul edilmesinin, hakkaniyete ve kamusal menfaatlere aykırı sonuçlar doğurduğu anlaşılmış ve

---

²¹⁷ Akıncı, s.37

²¹⁸ Aslan, Rekabet Hukuku: Teori, Uygulama ve Mevzuat, s.212

²¹⁹ Arı, s.42

²²⁰ Aslan, Rekabet Hukuku, s.119

²²¹ Aşçıoğlu Öz, s.34

²²² Akıncı, s.187

uygulamanın Rekabet Hukuku'nun amaçları doğrultusunda gelişmesini sağlamak için, Amerikan Yüksek Mahkemesinin içtihatlarıyla rule of reason ile per se doktrinleri geliştirilmiştir.²²³ Geliştirilen bu doktrinler, taraflar arası işbirliğinin hallerinin hangi durumlarda hukuka aykırı olduğunun belirlenmesinde önem taşımaktadır. Uygulayıcılara bir takım kolaylıklar getirmektedir.

“Rule of reason” ilkesi, rekabeti bozucu işbirliklerinin bu birbirinden farklı sebeplerinin ve etkilerinin karşısında; ilk kez ABD rekabet hukukunda içtihatlarla geliştirilen; rekabeti bozucu bazı işbirliklerinin, rekabeti bozarak toplumsal refah düzeyini indirmek amacı dışında başka doğrudan amaçları içermeleri bağlamında rekabete katkıda bulunarak, veya çeşitli bakımlardan toplumsal refah düzeyini arttırarak olumlu ekonomik ve toplumsal etkiler yaratabilecekleri, veya başka haklı sebepleri içerebilecekleri, bu nedenle her rekabeti bozucu işbirliğinin hukuka aykırılık oluşturmayacağı, buna işbirliklerinin sebeplerine ve etkilerine ilişkin bir ekonomik ve toplumsal değerlendirme yapıldıktan sonra karar verilmesi gerektiği yargısını içeren, rekabet hukukunun en temel ilkelerinden birisidir.²²⁴

Türkiye’de AB ve ABD Rekabet Hukukuna yakın paralel bir uygulamayla 4054 sayılı RKHK'nın 5. Maddesinde “Muafiyet İlkesi” getirilmiştir. Ayrıca bu ilkeye Türkçe bir kavram getirilerek “Makul Sebep İlkesi” adı verilmiştir.²²⁵ Rule OF Reason ilkesine göre rekabeti sınırlayan işbirliği hallerini iyi ve kötü tarafları birlikte değerlendirilip karar verilmelidir. Yapılan incelemeler sonucunda rekabet sınırlamalarının makul ölçülerde olduğu veya haklı bir sebebe dayandığı anlaşılırsa bu rekabet sınırlamaları görmezden gelinebilir.

Rekabet sistemini etkileyebilecek nitelikteki teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararlarının amacı, piyasaya ve kamu düzenine etkisi, ekonomik ve sosyal sonuçları her somut olaya göre hassasiyetle incelenmelidir.²²⁶

Rule of reason doktrini, “rekabeti sınırlama” olgusu ile “rekabet hukukunu ihlal” durumunun birbirlerinden farklı olması sebebiyle ortaya çıkmıştır. Rekabeti sınırlayıcı bazı ilişkilerin aynı zamanda ekonomik veya sosyal faydalar sağlaması

---

²²³ Topçuoğlu, s.136

²²⁴ Cengiz s.52

²²⁵ Topçuoğlu s.69

²²⁶ Topçuoğlu, s.137

karşısında, bu türden ilişkilerin, salt rekabeti sınırlama amacı taşıyan, tabiri caizse kötü niyetli ilişkilerden ayırt edilmesi gerekmektedir.²²⁷

Rekabeti sınırlama amacının ya da bu yönde bir etkinin varlığı tespit edildiğinde, hukuka aykırılığın belirlenmesi için herhangi bir hususun kanıtlanmasına gerek kalmayacaktır. Per se kuralı çerçevesine giren her bir olayda, rekabet otoritesinin veya diğer ilgililerin taraflar arasındaki uygulamanın rekabete zarar verdiğini ispat etmesi zaruri değildir, rekabeti sınırlayıcı uygulamanın varlığını göstermek yeterlidir.²²⁸ Kurul bir kararında, “Bir anlaşmada, rekabeti sınırlama amacı açıksa, anlaşmanın kendisi veya en azından rekabeti bozucu hükümleri, “per se” bir rekabet ihlali oluşturur. Bu durumda anlaşmanın rekabet üzerindeki etkilerinin incelenmesine gerek yoktur.”²²⁹ ifadesini kullanarak per se doktrinine işaret etmiştir.

Öncelikle usul ekonomisi açısından per se kuralı etkin bir yöntemdir. Somut uyuşmazlığın sonuca bağlanmasında inceleme, araştırma ve hüküm safhaları, süre açısından olabildiğince kısaltıldığından, usul ekonomisi bakımından per se kuralı verimli bir yaklaşım tarzı olacaktır. İkincisi, per se kuralı rekabet düzenini ihlal eden olayların belirlenmesinde; açıklık, kesinlik ve kolaylık sağlayan bir usuldür. Üçüncüsü, hangi tip davranışların dava yolunu açacağı belirli olduğundan, bir bakıma per se kuralı vasıtasıyla taraflara, davranışlarına çeki düzen vermeleri ihtar edilmiş olur.²³⁰

De minimis ilkesi, AB Rekabet Hukuku’nda, “hukukun önemsiz meselelerle meşgul olmaması gerektiği” ilkesi temelinde içtihatlarla geliştirilmiş bir ilkedir. Bu ilkeye göre, ATA m.81/I, II kapsamında, niteliği bakımından teşebbüsler arasındaki rekabeti bozucu bir işbirliğinin, niceliği bakımından rekabet veya üye devletler arasındaki ticaret üzerindeki etkisinin fark edilemeyecek kadar küçük veya önemsiz olması durumunda; niteliği bakımından rekabete aykırı olan bu durum niceliği bakımından hoş görülür ve m.81/I,II hükmü uygulanmaz.²³¹

---

²²⁷ Canbolat, s.63

²²⁸ Topçuoğlu s.140

²²⁹ Rekabet Kurulu Kararları, **24/04/2006, K.No:** 06-29/354-86, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/03/2013)

²³⁰ Topçuoğlu, s.141

²³¹ Cengiz s 48

Rule of reason ve per se doktrinlerinden farklı olarak ATAD. içtihatlarıyla ortaya çıkan ve gelişen de minimis doktrini, hukuktaki "de minimis non curat lex" ilkesine dayanmaktadır.²³²

De minimis ilkesine göre, piyasadaki rekabet düzeni üzerinde hissedilir bir etkisi olmayan, etkisi fark edilmeyecek kadar küçük işbirliği halleri, teorik olarak rekabeti sınırlayıcı nitelikte olsalar da, hukuka aykırı kabul edilmezler. İşbirliği hallerinin piyasa üzerinde hissedilir bir etkiye sahip olup olmadığının belirlenmesi, ilgili coğrafi pazarın ve ürün pazarının doğru olarak tespit edilmesini gerektirir. Nitekim İstanbul'daki bir mahallede faaliyet gösteren bakkalların fiyat tespiti anlaşması yapımlarıyla, diğer yerleşim yerlerinden uzakta konuşlanmış olan bir köyde var olan bakkalların böyle bir anlaşma yapımları farklı sonuçlar doğurur.²³³

1.6. ANLAŞMA VE UYUMLU EYLEM AYRIMI

Anlaşma ve uyumlu eylemler karşılaştırıldığında uyumlu eylemlerin ortaya çıkarılmasında, ispatlanmasında, kavramın ortaya konulmasında yaşanan bir takım sorunlar nedeniyle anlaşmalara göre daha karmaşık olduğu anlaşılacaktır.

Pozitif Hukukumuzun bir dalı olan RKHK'nın ulusal nitelikte olmakla birlikte AT Rekabet Hukuku'ndan bazı farklı noktalar vardır. Özellikle, Kanun'un 4. maddesinin son iki fıkrasında yer verilen uyumlu eylem karinesi, AT rekabet makamlarının içtihatlarıyla bu yönde bir yaklaşım oluşmuş olsa da 4. maddenin kaynağı olan ATA. m. 81'de düzenlenmemiştir. Maddi hukuka ilişkin olarak RKHK'nın taşıdığı bir diğer önemli farklılık, m. 56-59 arasında düzenlenmiş olan hükümlerdir. Bilindiği üzere, söz konusu hükümlerde rekabetin sınırlanmasından doğan özel hukuk sonuçları düzenlenmiştir. AT. Hukuku, esas itibariyle üye devletlerin özel hukuk sistemlerini düzenlemez.²³⁴ ATA m. 81'in ikinci paragrafına göre, aynı maddenin birinci paragrafına aykırı olan anlaşma ve kararlar kendiliğinden geçersizdir. Belirtmek gerekir ki, bu hüküm geçersizliğin niteliğini, hüküm ve sonuçlarını düzenlemez. Buna göre, üye devlet mahkemeleri anlaşma ya da kararın geçersizliğini kabul etmek durumundadırlar;

---

²³² Ateş AKINCI, "Rekabet Kurulu Teşkilatı", AT Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası Sempozyum, İstanbul, 11-12/03/1993, s.193

²³³ Aslan, Rekabet Hukuku, s.96

²³⁴ Nurkut İNAN, "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un Özel Hukuka İlişkin Hükümlerine Eleştirisel Bir Bakış", Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-II Kayseri, Ankara, Rekabet Kurumu, Nisan 2004, s.44

ancak bu geçersizliğin niteliğini hüküm ve sonuçlarını kendi özel hukuklarına göre belirlerler.²³⁵

Anlaşma ve uyumlu eylem kavramları genelde iç içe geçmiş kavramlar olması hasebiyle birbirlerinden ayrılma ölçütleri net değildir. Karmaşık bir yapıya sahip bu kavramların RKHK'un uyumlu eylemler bakımından bazılarını göre ispat yükünü davalıya yüklemesi,²³⁶ bazılarını göre ise delil gösterme yükünü²³⁷ davalıya yıkan bir düzenleme olması bu iki kavram arasındaki farkları incelemeyi elzem kılmaktadır.

Doktrinde, anlaşma ve uyumlu eylem ayırımındaki güçlük itiraf edilmekte, fakat ATA 81 ve RK 4. maddelerinde her iki kavrama bağlanan sonucun aynı olduğu yolundaki gerekçeden hareketle, bu ayırımın sadece teorik açıdan önem taşıdığı belirtilmektedir.²³⁸ Kurul kararlarında anlaşma ve uyumlu eylem kavramları ayrı ayrı kavramlar olmakla birlikte birbirlerinin devamı niteliğinde kararlar olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bunun yanında söz konusu kararlar tek başına bir rekabet ihlalin konusunu da oluşturabilirler.

Uygulamada genelde uyumlu eylemler anlaşmalardan önce görülür ve birçok kere bir anlaşma ile son bulabilir. Şunu da belirtmek gerekir ki; Uyumlu eylemlerle anlaşma ve kararlar genellikle iç içe giren ve birbirinden ayrılmaları güç olan kavramlardır. Bu nedenle “anlaşma” kavramı ne kadar geniş anlaşılır veya yorumlanırsa uyumlu eylem o kadar daralmakta ne kadar dar anlaşılır veya yorumlanırsa da uyumlu eylem kavramı bir o kadar genişlemektedir.²³⁹

RKHK madde 4 teşebbüsler arası işbirliğini düzenlerken ikili bir ayrıma gitmiş gözükmektedir. Birincisi, teşebbüsler arası anlaşma ve uyumlu eylemler, ikincisi, teşebbüs birliklerinin karar ve eylemleridir.²⁴⁰

Uyumlu eylem ve anlaşma arasındaki farkların açık bir şekilde ortaya konulabilmesi, bu iki kavramın muhtevasının nasıl doldurulduğu ile ilgili bir sorundur.

---

²³⁵ İnan, “4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un Özel Hukuka İlişkin Hükümlerine Eleştirel Bir Bakış”, Sempozyum s.58

²³⁶ Ejder YILMAZ, “Rekabet Kanunu Uygulamasında Usul ve İspat Sorunları” Perşembe Konferansları, Ankara 1999,s.98–99

²³⁷Cengiz, s.393

²³⁸ Topçuoğlu s.209

²³⁹ İkizler,s.378

²⁴⁰ Arı, s.19

Her türlü irade uyuşması, centilmenlik anlaşmaları hatta basit bir hemfikir olma hali bile anlaşma olarak nitelendirilebiliyorsa, bu durumda, doğal olarak uyumlu eylemin ne olduğu sorunu karşımıza çıkacaktır. Doktrin ve uygulamanın hemen hemen ittifakla benimsediği düşünceye göre “anlaşma” kavramı, tarafların hareket özgürlüğünü kısıtlayan, hukuken bağlayıcı olan veya olmayan her türlü uyuşmayı içine alır. Bu yüzden karşılıklı niyet açıklamaları, beyanlar, hemfikir olma durumu, centilmenlik anlaşmaları, yazılı veya sözlü açıklamalar anlaşma olarak değerlendirilmektedir. Anlaşmalardaki karşılıklı irade uyuşmasının, uyumlu eylemlere göre daha yoğun olduğu şeklindeki iddianın bu iki kavramı birbirinden ayırt edebilecek bir ölçü olmadığı açıktır.²⁴¹ Bir uyumlu eylemin ihlale konu olarak kabul edilebilmesi için, taraflar arasında bir yükümlülük veya görev dağılımını somut olarak ortaya koyamayan bir mutabakatın veya ispatı mümkün olmayan bir uzlaşmanın varolması gerekir.²⁴²

Hukuk dallarının kendi kavramlarını ortaya koyması gerektiğini belirten Aslan’a göre, “sözleşme kavramı, özel hukukun bir kavramıdır. Anlaşma ise Kamu Hukuku yanı ağır basan bir hukuk dalının kavramıdır. Özel hukukun kapsamı içinde sayılması mümkün olmayan bu yeni hukuk dalının(Rekabet Hukuku’nun) kavramlarını özel hukukun klasik kavramlarıyla açıklamaya çalışmak gereksiz bir çabadır.”²⁴³

Anlaşma ve uyumlu eylem arasındaki ilişkinin teorik farklılık içermekle birlikte uygulamada gösterdikleri eğilim açısından da önemli farklılıkları olduğu düşünülmüş, anlaşmanın uygulanmaması halinde dahi rekabet ihlali sayılarak yasaklanmasına rağmen, uyumlu eylemde tarafların uyumlu olma halinin yetmeyeceği, rekabet ihlali sayılabilmesi için aynı zamanda uyumun eyleme dönüşmesi gerektiği savunulmuştur.²⁴⁴ İlgili piyasadaki fiili etkinin uyumlu eylem kavramının zorunlu kurucu unsuru olması gerektiği görüşü kabul edilecek olursa, anlaşma ve uyumlu eylem kavramları arasında kurucu unsurları bakımından esasa ilişkin bir fark olacağından, söz konusu bütünde yer alan anlaşmaların ve uyumlu eylemlerin kesin sınırlarla birbirinden ayrılması gerekecektir.²⁴⁵

---

²⁴¹ Topçuoğlu, s.209

²⁴² Arif ESİN, Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar, s.33

²⁴³ Aslan, s.144

²⁴⁴ Akıncı, s.45–46

²⁴⁵ Cengiz s.115

Anlaşmalarda tarafların rekabetin sınırlanması amacıyla karşılıklı irade beyanlarının birbirine uygun olması aranmalıdır. Bu açıdan anlaşmalarda en azından tarafların irade beyanları, anlaşmanın tarafları ve konusu üzerine birbirine uygun olmalı, birbiri ile örtüşmelidir.²⁴⁶

Bazı yazarlara göre göre, “danışıklı” bir durumun anlaşma ya da uyumlu eylem olarak değerlendirilmesinin hukukta sonuç açısından bir fark yaratmayacağını ve ancak kavramlar arasındaki farkın semantik yani; “Anlambilim; sözcüklerin anlam bakımından çeşitli yönlerde gelişmesini inceleyen bilim dalı” olduğunu ileri sürmektedir.²⁴⁷ Aynı zamanda; anlaşma ile uyumlu eylemin birbirinden ayrt edilmesi meselesinin, sadece uygulamaya konmuş ya da icra edilmiş olan teşebbüs uyuşmaları için bir anlam ifade edecektir. Zira, henüz eyleme dönüşmemiş bir mutabakatın uyumlu eylem olarak nitelendirilmesi mümkün değildir.²⁴⁸ Anlaşma ve uyumlu eylem kavramları tamamen rekabet hukukuna özgü anlamları olan kavramlardır. Tarafların işbirliği iradesini açık ve net olarak içeren bir sözleşme tasarısının veya centilmenlik anlaşmasının, uyumlu eylem kavramının amacı doğrultusunda uyumlu eylem olarak vasıflandırılması gereksinimi yoktur. Bu bağlamda Rekabet Hukuku’ndaki anlaşma kavramının, geniş yorumlanmasının, Rekabet Hukuku alanında geçerli bir mantığı vardır.²⁴⁹

Uyumlu eylemlerde taraflar örtülü veya açık karşılıklı bir irade açıklamasında bulunmamakta bunun yerine rekabetin gelecekte belirsiz olan noktalarını giderme konusunda birbirleri ile anlaşmalar da beklentileri uyuşmaktadır. Uyuşan bu beklentilerini yürüttükleri ekonomik faaliyetlerine yansıtmaktadırlar. Buna karşılık anlaşma ve uyumlu eylem kavramları arasında kesin bir çizgi çizmek mümkün değildir. Bir rekabet kısıtlamasına anlaşma ya da uyumlu eylem demek uygulamada genellikle ilk bakışta mümkün olmaz. İster anlaşma ister uyumlu eylem şeklinde olsun rekabet kısıtlamaları çoğunlukla gizli mutabakatlar ve paralel davranışlar şeklinde yapılmaktadır. Bu anlamda bakıldığında anlaşma ve uyumlu eylem ayırımının aslında ispat sorununda düğümlendiğini söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Oluşan içtihatlarda hep anlaşma ve uyumlu eylem kavramlarının bir arada kullanılmış olması,

---

²⁴⁶ İkizler, s.179

²⁴⁷ Sanlı, s.77

²⁴⁸ Sanlı, s.87

²⁴⁹ Cengiz s.36

keza yasa koyucunun da aynı yöntemi kullanarak açıklamalarında bazen bunları birlikte zikretmesi, bu ayırımın ispat sorunuyla doğrudan ilgili olduğunu göstermektedir.²⁵⁰

Kekevi Uyumlu Eylemin; anlaşmanın varlığının ispatlanmasında kullanılan bir araç olarak kabul edilmesi gerektiğini, teşebbüsler arası iletişim tespit edilmesi ve bu iletişim nedeniyle rekabetin olumsuz etkileneceği varsayımı sayesinde hayata geçirilecek bir uyumlu eylem kavramının gerekliliğine vurgu yapmıştır.²⁵¹

RKHK m. 59'a göre; Rekabeti sınırlayıcı anlaşmaların varlığını iddia eden, onu ispatla yükümlüdür. Halbuki uyumlu eylem iddiasında bulunan kimse, teşebbüsler arasındaki işbirliğini, uyumlu hareket etme planlarını ispat etmek zorunda değildir. Bu kimse sadece, uyumlu eylem kuşkusunu haklı gösteren emareleri, paralel piyasa davranışlarının varlığını göstermekle yetinecektir. Kanunun ispat kolaylığı sağlayan, uyumlu eylem karinesi ve ispat külfetiyle ilgili hükümleri, sadece uyumlu eylemlerle sınırlı bir imkandır. Taraflar arasındaki mutabakat, amaç veya konu bakımından rekabete ilişkin düzenlemeler içermese bile, muhtemel etkileri itibarıyla rekabeti kısıtlayıcı nitelikte olan anlaşmaların, uygulanıp uygulanmadıklarına bakılmaksızın yasaklanmaları gerekecektir. Anlaşmalardan farklı olarak uyumlu eylemlerde, taraflar arasındaki işbirliği arzusu, uygulama safhasına geçirilmedikçe, teşebbüsler arasındaki uyumlu hareket etme niyetini fiilen yasaklayabilme imkanı yoktur.²⁵²

1.6.1. Anlaşma Ve Uyumlu Eylem Ayırımına Yönelik Kurul Kararları

Kurul kararlarında anlaşma ve uyumlu eylem yoluyla gerçekleşen rekabet ihlallerinin incelenmesi, konunun anlaşılması açısından bizlere ışık tutmuş olacaktır. Bu bölümde daha çok anlaşma ve uyumlu eylem kavramları arasındaki kurul kararlarında belirtilen farklarla bunun yanında rekabet ihlalinin doğru biçimde nitelendirilmesi ile ilgili konular üzerinde durmaya çalışılmaktadır. Bazı durumlarda, ihlalin anlaşma ve uyumlu eylem olarak nitelendirilebilmesi yeterli olmayabilecek, bunun yanında ihlali ya anlaşma ya da uyumlu eylem olarak nitelendirmek gerekecektir.

---

²⁵⁰ Haydar EROL, **Rekabet Hukukuna Aykırı Anlaşma ve Uyumlu Eylemlerin Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları Özellikle Tazminat Sorumluluğu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2008 s.16

²⁵¹ Gökşin KEKEVİ, **Anlaşma Uyumlu Eylem ve Birlikte Hakim Durumun Kötüye Kullanılmasında Kolaylaştırıcı Eylemler**, Ankara, Rekabet Kurumu, 2003, s.58

²⁵² Topçuoğlu s.210-211

Kurulun vermiş olduğu “Süt” kararında; “4.madde anlamında “uyumlu eylem”den söz etmenin mümkün olup olamayacağına gelince; işletmeler arasında bir anlaşmanın varlığı kanıtlanamıyorsa, aralarında anlaşma olmadığı halde, pratik bir işbirliği sağlayan davranışlar mevcutsa, bunun rekabeti önleyici etki doğurması doğaldır ve yasamız açısından yasaktır.”²⁵³ denilerek bir anlaşmanın varlığının kanıtlanamadığı ve teşebbüsler arası pratik bir işbirliğinin mevcut olması halinde uyumlu eylem unsurunun devreye gireceğine işaret edilmiştir.

Yine Kurulun 06/04/2012 tarihinde vermiş olduğu “Çimento” kararında bir ayrıma gitmekten ziyade ihlalin niteliğinin değişmeyeceğine yer vermiş ve kararında ise;

“Savunmalarda, hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerce gerçekleştirilen eylemlerin “anlaşma” ya da “uyumlu eylem” olarak tanımlanması gerektiği fakat raporda böyle bir ayrıma gidilmesinden kaçınıldığı da iddia edilmektedir.

Bilindiği üzere 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinde; *“Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar,uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.”* Buna göre kanun koyucunun 4. madde kapsamında niteliğinden bağımsız olarak rekabet karşıtı amaç ya da etki taşıyan anlaşmaları, uyumlu eylemleri ve teşebbüs birliği kararlarını yasaklamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, anlaşma ve uyumlu **eylem arasında bir ayrım yapma, davranışın ihlal niteliğini değiştirmemektedir.** Bu doğrultuda, 4. madde uygulaması bakımından değerlendirilmesi gereken temel soru, **rakip teşebbüsler arasında uzlaşmanın bulunup bulunmadığıdır.**²⁵⁴ Kurul kararında bir ayrım yapmaktan ziyade her durumda yasak olan anlaşma ve uyumlu eylemlerin ihlalin niteliğine değiştirmedikinden ve önemli olanın teşebbüsler arası uzlaşmanın varlığının ispat edilmesi üzerinde durulmuştur. Ancak RKHK 16.maddeye eklenecek bir madde ile uyumlu eylemlerde bulunanların ceza miktarları daha fazla olsaydı kurul bu şekilde

---

²⁵³ Rekabet kurulu Kararları, **23/03/2000, K.No: 00-11/109-54**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 24/02/2013)

²⁵⁴ Rekabet Kurulu Kararları, **06/04/2012, K.No: 12-17/499-140**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 08/03/2013)

kararlar veremeyecekti. İspatı ve ortaya konulması daha zor olan ve genelde rekabet ihlali olduktan sonra ortaya konulabilen uyumlu eylemlerin ceza miktarları anlaşmalardan daha fazla olması gerekirdi diye düşünüyoruz.

Kurul yine yukarıda vermiş olduğu karara paralel olarak 24/02/2004 tarihli nispeten eski sayılabilecek bir kararında ATAD içtihatlarına da vurgu yaparak anlaşma ve uyumlu eylem ayırımına gitmemenin gerekçeleri üzerinde durmuş ve;

“ATAD, *Polypropylene* davasında uyumlu eylem kavramına açıklık getirmiştir. Mahkeme’ye göre uyumlu eylemin üç unsuru vardır; “uzlaşma”, “davranış” ve “bu ikisi arasındaki nedensellik bağı”. Ancak, *Sugar* kararında yapılan tanım çerçevesinde, aksi ilgili teşebbüslerce kanıtlanmadıkça, rakiplerin birbirleri ile değiştirdikleri bilgileri dikkate alarak davranışlarını belirledikleri karinesinin bulunduğu da eklenmiştir.

ATAD, ikinci olarak, m.81’in yazılışından hareketle uyumlu eylemin antirekabetçi etki olmasa bile ihlal teşkil ettiğini belirtmiştir. Bu çerçevede, teşebbüslerin antirekabetçi amaçlar içeren toplantılara katıldığının gösterilmesinin, aksi teşebbüslerce ispatlanmadıkça, ihlal için yeterli olacağını söylemiştir.

Bu karar, anlaşma ve uyumlu eylem kavramları arasındaki farkın büyük ölçüde kalktığını göstermektedir. Her ne kadar uyumlu eylem için uzlaşma ve davranışın birarada bulunması gerektiği söylene de, getirilen karinelerle yalnızca uzlaşmanın gösterilmesi yeterli kılınmıştır. Çünkü, teşebbüslerin rakiplerinden aldıkları bilgiden etkilenmeden davranışta bulduklarını ispatlamaları güçtür. Dolayısıyla, Komisyonun kararlarında belirtilen “önemli olan anlaşma ve uyumlu eylem arasındaki ayırım değil; m.81 kapsamındaki uzlaşmalar ile salt paralel davranışlar arasındaki ayırımdır” şeklindeki görüş kabul edilmiştir. Bu çerçevede, anlaşma ile uyumlu eylem arasındaki yegane fark, uyumlu eylemdeki delil yükünün biraz daha düşük olmasıdır. Komisyon elindeki delillerin anlaşma sonucuna ulaşmak için yeterli olmadığı durumlarda, başta bilgi değişimi olmak üzere teşebbüsler arasındaki rekabetçi davranışları etkileyebilecek ilişkilere dayanarak uyumlu eylemden hareket edebilecektir.

ABD ve AB uygulamaları da göz önünde bulundurularak, Türk Rekabet Hukuku'nda konuya en doğru yaklaşım, uyumlu eylemin apayrı bir Rekabet Hukuku kavramı olarak değil de, 4054 sayılı Kanun ve gerekçesinde belirtildiği üzere, **“anlaşmanın varlığının ispatlanmasında bir araç”** olarak kabul edilmesidir.

Bu yaklaşımdan hareketle, ABD ve AB'deki tecrübeler de dayanarak, anlaşma-uyumlu eylemi bir bütünün parçaları olarak kabul edip yakınlaştıran ve yegane fark olarak, **uyumlu eylemde delil yükünü düşüren bir karine yaklaşımının benimsenmesi şeklinde sonuç geliştirilebilir.** Buna göre, ilgili teşebbüsler arasında mutabakatı gösteren deliller bulduysa, *smoking gun* niteliğindeki bu belgelerin gerçekliğini ortaya koyan bir analizle anlaşma sonucuna ulaşılabilir. Uyumlu eyleme ise, **gizli bilgilerin, fiyat listelerinin rakiplere gönderilmesi gibi net olarak mutabakatı değil ama ilişkiyi gösteren delillerin, rekabetin bozulduğunu gösteren pazar analizleri ile desteklenmesi halinde karar verilebilir.**

Bu yaklaşımın benimsenmesinin **üç faydası** vardır. **Birincisi**, teşebbüsler özellikle de oligopolistler, karşılıklı bağımlılıktan kaynaklanan paralel davranışlarının uyumlu eylem olarak kabul edilmeyeceğinden emin olacaktır. **İkincisi**, Kurul, uyumlu eylem karinesine işlerlik kazandıracak; konuya ilişkin tartışmalara son verebilecektir. **Üçüncüsü**, uzlaşmaya ulaşılan anı tanımlayan statik bir yaklaşım yerine, rekabetin ihlal edildiği bütün süreci kapsayacak biçimde anlaşma ve uyumlu eylem kavramları birarada kullanılacaktır.

Kısacası, AB rekabet hukukunda yıllarca süren tartışmaların ardından Sherman Yasası m.1 uygulamalarına öykünerek ulaşılan sonucu, Türk Rekabet Hukuku'nda da kullanmak mümkündür; **“önemli olan anlaşma ve uyumlu eylem arasındaki ayırım değil; m.4 kapsamındaki uzlaşmalar ile salt paralel davranışlar bilinçli paralellikler arasındaki ayırmadır”.**

Yukarıdaki değerlendirmelerin, örneğin Ege Seramik ve Ege Vitrifiye'nin savunmasında yer alan, “anlaşma ve uyumlu eylemler ayrı ayrı kavramlar olabilmekle birlikte birbirlerinin devamı niteliğinde de olabilirler. **Bir uyumlu eylem, rekabeti bozma amacını güden bir anlaşmanın devamı olabilir. Ancak, söz konusu**

kavramlar, tek başlarına da bir vakaya konu olabilirler” ifadesinden hareketle bazı teşebbüslerce de kabul edildiği söylenebilir.” denilmiştir.²⁵⁵

Kurul yine ayırım yapmaktan ziyade anlaşma ve uyumlu eylem kavramlarını birbirinin devamı niteliğinde görmüş ve delil yükümlülüğünü düşüren bir kavram olarak konuya bakmıştır. Bunun yanında anlaşmanın ispat edilemediği durumlarda ortaya çıkacak olan bir rekabet ihlali olarak konuyu değerlendirmiştir.

Kurulun vermiş olduğu 08/03/2013 tarihli “Banka” kararında; “ Kurulumuz, uyumlu eylemin apayrı bir rekabet hukuku kavramı olarak değil fakat 4054 sayılı Kanun ve gerekçesinde belirtildiği üzere, anlaşmanın varlığının ispatlanmasında bir araç olarak kabul edilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. 11 Belirtilen yaklaşımdan hareketle, Kurulu’nun yakın tarihli kararlarında anlaşma ve uyumlu eylem kavramlarının bir arada kullanıldığı ve Kanun’un 4. maddesi kapsamındaki rekabet ihlallerini kapsamak üzere genel olarak “**uzlaşma**” kavramının tercih edildiği görülmektedir.”²⁵⁶ Denilerek anlaşma ve uyumlu eylem ayırımından kaçındığı ve genel olarak birleştirerek “uzlaşma” kavramı üzerinde durduğu görülmektedir. Kurul ihlalin niteliğinin değişmeyeceğinin, anlaşma ve uyumlu eylemlerle ilgili olarak “uzlaşma” kavramının yeterli olacağı üzerinde durmuştur.

Kurulun bazı kararlarına bakıldığında anlaşma ve uyumlu eylemlerin birbirinden ayrı ihlal türü olarak değerlendirildiği görülmekte ve 26/07/2007 tarihli kararı incelendiğinde;

“Soruşturma safhasında yapılan yerinde incelemelere kadar, Rekabet Kurulu’nun soruşturma açılması yönündeki kararında yer verilen iki temel ihlalin (fiyat tespiti ve pazar paylaşımı), **teşebbüsler arası anlaşmalarla gerçekleştirildiğini ispata yeterli somut delillere ulaşılamamış, dolayısıyla Kanun’un 4. maddesinde yer alan uyumlu eylem iddiasında bulunulmakla yetinilmiştir.**

Önaraştırma raporunda bölge çapında bir pazar paylaşımı olabileceği görüşü belirtildikten ve Rekabet Kurulu’nun anılan kararıyla bu görüş bir uyumlu eylem

---

²⁵⁵ Rekabet Kurulu Kararları, **24/02/2004, K.No: 04-16/123-26**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 08/03/2013)

²⁵⁶ Rekabet kurulu Kararları, **08/03/2013, K.No: 13-13/198-100**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 12/07/2013)

iddiasına dönüştükten sonra, soruşturma safhasında elde edilen yeni bilgi ve belgeler çerçevesinde **pazar paylaşımının da anlaşmalarla gerçekleştirildiği**, ayrıntıları ile ortaya konulmuştur. Bu çerçevede;

-Satış tonajlarının tespiti suretiyle pazar paylaşımı,

-Coğrafi pazar paylaşımı, hususlarına yönelik anlaşmalar ayrı ayrı ele alınmış ve bu yöndeki **uyumlu eylem iddiası da sonuç itibarıyla anlaşma iddiasına dönüşmüştür.**

Çimentoş ve Batıçim Fabrikaları için 01.01.1996'dan 15.10.1997 tarihine kadar fiyat karşılaştırması yapılmış ve iki firmanın da fiyat artışlarını büyük oranda aynı tarihlerde yaptığı ve artış tarihi olarak aralarında 1-2 gün fark olan zamanlarda da bazı özel sebepler dolayısıyla (örn.;tatile denk gelmesi) gerçekte artışların aynı günlerde uygulandığı tespit edilmiştir.

Ancak, soruşturma safhasında elde edilen yeni deliller ve fiyatlar konusunda derinlemesine yapılan incelemeler çerçevesinde, fiyat tespiti hususunda da bölge düzeyinde uyumlu eylemden çok anlaşma yoluna gidildiği sonucuna varılmıştır. Batıçim'de elde edilen 11.12.1996 tarihli, 1997 yılı satış miktarlarının tespit edildiği **anlaşmanın, bölge dışı fabrikaların satışlarını düzenleyen 2. maddesinde;“Fiyat bölge fabrikalarınca tespit edilecektir.” ifadesi yer almaktadır.**

Batıçim Genel Müdür yardımcısı'na ait 1996 yılı masa üstü takvimin 25.11.1996 tarihli sayfasında yer alan; “*ÇİMENTAŞ ile toplantı*” ifadeleri ve yine aynı şahsa ait masa üstü takvimin 25.08.1997 tarihli sayfasında, yukarıda bu tarihte Çimentoş'ta yapıldığı belirtilerek pazar paylaşımına ilişkin yönleri incelenen anlaşmanın konusuna ilişkin notlarda yer alan; “*Fiyat topl. Toplantı Saat: 11'de Çimentoş'da*” ifadeleri, bölge fabrikaları arasında fiyat tespitine ilişkin olarak yapılan ve yukarıda yer verilen diğer anlaşmalarla birlikte, **Batıçim ve Çimentoş arasında da fiyatlar konusunda uyumlu eylemden de öte doğrudan görüşme ve anlaşmalar olduğunu göstermektedir.**

Soruşturma safhasında yapılan yerinde incelemelere kadar, Rekabet Kurulu'nun soruşturma açılması yönündeki kararında yer verilen iki temel ihlalin (fiyat tespiti ve pazar paylaşımı), teşebbüsler arası anlaşmalarla gerçekleştirildiğini **ispata yeterli somut delillere ulaşılamamış, dolayısıyla Kanun'un 4. maddesinde yer alan uyumlu eylem iddiasında bulunulmakla yetinilmiştir.**²⁵⁷ denilerek soruşturma

---

²⁵⁷ Rekabet kurulu Kararları, 26/07/2007, K.No: 07-62/740-268, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 12/03/2013)

sonucunda elde edilen delillere göre uyumlu eylemle başlatılan önaraştırma sonucunda soruşturma safhasında konunun “anlaşma” olduğunun üzerinde durulmuştur. Kurul anlaşma ve uyumlu eylemleri ayrı birer rekabet ihlali olarak değerlendirmiş ve sonucunda taraflara 4. Maddeyi ihlal ettiklerinden cezalar verilmiştir. Kurul bu kararında “Anlaşma” yoluyla işlenen rekabet ihlalini, “uyumlu eylemler” yoluyla yapılan bir rekabet ihlalinden daha kapsamlı olduğuna kanaat getirmiştir.

Kurulun vermiş olduğu “Otomotiv” kararında; “Rekabet Hukuku anlamında **anlaşma kavramı oldukça geniş kapsamlıdır.** Bu maddeye göre anlaşmanın varlığı için teşebbüslerin piyasada belli bir şekilde davranmak niyetlerini herhangi bir yolla ifade etmiş olmaları yeterlidir. Bu kavram birlikte karar alma ya da ortak bir plana bağlılık gibi unsurları içermektedir. Anlaşma kavramının bu geniş kapsamına karşın, **anlaşma ve uyumlu eylem kavramları arasında da bir fark gözetilmiş ve bir anlaşmanın varlığı aşamasına gelmemekle birlikte, teşebbüslerin rekabetin risklerine karşı bilerek (kasıtlı) ikame ettikleri, aralarında pratik işbirliği sağlayan bir koordinasyonun** 4. maddede öngörülen yasaklamalardan kurtulması engellenmek istenmiştir. Bu çerçevede, Kanun bakımından aslında anlaşma ve uyumlu eylem kavramları arasındaki ayırmadan çok teşebbüsler arasındaki uzlaşmaların nasıl ispat edileceği önem taşımaktadır.”²⁵⁸ denilerek anlaşma aşamasında olmamakla birlikte karşılıklı koordinasyon ile rekabetin kısıtlanmasında uyumlu eylem unsurunun devreye gireceği belirtilmiştir. Anlaşma kavramının geniş kapsamlı bir kavram olduğu üzerinde durulmuştur.

Kurul’un 26.07.2007 tarihinde vermiş olduğu “gazete” kararı, uyumlu eylemlerin nitelenmesi açısından incelenebilecek kararlardandır. Kurul, gazete fiyatlarının birlikte belirlendiği iddiası ile soruşturmaya başlamıştır.

Kurul “Uyumlu Eylem Bulguları” başlığı altında aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur;

“Önaraştırma döneminde raportörler tarafından teşebbüslerde yapılan yerinde incelemeler sırasında günlük siyasi gazetelerin ve günlük spor gazetelerinin fiyatlarının belirlenmesi amacını taşıyan, Doğan ve Sabah Grupları arasında gazete yayıncılığı

---

²⁵⁸ Rekabet kurulu Kararları, 24/06/2009, K.No: 09-30/637-150, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 28/02/2013)

piyahasında kendi bağımsız davranışları yerine geçen ve piyasadaki fiyat konusunda belirsizlikleri ortadan kaldıran bir koordinasyon olduğunu gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular şunlardır:

Fiyatlarının sabitlemesi konusunda yapılan görüşmeyi de içeren **“01.12.1998 İcra Kurulu Kararı” tespit edilmiş** ancak, kontrolden geçmediği, toplantıya katılanlarca imzalanmadığı ve şirketin işleyişi ile ilgili ticari sır niteliğinde bilgiler içerdiği gibi Rekabet Hukuku anlamında yasal dayanaktan yoksun gerekçeler öne sürülerek **sureti raportörlere verilmemiştir**, **“artıralım fikri tartışıldı.”**, **“ürünlerin kampanyalarına başlamasına karar verildi”**, **“günlük verilmesi uygun bulundu.”** **“ürün verilmemesine karar verildi.”** **“görüşülerek yapılmamasına karar verildi.”** **“görüşme konusunda bilgi verdi”** **“1 Eylül Salı gününden itibaren 40.000 TL’den 50.000 TL’ye artırılmasına karar verildi.”**²⁵⁹ ifadesi yer almakta ve ihlal daha çok bir uyumlu eylemden ziyade anlaşmanın varlığına yöneliktir.

Gerekçe ve Hukuki Dayanak bölümünde ise: **“Taraflara ve tarafların eylemlerine ilişkin verilen bilgiler, gruplar arasındaki ilişkiye yönelik bahsedilen hususlar da dikkate alınarak değerlendirildiğinde, soruşturmaya muhatap tarafların günlük siyasi gazeteler ve spor gazetelerinde bir ilişki içerisinde oldukları, bunun sonucunda promosyon ve özellikle gazete fiyatı konusunda kendi bağımsız davranışlarının yerine geçen, rakip teşebbüslerden bağımsız olarak hareket etmelerini engelleyen ve gelecekteki pazar davranışlarına ilişkin belirsizlikleri ortadan kaldıran bir uyumlu eylem halinde davrandıkları** anlaşılmaktadır.”²⁶⁰ denilmiştir.

Kurul burada anlaşmayı ifade eden bir takım bulgulara ulaşsa da; teşebbüslerin **“taraflar arasında kararın imzalanmadığı ve bir takım ticari sırlar içerdiği gerekçesiyle kurula bu bilgi ve belgeleri iletmemesinden”** dolayı anlaşma ile ilgili delilleri elde edememiştir. Kurul da doğal olarak gazetelerinin satış fiyatlarını kendi bağımsız davranışları ile değil, uyumlu eylem içerisinde belirlediklerine hükmederek gazete gruplarının cezalandırılmalarına karar vermiştir.

---

²⁵⁹ Rekabet kurulu Kararları, **26/07/2007, K.No: 07-62/740-269**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 28/02/2013)

²⁶⁰ Rekabet kurulu Kararları, **26/07/2007, K.No: 07-62/742-269**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 28/02/2013)

III. BÖLÜM

1. UYUMLU EYLEMİN KANITLANMASI

1.1. GENEL HUSUSLAR VE İSPAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Teşebbüsler arasında meydana gelen paralel davranışlar sonucu oluşan rekabet ihlallerinin ispat edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bir olayın gerçekleştiği ya da gerçekleşmediği konusunda yargılama makamını ikna etme işlemine ispat denir.²⁶¹ Davaya konu olayı ispat etmek demek o olayın doğruluğuna hâkimi inandırmak demektir.²⁶² Uyumlu eylemlerden kaynaklanan rekabet ihlallerinin tespit edilmesi ve ispat edilmesi kolay değildir. Çünkü uyumlu eylemden kaynaklanan rekabet ihlalleri genelde gizlilik içerisinde gerçekleşmektedir. Özellikle oligopol piyasalarda meydana gelen uyumlu eylemlerin kanıtlanması için öncelikle bazı ekonomik değerlendirmelerde bulunmak ve ondan sonra konunun diğer unsurlarla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Gerekli ekonomik analizler yapılmadığı takdirde, paralel davranışlar sergileyen suçsuz teşebbüsler, uyumlu eylemlerden dolayı cezalandırılabilir. Uyumlu eylem ve ispatı konusu, özellikle Türkiye’de rekabet hukukunun en hassas ve tartışmalı konularının basında gelmektedir.²⁶³

Paralel davranışları sergileyen teşebbüslerin, piyasa şartlarından kaynaklanan doğal ve zorunlu bir hareketin sonucu mu yoksa uyumlu eylemi mi olduğu hususu, kolay çözülebilecek bir sorun değildir. Oligopol piyasalarda her bir teşebbüs, piyasa davranışlarıyla ilgili en uygun seçimin, rakibin tercihlerine bağlı olduğunu düşünür. Bu durumda teşebbüslerin rekabeti sınırlandırmak veya bertaraf etmek gibi bir düşünceye sapsaksızın, kendi iradeleriyle benzer veya aynı piyasa davranışları içine girmeleri, uyumlu eylem sayılmaz.²⁶⁴ Bunların yanında uyumlu eyleme kanıt teşkil edecek delillerin ortaya konması ispat açısından önem taşımaktadır. Bu yüzden öncelikle deliller ve delil olacak veriler ortaya konarak uyumlu eylemin ispatına gitmek dava ile ilgili karar vermeyi kolaylaştıracaktır. Ancak, 4054 Sayılı Kanun, Rekabet

---

261 Ünal, s.36

262 Saim ÜSTÜNDAĞ, **Medeni Yargılama Hukuku**, Nesil Yayınevi, İstanbul, 2000, s.507

263 Gönenç GÜRKA YNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.90

264 Şaylı, s.110

Kurulu'nun kararlarına esas teşkil edebileceği ispat usullerine yönelik olarak açık ve kesin düzenlemelere bünyesinde yer vermemiştir.²⁶⁵

Anlaşmazlık konusu yapılan bir hakkın var olup olmadığının anlaşılması, o hakkın doğumunu veya sona ermesini kendisine bağladığı vakıaların doğru olup olmadığının tespiti ile mümkündür. Bu yüzden bir davada, anlaşmazlığı çözmeye yetkili olan makam, iddia edilen vakıaların doğruluğunu veya dava konusu hakkın mevcudiyetini gösteren delillere ikna edilmelidir. Bu duruma göre ispat; “uyuşmazlık halindeki vakıalar hakkında mahkemede bir kanaat uyandırmak için gerekli delillerin sunulmasıdır” şeklinde ifade edilebilir.²⁶⁶ Bir taraf, dayandığı vakıaların doğru olduğunu ya da karşı tarafın dayandığı vakıaların doğru olmadığını ispat ederek davayı kazanır ya da karşı tarafın davasının reddini sağlar. Bir vakıanın ispatı için başvuru ispat vasıtalarına delil denir.²⁶⁷

Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu m. 76'ya göre; genel olarak ispatın konusu, uyuşmazlığın temeli olan vakıalar olup, ayrıca ihlal edilen kanun hükümlerinin ispatı gerekmez. Bu durumda ispat yükü, uyuşmazlıkta iddia ve savunmaya bağlı olarak taraflara ait bir yükümlülüktür. MK m.6'ya göre ise; taraflar ileri sürdükleri haklarını dayandırdıkları olguları ispatla mükelleftirler. Kanunlarımızdan da anlaşılacağı üzere önce davacı, davasına dayanak yaptığı delilleri ve olguları ortaya koymalı sonrasında ise davalı dava konusu ile ilgili savunmasını yapmalı ve delilleri ve olguları ortaya koymalıdır.

Rekabet Hukukunda da genel ispat kuralları geçerlidir, yani herkes iddiasını ispat etmekle yükümlüdür. Ancak uyumlu eylem bakımından kolaylık getirilmiştir, bu anlayış özel hukuk alanındaki sonuçlara da yansımıştır. İlgili maddelerde karine söz konusudur ve ispat yükü ters çevrilmiştir. Soruşturulan teşebbüsün uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlaması gerekmektedir. Yine, zarar görenin Kanun'da tanımlanan uyumlu eylemi gösteren delilleri mahkemeye sunması halinde uyumlu eylem içinde olmadığını ispatlama yükü tazminat davası açtığı davalı teşebbüse geçecektir. Zarar görenin yine de delil sunması gerekmekte olup, ekonomik analizlerle tespit edilmesi

---

265 Gönenç GÜRKA YNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.78

266 Üstündağ, s.598

267 Kuru, s.1966

gereken verilerin, örneğin fiyatlarda kararlılık olduğu konusunda verilerin nasıl toplanacağı, nasıl tahlil edileceği şüphelidir.²⁶⁸

Bazı özel durumlarda ispat yükümlülüğü kanunlarla belirlenerek yer değiştirebilir. Örneğin BK m.118'e göre; “Temerrüde düşen borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat etmedikçe, borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.”

RKHK m.4'ün son fıkrasına göre “Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir” denilerek rekabet ihlalinin uyumlu eylem ile meydana gelip gelmediği konusunda ispat yükünü teşebbüslere yüklenmiştir. Söz konusu maddede; “Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder.”²⁶⁹ denilerek ispat açısından karşılaşılan güçlüğü karşı belirli şartların ortaya çıkmasından sonra uyumlu eylemin gerçekleştiğine dair bir karine getirilmiştir. Kanun burada bazı verilerin ortaya çıkmasından sonra uyumlu eylemlerden dolayı bir soruşturma yapılabileceğini ve soruşturma karşısında teşebbüslerin bunun aksini ispat yükümlülüğü içerisinde olduğunu bildirmiştir. Bu da Kurul' un işlerini kolaylaştırmıştır.

RKHK'nın Rekabetin Sınırlanmasının Özel Hukuk Alanındaki sonuçlarını düzenleyen 5. Kısımında m. 59'a göre; “Zarar görenlerin, bir anlaşmanın varlığı ya da piyasada rekabetin bozulduğu izlenimi veren, özellikle piyasaların fiilen paylaşılması, uzun sayılabacak bir süre piyasa fiyatında gözlenen kararlılık, fiyatın piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerce birbirine yakın aralıklarla artırıldığı gibi kanıtları yargı organlarına sunmaları halinde, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde bulunmadıklarını ispatlama yükü davalılara geçer.

Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaların varlığı her türlü delille ispatlanabilir.”²⁷⁰ denilerek, ispat yüküyle ilgili önemli bir hüküm yer almaktadır. Bu hükme göre, öncelikle kurul zarar görenlerin rekabetin bozulduğu izlenimini edinmesi,

---

268 Sayılı, s.124

269 4054 Sayılı Kanun, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

270 4054 Sayılı Kanun, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

piyasanın fiilen paylaşılması, fiyatların birbirine yakın seyrettiği gibi kanıtların yargı organlarına sunulması durumunda ispat yükü davalılara geçmektedir. Kanun yine burada geniş bir yorumla ispatın her türlü delille yapılabileceğini ortaya koymuştur. Rekabet otoritelerinin ellerinde bulunan geniş soruşturma yetkilerine rağmen elde ettikleri delilleri yanlış değerlendirebileceği ihtimalinin de gözlerden kaçırılmaması ve “şüpheden sanık yararlanır” ilkesinin dikkate alınması yerinde olacaktır.²⁷¹

Bu esaslar çerçevesinde, teşebbüsler arasında uyumlu eylem bulunduğunu iddia eden kimseler, rekabeti sınırlayıcı davranışlarının fiili etkilerini veya sonuçlarını göstermekle, ispat yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılacaklardır. Esasen uyumlu eylemlerin ortaya çıkması teşebbüslerin piyasa davranışlarını benzer veya paralel hale getirmelidir.²⁷² Doğal olarak uyumlu eylemlerden dolayı zarar görenler, paralel davranışların varlığını gösteren olguları, yargı organına sunmakla ispat yükümlülüğünü davalıya yükleyeceklerdir.

1.2. UYUMLU EYLEMDE DELİL KAVRAMI

Dava konusu vakıaların ispatı için başvuru vasıtalarına delil denilir.²⁷³ RKHK'nın m. 59/2'ye göre; Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaların varlığı her türlü delille ispatlanabilir. Uyumlu eylemlerin ispatında en önemli sorun teşebbüsler arası bağlantının delillerle desteklenmesidir. Kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere rekabet sınırlamaları her türlü delille ispatlanabilir. Yoksa bir belirsizlik ortaya çıkar. Burada kurula geniş bir serbestlik tanınarak her türlü delil kavramı kullanılmıştır. Deliller Kesin ve takdiri deliller olmak üzere ikiye ayrılırlar. Kesin delillerin hâkimi bağlayıcı niteliği vardır. Buna mukabil hâkimin serbestçe takdir yetkisine sahip olduğu delillere takdiri deliller denilir.²⁷⁴ Uyumlu eylemin kanıtlanmasında, gizlilik ve örtülülük yöntemleriyle gerçekleştirilmesi nedeniyle, doğrudan delil elde edilmesi oldukça güçtür.²⁷⁵

---

271 Gönenç GÜRKAYNAN ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.87

272 Topçuoğlu,s.204

273 Ejder YILMAZ, **Rekabet Hukukunda Deliller, Delillerin Toplanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Düşünceler, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu II**, Kayseri 2004, s.69

274 Erol, s.202

275 Pelin UYANIK, **Rekabet Hukuku Açısından Delil**, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Yayın No: 0120, Ankara 2003, s.43

Kanunda nelerin delil olabileceği ile ilgili bir sınırlama getirilmeyerek ispat kolaylaştırılmak istenilmiştir. Bu nedenle, fax, bilgisayar verileri, mikro filmler, elektronik postalar, toplantı gündemini gösteren yazılar, Pazar paylaşımını gösteren haritalar, toplantı davetiyesi, fiyat raporu, ajanda veya bloknot üzerine alınan sekreter notu, duyurular, ilanlar ve kampanyalar, şirket içi yönergeler gibi bilgi ve belgeler özel hüküm sebebi delili sayılmakta ve kullanılmaktadır.²⁷⁶

RKHK'nın "**Bilgi İsteme**" başlığı altındaki 14. Maddesinde; "Kurul, bu Kanunun kendisine verdiği görevleri yerine getirirken, gerekli gördüğü her türlü bilgiyi tüm kamu kurum ve kuruluşlarından, teşebbüslerden ve teşebbüs birliklerinden isteyebilir. Bu makamlar, teşebbüsler ve teşebbüs birliklerinin yetkilileri istenen bilgileri Kurulun belirleyeceği süre içinde vermek zorundadır." denilerek kurumun istediği bilgiyi istediği makamdan alabileceği belirtilmiştir. İspat yükü açısından her türlü bilgi denilerek yine geniş bir alan oluşturulmaya çalışılmıştır. Kurulun her türlü bilgiye ulaşma yetkisi; derlenen bu bilgilerin soruşturmaya dayanak yapması açısından yargılamanın elini güçlendirir.

Yine Kanunun "**Yerinde İnceleme**" başlığı altındaki 15. Maddesinde; "Kurul, bu Kanunun kendisine verdiği görevleri yerine getirirken gerekli gördüğü hallerde, teşebbüs ve teşebbüs birliklerinde incelemelerde bulunabilir. Bu amaçla teşebbüslerin veya teşebbüs birliklerinin:

- a) Defterlerini, her türlü evrak ve belgelerini inceleyebilir ve gerekirse suretlerini alabilir,
- b) Belirli konularda yazılı veya sözlü açıklama isteyebilir,
- c) Teşebbüslerin her türlü mal varlığına ilişkin mahallinde incelemeler yapabilir.

İnceleme, Kurul emrinde çalışan uzmanlar tarafından yapılır. Uzmanlar incelemeye giderken yanlarında incelemenin konusunu, amacını ve yanlış bilgi

---

²⁷⁶ Uyanık, s.25

verilmesi halinde idarî para cezası uygulanacağını gösteren bir yetki belgesi bulundurulur. İlgililer istenen bilgi, belge, defter ve sair vasıtaların suretlerini vermekle yükümlüdür. Yerinde incelemenin engellenmesi veya engellenme olasılığının bulunması durumunda sulh ceza hakimi kararı ile yerinde inceleme yapılır.”²⁷⁷ denilmektedir. Kanun maddesine göre derlenen her türlü bilgi ve belgelerin delil olarak kullanılacağı açıktır.

Rekabet soruşturmaları sonucunda 4054 Sayılı Kanun’da öngörülen yaptırımlardan herhangi birinin bir teşebbüs aleyhine uygulanabilmesi için, soruşturma konusu olayların gerçekliğinin makul bir kuşkuya mahal bırakmayacak şekilde ispat edilmiş olması gerekecektir. Şüphe ve belirsizlik durumlarından, soruşturmaya konu teşebbüsler yararlanacaktır.²⁷⁸

Delil kavramının geçtiği bir diğer kanun maddesi ise “**Önaraştırma**” başlığı altındaki 40. maddedir. Maddeye göre; “Kurul, resen veya kendisine intikal eden başvurular üzerine doğrudan soruşturma açılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için önaraştırma yapılmasına karar verir. Önaraştırma yapılmasına karar verildiği takdirde Kurul Başkanı, meslek personeli uzmanlardan bir ya da birkaçını raportör olarak görevlendirir. Önaraştırma yapmakla görevlendirilen raportör 30 gün içinde elde ettiği bilgileri, her türlü **delilleri** ve konu hakkındaki görüşlerini Kurula yazılı olarak bildirir.”²⁷⁹ denilmiştir. Kurul burada bilgi ve delil kavramını birlikte kullanmıştır. Önaraştırma sonucu elde ettiği bilgi ve delilleri 30 gün içinde kurula yazılı olarak bildireceğini ortaya koymaktadır.

Kanunun “**Delillerin Toplanması ve Tarafların Bilgilendirilmesi**” başlığı altında ise; “Kurul adına hareket eden ve Kurul tarafından belirlenip görevlendirilen raportörlerden oluşan bir heyet, soruşturma safhasında bu Kanunun 14 üncü maddesinde düzenlenen bilgi isteme ve 15 inci maddesinde düzenlenen yerinde inceleme yetkilerini kullanabilir. Belirlenen bu süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilginin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilir. Kurulun soruşturma safhasında, bu Kanunu ihlal ettiği iddia edilen kişi veya kişiler, kararı

---

277 4054 Sayılı Kanun, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

278 Gönenç GÜRKA YNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.90

279 4054 Sayılı Kanun, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

etkileyebilecek her türlü **bilgi ve delili** her zaman Kurula sunabilirler. Haklarında soruşturmaya başlandığı bildirilen taraflar sözlü savunma hakkını kullanma taleplerine kadar Kurum bünyesinde kendileri ile ilgili düzenlenmiş her türlü evrakın ve mümkünse elde edilmiş olan her türlü **delilin** bir nüshasının kendilerine verilmesini isteyebilir. Kurul, tarafları bilgilendirmediği ve savunma hakkı vermediği konuları kararlarına dayanak yapamaz.” denilmiştir. Kanun maddesine göre savunma hakkı vermediği konuları kararlarına dayanak yapamaz kuralı getirilerek savunma hakkı üzerinde durulmuştur. Ayrıca delillerin soruşturmanın her safhasında kurula sunulabileceği üzerinde durulmuş, bunun yanında kurulca elde edilen delillerin bir nüshasının taraflara verilebileceğini ortaya koyarak açık bir soruşturma ortaya konulmaya çalışılmıştır.

RKHK 52. Maddesinde “**Kararlarda Bulunması Gereken Hususlar**” başlığı altında; “İleri sürülen bütün delillerin ve savunmaların değerlendirilmesi” hususunun bulunması gerektiği belirtilmiştir. Ortaya konan delillerin kararlarda bulunması her iki taraf için önemli olmasının yanında, üst mahkemelere yapılan itirazların kararlarına dayanak teşkil edecektir.

Zarar görenin Kanun’da belirtilen uyumlu eylemin olduğuna dair elde edeceği delilleri yargılama makamlarına sunmaları halinde ispat yükünün davalıya geçecektir. Bu konuya farklı bir bakış açısı getiren Aslan; bu karineden yararlanılmasının zor olacağı, delillerin elde edilmesinin zor olduğu, mahkemelerin uzmanlık gerektiren iktisadi analizleri yapamayacağından, mahkemelerle Kurul arasında “zorunlu bilirkişilik” müessesesi kurulsaydı sorunun çözülebileceğini vurgulamıştır.²⁸⁰

Bilirkişi ve ikrarın delil türü olarak Rekabet Hukukunda kullanılabilmesi mümkündür, ancak sıklıkla “özel hüküm sebepleri” deliline başvurulacağı tahmin edilmektedir. Zira ekonomik analizlerin yanı sıra, örneğin karmaşık ve ortaya çıkarılması güç bir kartelin saptanmasında elde edilecek delillerin klasik delil çeşitlerinden farklı olması doğaldır.²⁸¹

---

²⁸⁰ İ. Yılmaz ASLAN, Rekabet Hukuku, Genişletilmiş 2. Basım, Bursa 2001, s.391

²⁸¹ Uyanık, s.62

1.3. UYUMLU EYLEMDE DELİLLER VE KURUL KARARLARI

Uyumlu eyleme vücut veren davranışlar, rekabeti sınırlandırmaya veya ortadan kaldırmaya yönelik, teşebbüslerin aralarında giriştikleri paralel uygulamalardır. Fakat paralel davranışlar, uyumlu eylemin varlığını güçlendiren “delil başlangıcı” olarak değerlendirilebilecektir.²⁸²

İspat yükü açısından da RKHK’da ayrı bir hüküm yer almaktadır. Buna göre, rekabeti sınırlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaların varlığı her türlü delille ispatlanabilir.

Bir davada, uyuşmazlığı çözmeye yetkili olan makam, iddia edilen vakıaların doğruluğunu veya dava konusu hakkın mevcudiyetini gösteren delillerle ikna edilmelidir. Bu duruma göre ispat, uyuşmazlık halindeki vakıaların doğruluğu hakkında mahkemede bir kanaat uyandırmak için gerekli delillerin sunulmasıdır şeklinde ifade edilebilir.²⁸³

Delil konusu genel olarak Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda (HUMK) düzenlenmiştir. Deliller, kesin delil ve takdiri delil olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kesin deliller; ikrar (m. 236), senet (m. 287), yemin (m. 337) ve kesin hüküm (m. 237) iken, takdiri deliller ise; tanık (m. 245), bilirkişi (m. 275), kesif (m. 363) ve özel hüküm sebeplerinden oluşmaktadır. (m. 367)²⁸⁴

08/03/2013 tarihli Kurul’un “Banka” kararında; bankaların uyumlu eylemde bulduklarına dayanak olan delilleri; “E-Postalar”, “teşebbüsler arası bilgi paylaşımları”, “teşebbüsler arası yazışmalar”, “centilmenlik anlaşmaları”, “basın duyuruları”, “yerinde incelemelerden elde edilen belgeler”, “kahvaltı toplantıları”, “yazışmalarda “çok gizli” ibaresi”, “teşebbüsler arası SMS’ler”, “yazışmalarda kullanılan “anlaşarak”, “görüşülerek”, “teklif ettikleri”, “anlaşmaya uymasını

---

²⁸² Topçuoğlu s.201

²⁸³ Üstündağ, s.598

²⁸⁴ Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2006, s. 429-430.

beklemekle beraber”, “diğer bankaların mutabakatı ile uygulamadık”, “hepimiz anlaşıp” ifadeleri” şeklinde sıralamak mümkündür.²⁸⁵

AB Uygulamalarında, tarafların hukuken değil ahlaken bağlanmak amacıyla yaptıkları centilmenlik anlaşmaları, teşebbüslerin teşebbüs birlikleri aracılığıyla yaptıkları dolaylı mektuplaşmalar (Franco-Japanese Ballbearings, Commission, 29-11-1974, OJ-1974, L-343/19, parag.24), imzasız sözleşmeler (Quirine Cartel, Commission, 16-7-1969, OJ-1969, L-192/5), sözleşme tasarı veya taslaklar, tek taraflı olarak gönderilen standart satış koşullarının kabulü (Bayer Dental, ECJ, 28-11-1990, ECR-1990, L-351/46, parag.49), tarafların işbirliği yapılmasına yönelik mütabakatlarını yansıtan bir sirküler (Sandoz v. Commission, ECJ, C-277/87, 11-1-1990, ECRI-1990, 45, parag.6-12), protokol veya toplantı tutanakları(HUV-SYZ/MCN, Commission, 29-3-1994, OJ-1994, L-104/34, parag.46), tarafların işbirliği yapılmasına yönelik mutabakatlarını içeren bir sözleşmeyi feshetmelerine rağmen zımnen uygulamaya devam etmeleri (Tepea v. Commission ECJ, 28/77, 20-6-1978, ECR-1978, 1391, parag.79), zamanaşımına uğramış fakat uygulanan veya etkileri devam eden sözleşmeler (Hercules v. Commission, CFI, T-7189, 17-12-1991, ECR II-1991, 1711, parag.257), bir ticari birlik aracılığıyla dahil olunan anlaşmalar (Heintz Von Landewijck v. Commission, ECJ, 209/78, ECR-1980, 3125), bir ticari birliğin kuruluş sözleşmesi (Transocean Marine Paint Association, ECJ, 17/74, 23-10-1974, ECR-1974, 1063), ekonomik çıkar grupları yaratan sözleşmeler (Twinning Programme Engineering Group, Commission, OJ-1992, C.148-8), tehditle dahil olunan sözleşmeler (Hasselblad, Commission, 2-12-1981, OJ-1982, L-161/18), faturalar üzerine basılı “ihracat yasaktır” damgasının(Sandoz v. Commission, ECJ, C-277/87, 11-1-1990, ECRI-1990, 45), bir üreticinin bayilerine gönderdiği “şiddetle önerilir” ifadesini içeren mesajın kabulü (D’lereten Motor Oils, Commission, 19-12-1990, OJ-1991, L-20/42), anlaşma olarak değerlendirilmiştir. Uygulamada teşebbüslerin tercih ettikleri rekabet ihlali yöntemleri arasında gizli anlaşmalar oldukça büyük bir oranı oluşturmaktadırlar. Ancak belirtmek

---

²⁸⁵ Rekabet Kurulu Kararları, **08/03/2013**, **K.No: 13-13/198-100**, [www. rekabet.gov.tr](http://www.rekabet.gov.tr), (Erişim tarihi, 12/07/2013)

gerekir ki uygulamada gizli anlaşmaların henüz uygulanması aşamasına geçilmeden ihbar edilmesi veya kanıtlanabilmesi olasılığı oldukça düşüktür.²⁸⁶

AB Hukuku'nda Komisyon'un woodpulp kararında(Woodpulp (1985) OJ L85/1); Dava konusunu, Üreticiler arasında çeşitli doğrudan bilgi alışverişinin gerçekleştiğine ilişkin teleksler ve toplantı tutanakları da bulan Komisyon, pazar koşullarıyla açıklanamayan paralel davranışları özellikle dikkate alarak kağıt hamuru üreticisinin ve birliklerinin uyumlu eylem içinde oldukları sonucuna ulaşmış ve teleksleri, paralel davranışları, fiyat duyurularını ve toplantı tutanaklarını delil olarak saymıştır.²⁸⁷

RKK m.4'de teşebbüs birliği kararı veya eylemi, teşebbüs birlikleri tarafından, rekabeti bozucu nitelikteki, alınan kararları veya yapılan eylemleri içeren, hukuka aykırı bir işbirliği şeklidir. Belirli alanlarda faaliyette bulunan ve ortak çıkarları olan teşebbüsleri etraflarında toplayan ve bunlarla kurumsal bir organizasyon içinde bulunan birliklerin, rekabeti bozucu kararlar alarak, veya eylemler yaparak teşebbüsler arasında işbirliği organizasyonu yapmaları çok kolaydır.²⁸⁸

RKK m.4'de teşebbüsler arasındaki rekabeti bozucu nitelikteki, fiili işbirliği stratejilerinden kaynaklanan koordinasyon durumları birden fazla teşebbüsün işbirliği yapılmasına yönelik iradelerini kendi aralarında imalı stratejilerle ortaya koydukları, hukuka aykırı bir işbirliği şeklidir. Bu durumda teşebbüsler aralarında, işletme bilgilerinin değişimi, işbirliksel fiyat duyuruları, işbirliksel fiyat liderliği gibi işbirliğini kolaylaştırıcı fiili stratejiler geliştirerek gelecekteki piyasa politikalarından ve davranışlarından birbirlerini haberdar edip piyasayı saydamlaştırarak piyasadaki belirsizlikleri ve bu bağlamda bağımsız karar alabilme koşullarını ortadan kaldırmak suretiyle, rekabeti bozucu nitelikte bir koordinasyon sağlamaktadırlar.²⁸⁹ Koordinasyonlar sonucu ise uyumlu eylemler meydana gelebilmekte; bu ise rekabeti kısıtlamaktadır. İspat müesseselerinin ve kavramlarının özenli ve istikrarlı kullanımı sayesinde savunma haklarının kuralları belli bir çekişmeli usul içerisinde gereğince

---

²⁸⁶ Cengiz, s.26-27

²⁸⁷ Yüksel, s.45

²⁸⁸ Sanlı, s.83-84

²⁸⁹ Cengiz, s.31

kullanılabildiği bir yargı benzeri faaliyet sonucunda maddi hakikate ulaşılması olasılıkları artmış olacaktır.²⁹⁰

Fiili işbirliği stratejilerinden kaynaklanan rekabeti bozucu nitelikteki koordinasyon durumları, stratejiler üçüncü kişilere karşı ister aleni ister gizli olarak gerçekleştirilsin “uyumlu eylem” olarak vasıflandırılmaktadır. Ancak aleni stratejilerin, aleni bir anlaşmaya veya teşebbüs birliği kararına veya eylemine dayanmaması, yani fiili olması gerekmektedir. Aleni bir anlaşmaya veya teşebbüs birliği kararına veya eylemine dayanan stratejiler, bu kavramlar çerçevesinde vasıflandırılmaktadır. Diğer taraftan aleni stratejilerin, gizli bir anlaşmanın veya teşebbüs birliği organizasyonun parçası olması da olasıdır. Bu durumda yapılan uyumlu eylem vasıflandırması uyumlu eylemin varlık koşulları bakımından yapılan bir vasıflandırmadır, çünkü; gizli işbirliklerin dolaylı kanıt yöntemiyle kanıtlanmasında yapılan uyumlu eylem vasıflandırmasında da, rekabetin bozukluğu olgusunun perde arkasındaki olasılık bakımından en azından işbirliği stratejilerini içeren gizli bir iletişimin bulunduğu kabul edilmektedir.²⁹¹

İddia konusu maddi olayın varlığını doğrudan ortaya koyabilen delillerin bulunmaması durumunda, bu olayla ilgili olan belirli olayların değerlendirilmesi suretiyle olayın gerçekleşmiş olduğu çıkarsamasının yapılmasına “dolaylı kanıt yöntemi” adı verilmektedir. Bu yöntemi ifade etmek üzere “emare kanıtı” terimi de kullanılmaktadır. Rekabet hukukunda bu yöntemde kullanılan delillere “dolaylı deliller” adı verilmektedir. Dolaylı kanıt yönteminde, iddia konusu olayla ilgili belirli olayların değerlendirilmesi suretiyle, olayın gerçekleşmiş olduğu çıkarsamasının yapılmasında tecrübe kurallarına, açık ifade ile yaşam deneyimlerine ve mantık kurallarına dayanılmaktadır. İddia konusu olayla ilgili belirli olaylara “emare” adı verilmektedir.²⁹²

“Rekabetin engellendiği piyasalara benzerlik göstermesi” diğer başkaca emarelerle desteklenmesi halinde, bu durum teşebbüslerin uyumlu eylem içinde

---

²⁹⁰ Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.116

²⁹¹ Cengiz, s.32

²⁹² Cengiz, s.281

olduklarına karine teşkil edecek ve teşebbüsler uyumlu eylem şüphesi ile soruşturmaya alınabilecektir²⁹³

Uyumlu eylemin doğrudan kanıt yöntemiyle kanıtlanmasında, içerdiği işbirliği doğrudan, açıkça ve tam olarak kanıtlanmaktadır. Bu anlamda doğrudan deliller işbirliğini doğrudan, açıkça ve tam olarak ortaya koyan belge ve beyanlardır. Ancak doğrudan kanıt yönteminde de uyumlu eylemin varlığı sonucuna ulaşılabilmesi için doğrudan delillerin iktisadi delillerle desteklenmesi gereklidir. Ancak uyumlu eylemin kanıtlanmasında, gizlilik ve örtülülük yöntemleriyle gerçekleştirilmesi nedeniyle, doğrudan delil elde edilmesi oldukça güçtür.²⁹⁴

Rekabet Kurulu ve rekabeti sınırlayıcı davranışlardan menfaatleri ihlal olanlar, teşebbüsler arasındaki irtibatı ve rekabetin sınırlanması olgularını ispat etmeksizin, paralel davranışların varlığını gösteren delilleri ibraz etmekle, ispat görevini yerine getirmiş sayılırlar.(RK m. 59/1) Bu durumda davalı teşebbüsler, sorumluluktan kurtulabilmek için uyumlu hareket etmediklerini veya uyumlu hareketlerin piyasa koşullarının tabii sonucu olduğunu ya da aynı yöndeki davranışlara rağmen aralarında herhangi bir irtibat bulunmadığını yahut uyumlu hareketlerin rekabeti sınırlandırmadığını ispat etmek zorundadırlar.²⁹⁵

Türk rekabet hukukunun en önemli dinamik kaynaklarından biri halini almış olan Rekabet Kurulu kararlarında ispat meselesine ve “ispat standartları” ile “ispat yükü” gibi kavramlar başta olmak üzere ispat ile ilgili tüm unsurlara yer verilerek her bir somut olayın ispat özelliklerinin bu kavramlar gereğince kullanılmak suretiyle dikkatle tartışılması, beklentilerin ortaya koyulması, kararlarda istikrar sağlanmak suretiyle ispat konusundaki eşiklerin netleştirilmesi, ispat vasıtalarının kabul edilebilirliğine ve takdir yetkisinin kullanımındaki etkisine ilişkin doyurucu bilgilerin verilmesi son derece önemlidir.²⁹⁶

---

²⁹³ Ünal, s.29

²⁹⁴ Cengiz, s.279

²⁹⁵ Topçuoğlu, s.205

²⁹⁶ Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.116

Kurulun 19.10.2006 tarihli Çimento kararında; çimento üreticilerinin uyumlu eylem içerisinde fiyat belirledikleri ve dolayısıyla rekabeti engelledikleri iddiası ile ilgili olarak;

“Fiyat tespiti başlığı altında, şikayetlerde belirtilen bölgelerden başlanmak üzere, farklı fiyatlarla ayrılmış olan bölgeler bazında çimento üreticisi 4 teşebbüsün **paralel fiyat artışlarına** yer verilmişti. Daha sonra ise bu artışların maliyet artışlarından kaynaklanmadığına ve maliyetlerin çok üzerinde fiyatlarla (zaman zaman % 100’ü aşan karlılıkla) çimento satıldığından bahsedilerek, fiyatların maliyetlerle ilişkisi kurulmaya çalışılmıştı. Fiyat artışlarının maliyetlerden bağımsız olması ve üreticilerin belirli tarihlerde birlikte ve yüksek oranlarda fiyat artırımına gitmeleri, **rakipler arası koordinasyon** sonucu fiyatların tespit edilmesi suretiyle rekabetin bozulduğu pazar özellikleri ile benzeşmektedir.”

“Bu nedenle, bölgesel maliyet değişimlerinin çok cüzi olabileceği dikkate alındığında, Ege Bölgesi fiyatları ile Ankara bölgesi fiyatlarının karşılaştırılması sonucunda görülen bu denli yüksek fiyat farklılıklarının, Ege Bölgesi torbalı çimento pazarında rekabetin bozulduğuna, paralel **fiyat artışlarının uyumlu eylem halinde rekabetin ihlal edildiğine** işaret ettiği kanaatine varılmıştır.”

“Soruşturmalarından elde edilen bu bilgi ve tecrübeler, çoğu durumda, teşebbüslerin temel olarak 4054 sayılı Kanun’a uymasını sağlamaktan ziyade, rekabeti sınırlayıcı eylemlere ilişkin belgelerin saklanması için usuller geliştirmesine yol açmaktadır. Nitekim Batıçim’de bulunan belgede, “**Tüm uygulamalar %100 gizlilik esasına göre yapılacaktır.**” ifadesi de bu durumu doğrulamaktadır.

“İzmir için başlangıç görüşmesi 23 Temmuz’da... yapıldı.” ifadesi ile, belgede geçen diğer bölgelerin yanı sıra, İzmir için de toplantı yapıldığı, bu bölgede faaliyet gösteren teşebbüslerin de söz konusu toplantılara katıldığı kabul edilmektedir. Söz konusu belge, teşebbüslerin rekabet ihlallerine yönelik olarak toplantı yaptıklarını açıkça göstermektedir.”²⁹⁷ denilmiştir.

---

²⁹⁷ Rekabet kurulu Kararları, 19/10/2006, K.No: 06-77/992-287, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 17/03/2013)

Yukarıdaki karardan da anlaşılacağı üzere kurul araştırmasında; fiyat artışlarının analizini yaparak değerlendirdiği ve fiyat artışlarının uyumlu eylemle gerçekleştiğinin ortaya çıktığı ayrıca delil olarak kullanılan bir belgede, uygulamaların tam bir gizlilik içerisinde yapılacağı belirtilmesini uyumlu eylem emare olarak kabul etmiştir.

Kurulun Maya kararında, maya üreticilerinin, ekmek mayasına; gizli anlaşmalar yapmak suretiyle aynı gün ve aynı oranda zam yaparak fiyat birliği sağladıkları ve bölge paylaşımı gerçekleştirdikleri iddiası araştırılmıştır. Kurul kararında;

“Maya üreticilerinin bayilerin satış fiyatlarını yükseltme konusunda uyumlu eylem halinde oldukları tespit edilmiş bulunmaktadır. Üretici firmaların bir alt kademedeki bayilerin satış fiyatlarını yükseltmeye çalışmalarını sadece dikey bir kısıtlama olarak değerlendirmemek gerekmektedir. Maya üreticileri tarafından bayilerin satış fiyatlarını yükseltme şeklinde oluşturdukları dikey kısıtlamalar üreticiler arasındaki yatay rekabeti doğrudan etkilemektedir. Zira, bayi fiyatlarının yükseltilmesi ile üreticilerin piyasaya deklare ettikleri liste fiyatları arasında çok önemli bir ilişki bulunmaktadır: Bayilerin düşük fiyatla maya satmaları engellenmek suretiyle üretici firmaların yeni liste fiyatlarını yayınlamaları ve yeni fiyata geçişleri kolaylaşmaktadır. Başka bir ifadeyle, bayilerin arasındaki rekabetin engellenmesi, yeni liste fiyatlarının yayınlanmasına ve fiyat geçişlerine gerekli zemini hazırlamış olmaktadır.

Dolayısıyla, soruşturmaya taraf olan teşebbüslerden Pak Gıda, Lesaffre (Özmaya ve Safmaya), Akmaya ve Maurimaya'nın **uyumlu eylem sonucu, dağıtıcı konumundaki bayiler arasındaki fiyat rekabetini engelleyerek bayi satış fiyatlarını yükseltmek suretiyle**, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ve özellikle "Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kar gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi" şeklindeki (a) bendini ihlal ettikleri sonucuna varılmıştır.

Bu çerçevede; **Uyumlu eylem sonucu** bayilerin satış fiyatının yükseltilmesi ihlalinin 1999 yılında da devam ediyor olması nedeniyle, Kanun'un 16 ncı maddesinin

2. fıkrası uyarınca para cezalarının belirlenmesinde.....”²⁹⁸ demiştir. Özellikle üreticilerin maya fiyatlarını artırmak için uyumlu eylem halinde oldukları ve bunun rekabeti sınırladığından bahisle teşebbüslere ceza verilmiştir.

08/03/2013 tarihli Kurul’un “Banka” kararında; bankaların uyumlu eylemde bulduklarına dayanak olan delilleri; “E-Postalar”, “teşebbüsler arası bilgi paylaşımları”, “teşebbüsler arası yazışmalar”, “centilmenlik anlaşmaları”, “basın duyuruları”, “yerinde incelemelerden elde edilen belgeler”, “kahvaltı toplantıları”, “yazışmalarda “çok gizli” ibaresi”, “teşebbüsler arası SMS’ler”, “yazışmalarda kullanılan “anlaşarak”, “görüşülerek”, “teklif ettikleri”, “anlaşmaya uymasını beklemekle beraber”, “diğer bankaların mutabakatı ile uygulamadık”, “hepimiz anlaşım” ifadeleri” şeklinde sıralamak mümkündür.²⁹⁹

Uyumlu eylemin ispat edilebilmesi için ilk önce teşebbüsler arasındaki ekonomik ve rasyonel gerekçelere dayanmayan paralel davranışların tespiti ve ikinci olarak da bu paralelliklerin teşebbüsler arasındaki bir iletişim ve temasa dayanmasının saptanması gerekir.³⁰⁰ Burada önemli olan kurulun delillerle teşebbüsler arası iletişimi göstererek, iletişim sonucu rekabetin sınırlandırıldığına ulaşmasıdır.

1.4. OLİGOPOLE ÖZGÜ PARALELLİKLER AÇISINDAN İSPAT

Oligopol piyasası, piyasa politikalarını belirlerken birbirlerinin karar ve davranışlarından etkilenebilecek kadar az sayıda satıcının sonsuz sayıda alıcı ile karşı karşıya geldiği piyasadır. Bu piyasanın üç belirleyici koşulu vardır. Birincisi, satıcıların piyasaya girişleri fiilen çok zorlaştırılmaktadır. Bunun temel nedeni, satışa konu olan ürünlerin üretiminin önemli ölçüde teknik bilgiyi, teknoloji ve büyük ölçekli sermayeyi gerektirmesi bu bağlamda üretim tesislerinin ve üretim maliyetlerinin çok yüksek olmasıdır. İkincisi, satıcıların sayısı, piyasaya girişlerin fiilen çok zorlaştırılmasına bağlı olarak birden fazla olmak koşuluyla azdır. Bu bağlamda oligopol piyasalar kural olarak büyük ölçekli teşebbüslerin faaliyette bulunabildiği yapılanmalardır. Bu piyasaya, iki satıcı varsa “duopol”, üç satıcı varsa “triopol” adı verilmektedir. Bu iki piyasa oligopolün özel şekilleridir. Oligopol piyasalarda satıcıların rakamsal olarak belirlenmiş

---

²⁹⁸ Rekabet Kararları, 12/11//2008, K.No:08-63/1051-410, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 10/03/2013)

²⁹⁹ Rekabet Kurulu Kararları, 08/03/2013, K.No: 13-13/198-100, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 12/07/2013)

³⁰⁰ Şaylı, s.134

bir üst sayı sınırı yoktur. Üçüncüsü, satışa konu olan ürünler homojen olabileceği gibi, heterojen de olabilir. Ürünler homojen yani nitelik ve şekil bakımından birbirinin aynı ise buna “tam oligopol piyasa” adı verilmektedir. Bu durumda alıcılar ürünü alırken sadece fiyatı dikkate almaktadırlar. Ürünler heterojen yani nitelik, şekil, marka, kalite v.b. bakımlardan yakın ikâme edilebilirlik niteliğine sahip farklılaştırılmış ürünler ise, buna “eksik oligopol piyasa” adı verilmektedir.³⁰¹

Uyumlu eylem ile ilgili piyasanın oligopolistik yapısı nedeniyle ortaya çıkabilen paralel davranışların birbirinden ayrılması gerekir. Oligopol piyasa az sayıda teşebbüsün faaliyette bulunduğu ve hiç birinin tek başına hakim durumda olmadığı piyasa şeklinde tanımlanmıştır.³⁰² Oligopol piyasa, tek başına hakim durumda olmayan ancak görece büyük, az sayıda teşebbüsün bulunduğu piyasadır.³⁰³

Rekabet Hukuku'nun önemli sorunlarından birisi oligopole özgü paralellikler sorunudur. Oligopol piyasalarda paralel davranışlar sıkça karşılaşılan durumlardır. Önemli olan paralel davranışların bilinçli olarak rekabeti sınırlama amacı güdülerek yapılmasıdır. Oligopol piyasalarda satıcılar oldukça sık bir şekilde birbirinden etkilenilmekte ve satıcıların aldığı kararlar diğer satıcıların reaksiyonuna neden olmaktadır. Özellikle homojen bir ürünün söz konusu olduğu az sayıda rakibin bulunduğu piyasalarda, paralel davranışlar ilk bakışta bir uyumlu eylemin varlığını gösteren kuvvetli emareler olarak görülmezler. Zira bu tür pazarlarda şeffaflık daha fazladır ve her bir teşebbüsün pazar payı ve kazancı bir diğerinin izlediği politikadan önemli ölçüde etkilenmektedir.³⁰⁴ Rekabeti sınırlayan bir uyumlu eylemin oligopole özgü bir paralellik olabileceği gözden çıkarılmamalıdır.

Teşebbüslerin paralel davranışları genellikle Oligopol piyasanın yapısından kaynaklanmakta ve dolayısıyla teşebbüsler arasında rekabeti kısıtlamaya yönelik bir temasa dayanmamaktadır. İşte bu durumda yani oligopole özgü paralel davranışlarda uyumlu eylem için aranan temas unsurunu gerçekleşmediğinden, teşebbüsler arasındaki paralellikler, oligopolistik bağımlılık nedeniyle gerçekleştiğinden uyumlu eylemin varlığını ispatlayamaz. Bununla birlikte oligopol piyasalarda teşebbüslerin temasa

---

³⁰¹ Cengiz, s.165

³⁰² Arı, s.95

³⁰³ Yüksel, s.7

³⁰⁴ Şaylı, s.140

geçmesinden doğan paralel davranışlar uyumlu eyleme neden olurlar.³⁰⁵

Tam rekabet piyasasında, firma için fiyatın bir veri olduğu, monopol piyasasında fiyatı firmanın belirlediği, Oligopolde ise, firmanın fiyat arayışı içinde olduğu, arayış sırasında da rakip firmanın fiyatlarını dikkate almak zorunda olduğu, bunun sonucu olarak da, oligopol için fiyatın güdümlü olduğu, Oligopolcü firma kendi eylemlerine şiddetle cevap verebilecek diğer büyük firmalarla rekabet ettiği için bir piyasa stratejisi çizmek zorunda olduğu, bu nedenle de oligopol dünyasının satranç oyununa benzediği, her hamleye hamleyle cevap verildiği, sonucun önceden görülemediği bilinir. Oligopolcü firmalar, ortak çıkarlarının fiyatlarını maksimize etmek ve bir monopol gibi davranmaktan geçtiğini, bunun için de açık ya da gizli anlaşma yapmaları gerektiğinin bilincindedirler. Ancak bir süre sonra da anlaşmadan vazgeçip, kendi kişisel çıkarlarının peşine düşerler.³⁰⁶

Oligopol piyasalarda, teşebbüslerin piyasa koşullarına göre tavırlarını yeknesaklaştırmaları veya farklılaştırmaları (aralarında işbirliği olmadıkça) teşebbüslerin piyasa stratejileriyle ilgili bir durumdur. Rekabet kuralları kişilerin akıllı hareket etmelerini, basiretli davranabilmelerini engellemez.³⁰⁷ Ekonomik faaliyet yürüten teşebbüslerin aynı piyasada faaliyetlerini yürüten teşebbüslerin davranışlarına karşı yeni davranışlar gerçekleştirmesi doğaldır. Önemli olan RKHK'da da değinildiği davranışın “ekonomik ve rasyonel gerekçelerle” açıklanabilmesidir.

Oligopolistik pazarlarda ise arada hiçbir bağlantı olmaksızın, Pazar yapısı gereği bilinçli paralellik sağlanabilmektedir. Dolayısıyla gerek oligopol istik pazarlarda pazarın koşulları icabı, gerekse rekabetçi piyasalarda işletmeler arası bağlantılar sonucu olsun, rakip işletmelerin davranışları bilinçli olarak paralel ve birbirine uygun hale gelerek rekabeti sınırlandırıyor, orada bir uyumlu eylemden söz edilebilir.³⁰⁸

Kurul 04.07.2012 tarihinde vermiş olduğu Petrol Dağıtıcıları kararında; “Bilindiği üzere oligopol piyasalar, temel itibarıyla az sayıda teşebbüsün faaliyet gösterdiği, ürünün homojen, yoğunlaşma oranlarının ve giriş engellerinin genellikle yüksek, teşebbüsler arasında uzun dönemli etkileşimin bulunduğu piyasalardır. Bu tür

---

³⁰⁵ Şaylı, s.141

³⁰⁶ Ünal, s.40

³⁰⁷ Topçuoğlu, s.197

³⁰⁸ Badur, s.69

piyasalarda faaliyet gösteren teşebbüsler, her türlü pazar davranışının rakipleri tarafından takip edildiğini ve karşılık göreceğini bilmektedirler. Oligopol piyasalarda teşebbüslerden birinin rakipleri tarafından takip edilebilme, benzer şekilde birinin fiyatı düşürmesi durumunda bunu genellikle rakipler tarafından yapılan fiyat indirimleri izlemektedir. Zira bu tür bir fiyat indirimini takip etmeyen teşebbüslerin pazar paylarını kaybetme riski ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle iktisadi açıdan paralel davranışlar oligopol piyasalarda genellikle olağan bir durum olarak nitelendirilmektedir. Oligopolistik bağımlılık veya bilinçli paralellik olarak ifade edilen bu özellik oligopolistik pazarlarda faaliyet gösteren teşebbüslerin fiyatlandırma davranışlarında paralelliklerin oluşmasına neden olabilmektedir.

Oligopolistik bağımlılıktan kaynaklanan paralel davranışların teşebbüsler arasındaki iletişimi gösteren bir delil olmaksızın uyumlu eylem olarak kabul edilip edilemeyeceği öteden beri tartışılmakla birlikte, gerek literatürde gerekse uygulamada uyumlu eylemin ortaya çıkması için paralel fiyat hareketleri yanında rakipler arasında iletişimin varlığını gösteren ek delillerin aranması gerektiği yaygın olarak kabul edilmektedir. Bundan dolayı, teşebbüsler arasındaki fiyat hareketlerinin elde edilen delillerle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.³⁰⁹ denilmektedir.

Kurul burada açıkça teşebbüsler arası paralel davranışın uyumlu eylemin ispatında tek başına yeterli olmayacağına bunun yanında teşebbüsler arası ilişkinin de ispatlanması gerektiğine değinmiştir. Ayrıca paralel davranışın oligopol bir piyasanın gereği olarak ortaya çıkabileceğini bunun ise uyumlu eylem olarak değerlendirilmeyeceği beyan edilmektedir. Sonuç olarak kurul soruşturma açılmamasına karar vermiştir.

1.5. DELİLLENDİRME AÇISINDAN TEŞEBBÜSLER ARASI İLİŞKİ

Uyumlu eylemin kanıtlanması için teşebbüsler arasındaki paralelliklerin hangi şartlarda meydana geldiği, bunların bilinçli yapıp yapılmadığı önem taşımaktadır. Eğer başka bir etken yok ise bilinçli paralel hareketlerin doğrudan veya dolaylı bilgi değişimlerinin, toplantıların delil olarak ortaya konulması gerekmektedir. Bu ise ancak detaylı ve titiz bir çalışma sonucunda elde edilebilecektir. Burada teşebbüsler arasında

---

³⁰⁹ Rekabet kurulu Kararları, 04/07/2012, K.No: 12-36/1040-328, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 14/03/2013)

gerçekleşen temas veya iletişimin hangi şekillerde gerçekleştiği ve uyumlu eylemlerin ispat edilmesindeki etkisi incelenecektir.

1.5.1. Teşebbüsler Arası Bilgi Transferi

AB rekabet hukuku uygulamasında, teşebbüsler arasındaki, rekabeti bozucu nitelikteki, doğrudan veya dolaylı bilgi değişimlerinin uyumlu eylemler alanında iki görünümü vardır. Birincisi, ATAD Polypropylene kararlarıyla (Polypropylene (1986) OJ L 230/1), rekabeti bozma potansiyeli içeren, karşılıklı fiili bilgi değişimlerinin, ilgili piyasadaki rekabeti bozucu fiili etkilerinin gerçekleşmiş olduğunun, Komisyon veya mahkemeler tarafından kanıtlanmasına gerek olmaksızın, ilgili teşebbüslerce aksinin kanıtlanması olanağı olan, karine olarak uyumlu eylem oluşturduklarını kabul etmiştir.³¹⁰ Böylece uyumlu eylem, pazarda belli bir davranışa yol açmamış olsa bile, rekabete aykırı amacından dolayı yasaklanabilecektir.³¹¹

Rekabetin yoğun olarak cereyan ettiği piyasa türü “oligopol” piyasalardır. Fakat karlarını arttırmak isteyen az sayıdaki teşebbüsler, bu hedefe, rekabet yolu ile değil aralarında anlaşmak suretiyle de ulaşmak isteyebilirler. Bu tip piyasalarda teşebbüsler, piyasa koşullarının ve teknolojinin sağladığı bilgi değişimi kolaylığından yararlanarak piyasa davranışlarını birbirine yakınlaştırabilirler. Teşebbüslerin kendi fiyat planlarını ve diğer rekabet stratejilerini bizzat veya çok çeşitli vasıtalarla (telefon, bilgisayar, teleks, faks, mektup,vs.) karşı tarafa iletmeleri, her zaman ihtimal dahilindedir.³¹²

Ekonominin belirli bir sektörü hakkındaki genel durum değerlendirmeleri, istatistik bilgileri veya meslek odalarının mutlak olarak yayınladığı sektörle ilgili veriler, çeşitli raporlar uyumlu eylemi oluşturan bilgi değişimi olarak nitelendirilemez. Fakat belirli teşebbüsler arasında vuku bulan fiyat bilgileri, satış istatistikleri değişimi veya satış şartlarına ilksin açıklamalar gibi rekabet riskini bertaraf etmeye yönelik davranışlar, teşebbüsler arasındaki işbirliğinin bariz göstergeleri olduğundan yasaklanacaklardır. Aynı şekilde, bir imalatçının dağıtıcıları arasındaki fiyat listeleri,

---

³¹⁰ Cengiz, s.256

³¹¹ Yüksel, s.68

³¹² Şaylı, s.142

müşteri bilgileri ve satılan mallarla ilgili bilgi değişimi bu kapsamda değerlendirilebilecektir³¹³

Bilgi değişimleri, diğer belirli koşullarda, rekabete zararlı olabilmektedir. Bu koşullarda bilgi değişimleri, piyasalarda rekabetin temel koşulu olan belirsizlikleri azaltarak veya ortadan kaldırarak piyasaları yapay olarak saydamlaştırmaktadır. Bilgi değişimleriyle saydamlaştırılmış piyasalarda, belirsizlikleri içeren sağlıklı bir rekabet ortamına geri dönülmesi olanaksızlaşmaktadır. Rakip teşebbüslerin, özellikle fiyat, üretim ve yatırım politikalarına ilişkin bilgileri değiştirmeleri hem rekabeti bozucu nitelikte işbirliği yapılması teşviki ve olanağı sağlayarak işbirliği oluşturabilmektedirler hem de mevcut işbirliğinin hangi rakipler tarafından ihlâl edildiğinin yeni sapmaların kolayla tespit edilmesi olanağı sağlayarak işbirliğinin sürdürülebilmesi için kontrol altında tutulmasını sağlayabilmektedirler.³¹⁴

Kurulun vermiş olduğu 06.04.2012 tarihli “Çimento Üreticileri” kararında;

Dosya kapsamında ulaşılan ikinci sonuç ise, Yurt Çimento, Limak Çimento, Aşkale Çimento ve Çimentaş arasında bir iletişim bulunduğu **dair e-postaların bulunmasına ve bu iletişimin/bilgi değişiminin** sonucunda söz konusu teşebbüslerin fiyatlarının çok önemli bir biçimde paralellik gösterdiğine ilişkindir.

Rekabeti sınırlayabilecek bilgi paylaşımına örnek olarak, geleceğe yönelik **fiyat bilgisi paylaşımı, fiyat, satış miktarı, satış tahmini gibi verilerin sıklıkla değişimi** başta gelmektedir. Bilgi değişimleri, teşebbüslerin geleceğe ilişkin stratejilerine yönelik belirsizliği azaltmak ve rakipler arasında koordinasyona yol açmak suretiyle rekabetin sınırlanması sonucunu doğurabilmektedir. **Öyle ki bilgi değişimleri; fiyat tespiti, üretim miktarı vb. konularda uzlaşmalara imkan tanımakta veya uzlaşmaya uymayanların saptanmasını sağlayarak ihlallerin uygulanması ve sürdürülmesine aracılık edebilmektedir.** Bu tür olaylarda bilgi değişimleri, kartelin bir unsuru olarak değerlendirilmektedir.

ABD Yüksek Mahkemesi kararları incelendiğinde, paralel davranışların/bilinçli paralelliklerin, ilave/ek faktörler olmadan tek başına ihlal teşkil

---

³¹³ Topçuoğlu, s.202

³¹⁴ Cengiz, s.194

etmediği görülmektedir. İlave faktörlere örnek olarak “*smoking gun*” niteliğindeki **notlar, teşebbüsler arası toplantı ve doğrudan iletişimi** gösteren deliller gösterilebilmektedir.”³¹⁵ denilmiş ve bilgi değişiminin doğal olarak gelecekte oluşabilecek belirsizliği azaltarak rekabetin kısıtlanmasına neden olacağı belirtilmiştir. Kurulun bu kararında bilgi değişiminin hangi şekilde gerçekleşirse gerçekleşsin rekabet ihlaline neden olabileceği açıklanmaya çalışılmıştır. Bunların yanında ABD Yüksek Mahkemesi’nin kararlarına atıfta bulunulmuştur.

Kurulun vermiş olduğu Özel Okullar Derneği kararında ise; öncelikle fiyata ilişkin bilgi değişiminin rekabet hukuku bakımından sakıncaları belirtilmiş, Özel Okullar Derneği bünyesinde yılda bir kez yapılan “Ücret Toplantısı” isimli buluşmalarda, fiyata ilişkin görüşmelerde bulunulmadığının tespiti ve daha önemlisi, pazarda gerek fiyat gerekse de fiyat dışı rekabetin varlığı nedenlerinden dolayı, RKHK'nın ihlal edilmediğine hükmedilmiştir.³¹⁶

Bilgi değişimlerinin, rekabet düzenini bozma potansiyeli içerip içermediklerinin veya rekabet düzeninin bozukluğu olgusuyla aralarında bir nedensellik bağı bulunup bulunmadığının saptanması, diğer ifade ile rekabet düzeni üzerindeki olumlu veya olumsuz potansiyel veya fiili etkilerinin ayırt edilmesi önemlidir. Bu saptamada “ilgili piyasanın koşulları”, “değiştirilen bilginin niteliği” ve “somut olayın diğer özellikleri ölçüt” alınmaktadır.³¹⁷ Bilgi değişimi, bilinçli paralellik durumlarındaki gibi gizli olabileceği gibi, teşebbüs birlikleri faaliyetlerinde olduğu gibi açık da olabilir. Ancak, mahkemelerin önüne gelen her olayın özelliklerinin, piyasa koşullarının ve rekabete olan etkilerinin de değerlendirilmesi gereklidir. Çünkü, bütün bu belirlenen durumlar uyumlu eylem sonucu olabileceği gibi, piyasa koşullarından kaynaklanmış da olabilir.³¹⁸

Kurul 16/06/2009 tarihinde vermiş olduğu “Yassı Çelik” kararında; Soruşturma sürecinde elde edilen belgeler çerçevesinde taraflardan Erdemir ve Borçelik arasında düzenli olarak bilgi değişiminde bulunulduğu tespit edilmiştir. Paylaşılan bilgiler arasında teşebbüslerin bir önceki aya ilişkin olarak ürün grubu bazında detaylı bireysel yurt içi ve yurt dışı satış miktarları, aylık ithalat miktarları ve sevkiyat primleri

---

³¹⁵ Rekabet Kurulu Kararları, **06/04/2012, K.No: 12-17/499-140**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 08/03/2013)

³¹⁶ Rekabet Kurulu Kararları, **11/02/1999, K.No: 99-6/48-17**, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 23/03/2013)

³¹⁷ Cengiz, s.194

³¹⁸ Akıncı, s.165

gibi veriler bulunmaktadır. Kurul değişime konu verileri rekabete hassas bilgiler olarak değerlendirmiş ve az sayıda teşebbüsün faaliyet gösterdiği, yüksek yoğunlaşma oranlarının söz konusu olduğu, giriş engellerinin bulunduğu ilgili pazarda bu tür bir bilgi değişiminin RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır.³¹⁹

AB Hukuku'nda kağıt hamuru pazarına ilişkin olarak 1977 yılında başlattığı incelemeler neticesinde Komisyon 1984 yılında almış olduğu kararda, 41 adet kağıt hamuru üreticisinin ve iki birliğin 1975-1981 yılları arasında uyumlu eylem içerisinde olduklarına karar vermiştir (Woodpulp (1985) OJ L85/1.). Kağıt hamuru üreticileri 3 aylık satış fiyatlarını birkaç hafta öncesinden piyasaya açıklamaktadırlar. Kararda Komisyon ileriye dönük olarak yapılan bu fiyat açıklamalarını üreticilerin eşzamanlı olarak yaptıklarına ve açıklanan fiyatların aynı olduğuna dikkat çekmiştir. Kararda, farklı ülkelerde faaliyet gösteren ve dolayısıyla üretim maliyetleri birbirinden farklı olan kağıt hamuru üreticilerinin uzun yıllardır sağlamış oldukları fiyat paralelliklerini oligopolistik pazarlarda gözlenen bilinçli paralellik ile açıklamanın mümkün olmadığı belirtilmiştir. Üreticiler arasında toplantılar yapıldığına ilişkin belgelerin yer aldığı kararda ayrıca, ileriye dönük olarak fiyatların açıklanması ve özellikle açıklanan bu fiyatların tamamının ABD Doları cinsinden olması neticesinde pazarın yapay olarak şeffaf hale getirildiği ileri sürülmüş ve bu fiyat açıklamaları dolaylı bir iletişim olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak Komisyon, bilgi değişimi olmadan kağıt hamuru üreticilerinin fiyatlarda paralellik sağlamalarının mümkün olmadığı görüşünden hareketle, üreticiler arasında toplantılar yapıldığına ilişkin belgeleri de gözönünde bulundurarak, uyumlu eylemin olduğuna karar vermiştir.³²⁰

Kurulun vermiş olduğu 30/08/2007 tarihli kararında bilgi değişimleri ile ilgili olarak Rekabet Kurumu'ndan, 15.5.1998 tarih ve 1054 sayı ile Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği'ne gönderilen ve menfi tespit verilmesinin hangi koşulların yerine getirilmesi halinde mümkün olacağını gösteren yazıdaki şu ifadeler önemlidir:

---

³¹⁹ Rekabet Kurulu Kararları, 16/06/2009 , K.No: 09-28/600-141, www. rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 08/03/2013)

³²⁰ Aydın ÇELEN, "Oligopolistik Pazarlarda Gözlenen Paralel Davranışların Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi: Uyumlu Eylem Ve Birlikte Hakim Durum," Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri, Ankara, 2003, s.35

“...Teşebbüs bazında miktar verilerinin mübadelesini içeren bilgi değişim sistemleri, çimento pazarının yukarıda değinilen özellikleri ile biraraya geldiğinde, Rekabet Hukuku uygulamaları ile önlenmek istenen yapılanma ve davranış türlerinin oluşumunu kolaylaştırma potansiyeli ihtiva etmektedir. Böyle bir pazarda sık ve ayrıntılı bilgi değişiminin, ekonomik birimlerin davranışlarındaki esnekliğin giderilmesine ve rekabetin doğasında bulunan risklerin bertaraf edilmesine yönelik olarak anormal saydam ve istikrarlı bir mal akışını içeren yapay piyasa koşullarının yaratılmasına araç olabileceği açıktır. Bunun için, benzer bilgi değişim sistemlerinin teşebbüs bazında ayrıntılı ticari bilgi içermesinden kaynaklanan; teşebbüslerin ticari davranışlarının serbest rekabet şartları altında oluşan bireysel tercihler haricindeki etkenlere dayanılarak belirlenmesini, piyasa davranışlarının koordinasyonunu ve Rekabet Hukukuna aykırı yapılanmaların işleyişlerinin denetlenmesini sağlama ihtimali mevcuttur.

Yukarıda belirtilen sakıncalar Birliğiniz tarafından halen sürdürülmekte olan uygulamaya Menfi Tespit verilmesine engel olmaktadır.Söz konusu sakıncaların ortadan kaldırılması ve dolayısıyla Rekabet Hukuku esaslarının ihlal edilmesine engel olunması amacıyla verilerin toplanması ve dağıtılması aşamalarında aşağıdaki prensiplere uyulması gerekmektedir:

“1. Miktarla ilişkin verilerin (üretim, satış, stok ihracat vb.) gösterildiği tablolar, bu tür verilerin teşebbüs veya ekonomik birlik teşkil eden teşebbüs grupları bazında bilinmesine imkan vermeyecek şekilde hazırlanmalıdır. Bu nedenle tablolarda yalnızca her coğrafi bölge için toplam üretim, satış, ithalat, ihracat ve stok bilgilerine yer verilmeli; bir bölgedeki teşebbüs ya da ekonomik birlik teşkil eden teşebbüs grubunun sayısı üçten az ise, söz konusu bölgeye ilişkin veriler, bireysel bazda hesaplanmalarına imkan vermeyecek şekilde çevre bölgelerden birinin verileriyle birleştirilerek (toplanarak) tablolandırılmalıdır.

2. Herhangi bir veri grubuna dayanılarak teşebbüslerin birbirleriyle karşılaştırıldığı tablolar hazırlanmamalıdır.

3. Tablolarda yer alan istatistik veriler teşebbüs temsilcilerinin bir araya geldiği toplantılarda hiçbir görüşmeye ve tartışmaya konu edilmemelidir.

4. Dağıtılan istatistiklere ek olarak teşebbüslerin karşılıklı rekabetçi davranışlarını etkileyebilecek herhangi bir yorum, analiz veya tavsiyeye yer verilmemelidir.
5. Her bir ürün türünden belirli bir dönemde üretilen miktarların gösterildiği tablolar bu listedeki bireysel bilgilerin açıklanmamasına yönelik prensiplere aynen uyularak hazırlanmalıdır. Bunun için, ürün türleri en fazla üç gruba ayrılarak bölgesel toplamlar halinde yayınlanmalıdır
6. Fiyatların, üretimin, satışların ve kapasite kullanım oranlarının gelecekteki durumlarına dair tahminler yapılmamalıdır.
7. Teşebbüs Birlikleri, verilerin toplanması ve tablolaştırılması ile görevli olan kişilerin, rekabete hassas bilgileri (özellikle teşebbüslerden toplanmış bireysel miktar verilerin) Birlik üyelerinden ve üçüncü kişilerden gizli tutmalarını sağlamalıdır.
8. Belirli bir teşebbüse ilişkin rekabete hassas bilgilerin anlaşılması ihtimali varsa özetler ve toplamlar dahi yayımlanmamalıdır.
9. Aylık verileri gösteren tablolar, ilgili ayın bitiminden itibaren iki ay geçmeden dağıtılmamalıdır.
10. İstatistiki bilgi talep eden kamu kuruluşları (DİE, DPT vb.) ile ilişkilerin aynen sürdürülmesinde sakınca yoktur.”³²¹

Kurul 10 madde halinde açıkça bilgi değişimlerinin hangi durumlarda gerçekleştirilebileceği, bunların niteliğinin neler olabileceği ve süreleri üzerinde açıklamalarda bulunulmuştur.

Özellikle fiyatlara ilişkin bilgi değişimleri, teşebbüslerin (fiyatı belirlemek gibi) rekabeti sınırlayıcı bir amaç taşıdıklarının ispatı için yeterli görülmektedir. Dolayısıyla konusu bu tür bir bilgi değişimi olan bağlantının, paralel davranışlara yol açacak şekilde pazar politikalarını etkilediğinin gösterilmesine ve pazar davranışları ile bilgi değişimi arasında bir nedensellik bağı kurulmasına gereksinim olmaksızın ispat gerçekleşmiş olur.³²²

---

321 Rekabet Kurulu Kararları, **30/08/2007** , **K.No: 07-64/794-291** , www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi, 08/03/2013)

322 Şaylı, s.152

Bilgi değişimlerinin ortaya konulması ispat açısından Kurula önemli bir delil olmaktadır. Bunların yanında uyumlu eylemde bulunmadıklarını ispat etmekle yükümlü bulunan teşebbüslerin aksini iddia etmeleri aynı oranda güçleşmektedir.

1.5.2. Teşebbüsler Arası Toplantılar

Toplantının tanımına öncelikle bakacak olursak; “birden çok kimsenin belirli amaçlarla bir araya gelmesi, içtima” anlamlarını taşıdığını görmüş oluruz.³²³Çeşitli vesilelerle bir araya gelen veya doğrudan belirli konularla ilgili toplantılar yapan teşebbüslerin, davranışlarında istikrarlı bir tutum belirmişse, uyumlu eylemin varlığı sabit olacaktır. Teşebbüslerin piyasa davranışları arasındaki paralelliği uyumlu eylem olarak nitelendirebilmek için, taraflar arasında bir bağlantının bulunması şarttır. Bu anlamda, bağlantının herhangi bir tutanağa, bilgi alışverişine dayanması Sart değildir. Rekabeti kısıtlayan teşebbüslerin hangi suretle olursa olsun bir araya gelmeleri veya hususi toplantılar düzenlemeleri, taraflar arasındaki bağlantının varlığı için yeterli sebeptir.³²⁴

Toplantılar gizli olarak yapılabileceği gibi, örneğin yemek veya kokteyl toplantısı görüntüsü altında maskeli olarak da yapılabilirler. Bazen de tarafları fiilen bir araya dahi getirmeksizin sadece telefon konuşmalarıyla organize edilebilirler.³²⁵

AT rekabet hukuku uyarınca teşebbüslerin bir kartel toplantısına katıldığının ispatında toplantıdaki diğer teşebbüsler tarafından kaleme alınmış birtakım belgeler kullanılabilir. Avrupa İDM'nin 14.07.2005 tarihli ve C-57/02 sayılı *Acerinox v Commission* kararında , bir teşebbüs söz konusu kartel toplantısına baksa bir amaçla gittiğini açık bir şekilde toplantıda bulunanlara ifade ederek kendini toplantıda konuşulan konulardan açık bir şekilde uzaklaştırmadığı müddetçe rekabet hukuku ihlali gerçekleştirmiş sayılmaktadır.³²⁶

2001 yılında Hollanda'da bes operatörün, temsilcileri 13 Haziran 2001'de toplantı yaparak sonradan ödemeli abonelikler için standart bayi ödemelerinde indirim dahil olmak üzere bazı konuları tartıştı. Hollanda Rekabet Otoritesi, 30 Aralık 2002

---

323 **Rekabet**, www.tdk.gov.tr. (Erişim tarihi, 15/04/2013)

324 Topçuoğlu, s.202

325 Cengiz, s.17

326 Gönenç GÜRKAYNAK ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12, s.89

tarihli kararıyla beş firmanın uyumlu eylemde bulunduğunu tespit etti ve bu firmalara para cezası verdi. Anılan teşebbüsler bu kararın iptali için ATAD'a başvurdu.

ATAD, söz konusu pazarın yapısına göre, rakipler **arasındaki tek seferlik toplantının, ilgili teşebbüslerin uyumlu eylemde bulunduğuna dair yeterli temel oluşturabileceğini belirtti**. ATAD'a göre önemli olan ilgili **teşebbüslerin yaptığı toplantı sayısı değil toplantı ya da toplantıların teşebbüslere piyasadaki davranışlarını belirlerken rakiplerinden edindikleri bilgileri dikkate alma fırsatı verip vermediğidir**. Teşebbüslerin birbirleriyle anlaşma yaptığı ve piyasada aktif olmaya devam ettiği tespit edilirse söz konusu piyasadaki davranışları üzerinde uyumlu eylemin etkisi olmadığını göstermeleri için kanıt sunmaları istenebilir.³²⁷

Bunun yanında teşebbüsler arasında gerçekleşmiş bir toplantının varlığı her zaman teşebbüslerin rekabeti kısıtlayıcı bir temas içinde oldukları anlamına gelmez. Bazı hallerde teşebbüslerin çeşitli toplantılarda bir araya geldikleri tespit edilmesine rağmen, bu toplantıların içeriği açıklık kazanmayabilir. Zira bu toplantılara uyumlu eylem dışında birçok sebep gösterilebilir. Bu bağlamda, sosyal bir amaç için meslektaş ya da işadamı sıfatıyla bir araya gelindiği, belirli bir tören veya konferansın hazırlıkları için görüşmeler yapıldığı ileri sürülebilir.³²⁸ Bunun gibi, fiyat vb. rekabet açısından önemli noktalar dışında kalan genel ekonomik gelişmeler, karşılıklı değerlendirme gibi bir amaçla da toplanılmış olabilir.

Konusu bilinmeyen düzenli toplantılar veya içeriği bilinmeyen telefon konuşmaları gibi iletişimlerden ibaretse, bu iletişimler bizatihi uyumlu eylem olarak nitelendirilemezler, içerikleri ancak ilgili piyasadaki fiili etkilerinin desteği ile kanıtlanabilir.³²⁹

Uyumlu eylemlerin ispatı açısından toplantılar tek başına yeterli olmamakla birlikte paralel davranışların nedeni üzerinde soruşturmacılara ipucu verir. Ve delil olarak kullanılırlar. Özellikle teşebbüslerin her ne şekilde olursa olsun bir araya gelerek rekabeti kısıtlayıcı politikalar belirlemeleri ve bir takım kararlar alarak bunları uygulamaya koymaları açısından toplantılar önemlidir.

---

³²⁷ **Rekabet Kurumu Araştırma Bülteni**, Rekabet Kurumu, Ankara, 2010, s.13

³²⁸ Şaylı, s.153

³²⁹ Cengiz, s.110

1.5.3. Teşebbüslerin Kamuya Yönelik Duyuruları

Kamuya yönelik duyurularla diğer bilgi değişimleri arasındaki temel fark, ilişkinin pazarın karşı tarafını da içine alacak şekilde genel olduğu ve duyuru muhatabının yalnızca rakip teşebbüsler değil, pazarın kendisi ya da pazarın tarafları olduğudur. Kamuya yapılan duyurularda bu bilgi yalnızca rakiplere değil, toptancılara, yeniden satıcılara, alıcılara ve tüketicilere kadar yayılmış olur.³³⁰ Kamuya yönelik duyurular; fiyatların duyurulması, istatistiki bilgilerin paylaşılması, Pazar politikalarını deklare edilmesi gibi durumlarda ortaya çıkabilir.

Kamuya yönelik duyurular içerisinde yapılan fiyat duyuruları; ürünlerinin fiyatını arttırmak isteyen teşebbüslerin bunu önceden bağlayıcı olmayan duyurularla açıklamalarıdır. Fiyat duyurularının bir türlü olan fiyat formüllerinin duyurulması da teşebbüslerin ürünlerinin fiyatlarını belirlemede kullandıkları genel formülleri önceden duyurmalarıdır. Bu duyurular ilânlarla, broşürlerle basın veya internet gibi aleni vasıtalarla yapılabilir.³³¹

Fiyat duyuruları, firmaların rakiplerine uygulamak niyetinde oldukları fiyatlar konusunda bilgi vermelerini sağlayan bir araç olarak kullanılabilir. Bu yönüyle müşterilere ve ortak ajanslara; bunların rakiplere bu fiyat bilgisini ulaştıracakları beklentisiyle yapılan fiyat duyuruları, firmalar arası dolaylı bir bağlantı teşkil edebilecektir.³³²

AB Hukuku'nda Komisyon'un woodpulp kararında(Woodpulp (1985) OJ L85/1); Dava konusunu, kağıt hamuru üreticilerinin giriştikleri bazı uygulama ve davranışlar oluşturmaktadır. Kağıt hamuru üreticileri ileriye dönük olarak üçer aylık dönemler halinde fiyat duyuruları yapıyorlardı. Duyurusu yapılan fiyatlar, kağıt hamuru üreticileri ile bunların müşterileri olan kağıt üreticileri arasında yapılan tartışmalar sonucu karar verilen fiyatların en üst seviyesini oluşturmaktaydı. Bu duyurular ya eş zamanlı ya da çok yakın zamanlarda (birkaç saatlik farklılıklarla) yapılmaktaydı. Duyurulan fiyatlar aynıydı. Alım satım fiyatları ise duyurusu yapılan fiyatlar ile aynıydı. Komisyon (Woodpulp (1985) OJ L85/1), 1975-1981 yılları arasında fiyatlarda

---

³³⁰ Kahraman, s.99

³³¹ Cengiz, s.199

³³² Yüksel, s. 53

gözlendiği paralelliğin, oligopolistik bir piyasada tarafların karşılıklı bağımlılıkları ile açıklanamayacağı ileri sürmüş ve tarafların uyumlu eylemlerde bulunduğu kanaat getirmiştir.³³³

Kamuya yönelik duyuruların konusu gelecek pazar politikalarıdır. Kamuya yönelik duyurulardan teşebbüslerin amacı, pazarda uygulamayı düşündükleri politikayı rakiplerine önceden açığa vurmaya yönelik olarak düşünülebilir. Ancak bunların amacı, tamamen işbirliği amacından uzak bir şekilde, yeni pazar uygulamasından kamuyu bilgilendirmek de olabilir.³³⁴ Rekabeti azaltmayacak, bozmayacak veya kısıtlamayacak nitelikteki teşebbüslerin tek taraflı bilgi paylaşımları, rekabeti artıracak varsayıldığından, rekabet otoriteleri tarafından yasaklanmamaktadır.³³⁵

Teşebbüslerin geleceğe yönelik pazar politikalarını duyurması ve bu duyurular sonucunda kamuyu bilgilendirmeleri olağan bir durumdur. Ancak sonuçta kamuya yönelik duyurular da bilginin bir teşebbüsten diğerine geçmesine neden olur. Yani kamuya yönelik duyurularda da teşebbüsler arasında bir bilgi akışı yaşanmaktadır. Bu duyurular yoluyla teşebbüsler rakiplerinin gelecek pazar politikaları hakkında bilgi edinmektedirler. Bu duyurular ilânlarla, broşürlerle basın veya internet gibi aleni vasıtalarla yapılabilir. Duyurular, belirli piyasa koşullarında, rakip teşebbüslerin karşılık olarak paralel yanıt vermeleri suretiyle rekabet ihlali oluşmasına neden olabilirler. Özellikle işbirlikli bir iletişimden kaynaklanan karşılıklı paralel fiyat duyuruları rekabeti bozucu işbirliği oluştururlar.³³⁶

Bir politikanın uygulanacağı yahut uygulanmasının düşünüldüğü zamandan çok önce duyurunun yapılması da uyumlu eylemlere neden olabilir. Belirleyici olan, duyuruda bulunanların duyuruları ile buna uygun yeni pazar davranışları arasında, rakip teşebbüslerin tepkilerini uygulamaya geçmeden önce görebilecekleri kadar bir zaman aralığı bırakmalarıdır.³³⁷ Kamuya yönelik duyurular yoluyla teşebbüsler rakiplerinin politikalarını öğrenerek, benzer bir politika benimseyebilirler. Ancak bunun aksi de

---

³³³ Yüksel,, s.45

³³⁴ İkizler, s. 130

³³⁵ Hasan Hüseyin ÜNLÜ, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “Teşebbüsler Tarafından Yapılan Tek Taraflı Bilgi Paylaşımı” (Erişim tarihi,10/05/2013)

³³⁶ Kekevi, s.4

³³⁷ Kahraman, s.100

mümkündür. Bu nedenle kamuya yönelik duyurular uyumlu eylemler için kuvvetli bir emare teşkil etmezler.³³⁸

Kamuyla paylaşılan bilginin aşağıda yer alan niteliklere sahip olması durumunda, yarardan çok rekabet üzerinde zararlı etkilerinin olacağı varsayılmaktadır:

a-) Paylaşılan bilginin kapsamının, ürünün pazarlanması ve tanıtımı için gerekli olandan daha fazla ayrıntı içermesi

b-) Bilginin kamunun veya tüketicilerin yanında, doğrudan ilgili olmayan kişilere (örneğin rakiplere) de gönderilmiş olması

c-) Paylaşılan bilgi ile amaçlanan hedef arasında illiyet bulunmaması.

d-) Paylaşılan bilginin tehditler (örneğin misilleme) içermesi.³³⁹

Kamuya yönelik duyurular tek başlarına delil olarak kabul edilmezler. Genelde teşebbüsler arası paralel davranışların varlığına emare teşkil ederler. Teşebbüslerin duyurular sonucunda buna tepki vermesi ile uyumlu eylemler oluşmaya başlar.

---

³³⁸ Şaylı, s.154

³³⁹Hasan Hüseyin ÜNLÜ, www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “Teşebbüsler Tarafından Yapılan Tek Taraflı Bilgi Paylaşımı” (Erişim tarihi, 10/05/2013)

SONUÇ

Rekabet kavramı insanlığın doğuşundan bu yana var olan ve gelişen bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Rekabet kavramını genel olarak: rakipler arası yarış veya çekişme olarak tarif edebiliriz. Rekabet kavramı öncelikle ekonomik hayatta kendini gösterirken sosyal ve kişisel hayatta da etkilerini çok rahat görebiliriz. Rekabetin kaynak dağılımını, teknik gelişmeyi, gelir dağılımı, tüketici tercihlerinin tatminini ekonomik gücü kontrolünü ve bireylerin tercih ve davranışlarında özgürlüklerini sağlama gibi birçok fonksiyonları vardır. Rekabetin gelişen ve değişen piyasa koşulları içerisinde kendisini sürekli yenilemesi gerekmektedir.

Rekabetçi bir ortamı oluşturmayı ve bunun korunmasını amaç edinen Rekabet Hukuku ise gelişmeye açık bir hukuk dalı olarak ortaya çıkmaktadır. Rekabet Hukuku'nu kısaca "rekabet düzeninin oluşturulması, korunması ve devamının sağlanması için yapılan düzenlemeler sistemi" olarak tanımlayabiliriz. Rekabet kanunlarını bir çeşit ekonomi anayasası olarak nitelendirmek doğru olacaktır. Serbest rekabetçi yapı, toplumun kıt kaynaklarının etkin şekilde dağılması ve verimli şekilde kullanılmasına, mal ve hizmetlerin düşük fiyatta ve yüksek kalitede sunulmasına yol açar. Böylece toplumun tamamının yani tüketicinin de refahı artırılmış olur. Her durumda, tüketici refahı da olsa toplam refah da olsa, rekabet hukukunun ana amacının refahın artırılması olduğu genel kabul olarak görmüştür.

Rekabet Hukukunun, Roma Hukuku'ndan bu yana tartışılan Özel Hukukun bir dalı mı? Yoksa Kamu Hukuku'nun bir dalı mı? Olduğu tartışmalara günümüze kadar sürmektedir. Amaçları itibari ile emredici bir hukuk dalı olması nedeniyle Kamu Hukukuna daha yakın bir dal olmasının yanında savcılık ve mahkeme safhalarıyla ilgili olarak özel bir konu olması nedeniyle uzmanlar tarafından konunun araştırılması, konusunda uzman bağımsız kurul üyeleri tarafından konunun karara bağlanması nedeniyle Özel Hukuk alanına daha yakındır diyebiliriz.

Günümüz itibariyle dünyada 100'den fazla ülkede rekabet kanunu kabul edilmiştir. Genel olarak farklı çeşitli ülkelerin rekabet hukuku ile ilgili düzenlemeleri incelendiğinde, bu düzenlemelerin sistemlerinin başlıca üç başlık altında toplanabileceği görülür. Bu üç sistem kötüye kullanmayı yasaklama sistemi, yasaklama sistemi, ve

karma sistemdir. Karma sisteme doktrinde bazı yazarlar "Uzlaştırıcı Yaklaşım" ya da "Uzlaştırıcı Çözüm" adını da vermektedirler. Karma sistemde; yasaklama sistemi ve kötüye kullanmayı yasaklama sistemi birbirlerine yaklaştırılarak karma bir sistem öngörülmüştür. Buna göre bazı karteller ve sınırlayıcı uygulamalar yasaklanırken diğer bazıları ise kötüye kullanılmaları halinde yasaklanmaları üzerine kurulmuştur. Türk Rekabet Sistemi'nin "Karma Sisteme" daha yakın olduğu söylenebilir.

Rekabet Hukukumuzun bu zamana kadar yapılmış en önemli en kapsamlı yasası 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, Kanun 07.12.1994 tarihinde kabul edilerek 13.12.1994 tarih ve 22140 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun bir takım iç ve dış etkenlerden dolayı hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. İç etken olarak Anayasamızın 167. Maddesinde; "Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler." denilerek devlete çok geniş bir yetki ve sorumluluk vermiştir. Dış etken olarak ise Avrupa Birliği müzakereleri çerçevesinde AT Rekabet Hukuku ile yakınlaştırma çalışmaları ortaya çıkmış ve sonucunda 4054 sayılı kanun kabul edilmiştir.

Teşebbüsler için rekabetçi davranma yönünde önemli bir baskı kaynağı ise ilgili düzenleyici ve denetleyici çerçeve olan 4054 Sayılı Kanun'dur. 4054 Sayılı Kanun piyasa ekonomisini modelini benimsemiş ülkemiz bakımından bu modelden beklenen yararların elde edilmesinin önemli ve gerekli olan Rekabet kurumu'nu oluşturmakta ve 4054 sayılı RKHK'nın 1. Maddesi kanunun amacını; "bu kanunun amacı; mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır" şeklinde özetlemiştir. Rekabet kanunları öncelikle serbest rekabetçi yapıyı oluşturmayı ve sonrasında bunu korumayı amaç edinmiştir. Bunun neticesinde tüketicilerin hakları korunmuş olur, dolayısıyla da insanların refahı artar.

4054 sayılı kanun; piyasa ekonomisini modelini benimsemiş ülkemiz bakımından bu modelden beklenen yararların elde edilmesinin önemli ve gerekli olan Rekabet kurumu'nu oluşturmaktadır. Rekabet Kurulu hızlı bir yapılanma ile Rekabet

Kurumu'nu oluşturmuş, uzman personel yapılanmasını sağlamış, üç yönetmelik ve altı tebliğ yayımlamış ve 5 Kasım 1997 itibarıyla etkin olarak faaliyete başlamıştır. Rekabet Kurumu'nun icra organı olarak Rekabet Kurulu 4054 Sayılı Kanun'un 27. maddesi çerçevesinde kendisine yüklenen görevi yürütürken, rekabet hukuku ihlallerini ispat eden (ihbar veya şikayet vasıtasıyla veya kendiliğinden ortaya çıkan şüphe üzerine soruşturma araçlarının tetiklenmesinin akabinde) somut maddi vakıaları ortaya koymak ve çıkan sonuç çerçevesinde, olaya rekabet hukuku kurallarını en etkin şekilde uygulamak yükümlülüğü altındadır. Rekabet Kurumu kendisine verilen görevleri yerine getirirken Anayasa ve 4054 sayılı RKHK ile görev ve yetkilerini kullanmaktadır. Kurum kendilerine gelen herhangi bir ihbar veya resen inceleme ve araştırma başlatabilmektedir. Kanuna göre oluşturulacak olan kurul ise 1997 yılında oluşturularak faaliyetlerine başlamıştır. 16 yıldan beri faaliyetlerini sürdüren kurul 189 dosyayı karara bağlamıştır. Rekabet Kurulu biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere 7 kişiden oluşmaktadır.

4054 sayılı RKHK'nın 4. Maddesine göre; "Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır." denilerek, yasaklanan faaliyetler açıkça belirlenmiştir. Temelde rekabet sınırlamaları hukuku ile ilgili olan üç ekonomik oluşum bulunmaktadır. Bunlardan ilki, teşebbüsler arası işbirliği ve uyumlu eylemler, ikincisi ekonomik gücün kötüye kullanılması, üçüncüsü ise iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi yahut birinin diğerini devralmasıdır.

Burada yasaklanan anlaşmalar, uyumlu eylemler ve kararlar içerisinde ortaya çıkarılması ve ispatı en zor olan uyumlu eylem kavramıdır. Uyumlu eylem kavramı sürekli gelişen, değişen rekabet şartlarına göre kendisini de yenilemek durumunda olan bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. Uyumlu eylem kavramı öncelikle mahkeme kararları neticesinde ortaya konulmuştur. Uyumlu eylem kavramı öncelikle Avrupa Komisyonunun 24.07.1969 tarihli ve OJ L 195/11 sayılı "Dyestuffs" kararında Avrupa Komisyonu, Topluluğun değişik ülkelerinde faaliyet gösteren üreticilerin çok yakın tarihlerde yaptıkları fiyat artışlarını incelemiş ve bu artışların bir uyumlu eylem sonucunda yapıldığına karar vermiştir. Avrupa Komisyonu ayrıca, üreticiler tarafından

fiyat artışlarına ilişkin iştiraklerine ve temsilciliklerine gönderilen talimatların benzerlikler taşımamasını üreticiler arasında uyumlu eylem olduğu görüşünün destekleyici delili olarak kullanmıştır. Adalet Divanı bu kararında uyumlu eylemi anlaşma kavramı ile de ilişkilendirerek: “uyumlu eylem, teşebbüsler arasında anlaşma aşamasına ulaşmamış ve bunu yerine rekabet risklerine karşı bilerek ikame edilen pratik bir işbirliği şekli” olarak tanımlanmıştır. Uyumlu eylemi; “iki veya daha fazla teşebbüsler arası, ekonomik ve rasyonel gerekçelerle açıklanamayan, bir anlaşmaya dayanmayan bir işbirliği ve bu işbirliğinin bilinçli olarak birbirine paralel hale getirilmiş rekabeti sınırlayıcı pazar davranışları” olarak adlandırabiliriz.

RKHK’ a göre; “Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder.” Burada Uyumlu Eylem Kavramına bir karine geliştirilerek ispat kolaylığı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu karine de özellikle bir anlaşmanın ispatlanamadığı durumlarda ve bir takım paralel davranışların ortaya çıkması sonucunda rekabetin kısıtlanması ve kısıtlanma ihtimaline göre uzmanlar tarafından inceleme başlatılmaktadır. Ayrıca AB ve ABD pozitif hukukunda olmayan bir karine sistemi Türk Rekabet Hukuku sisteminde uygulanmaya çalışılmıştır.

Uyumlu eylemle ilgili gerek AB mahkemelerinin gerekse de Rekabet Kurulu’nun unsurların neler olduğu hakkında kararları mevcuttur. Biz de genel olarak uyumlu eylemin unsurlarını 4 başlık altında toplamamızın uygun olacağını değerlendirmekteyiz. Bunlar ise;

- a-) İki ve daha fazla teşebbüsler arası ilişki
- b-) Teşebbüsler arası ilişki sonucu bilinçli paralel hareket etmeleri,
- c-) Ortaya konan paralel davranışların ekonomik ve rasyonel bir gerekçe ile açıklanamaması
- d-) Bu davranışlar ile rekabetin sınırlanması veya sınırlanma amacı olarak sıralayabiliriz.

Burada Kurulun vermiş olduğu kararlarda incelendiğinde hemen hemen bu 4 unsur etrafında konunun değerdendirildiği görülecektir.

Bir uyumlu eylemin olabilmesi için öncelikle kendi kararlarını özgürce verebilen ve piyasada faaliyette bulunan en az iki teşebbüsün bulunması gerekmektedir. Teşebbüsün varlığından söz edilebilmesi ekonomi hayatı içinde faaliyet gösteren birimin, bu faaliyetlerine ilişkin kararlarını özgür iradesiyle alıyor olması önemlidir. Rekabet Hukuku'nda önemli olan teşebbüsün hukuki özgürlüğünden çok ekonomik özgürlüğü ilgilendirir. Bu teşebbüslerin bilinçli paralel hareketler içerisinde olmaları uyumlu eylem içerisinde olduklarının göstergelerinden birisidir. Çünkü teşebbüsler eşgüdüm halinde bu faaliyetlerini yerine getirirler. Bu paralel davranışlar fiyatlarda, arz ve talepte paralel davranışlarda bulunma gibi bir çok yerde ve zamanda görülebilir. Bunun ortaya konması ve delillendirilmesi uzman kişi ve kurumlara düşmektedir.

Sonrasında ise bu hareketlerin teşebbüslerce ekonomik ve rasyonel bir gerçeklikle bağdaşmaması gerekir. Bazı durumlarda teşebbüsler piyasanın gerektirdiği bazı koşullardan veya bazı özel durumlarından dolayı aynı tepkileri verebilirler ve sonucunda aynı davranışlar ortaya çıkabilir. Bunun da ancak iyi bir analiz ile ortaya çıkarılması gerekmektedir.

Hukuk açısından kusurun kasten işlenip işlenmediği önemlidir. Bu yüzden her davranış hukuka aykırılık getirmez. Rekabet Hukuku açısından rekabeti sınırlayıcı ya da bu amaca yönelik davranışlar yasaklanmış ve cezalandırılmıştır. Bu yüzden RKHK m. 4 “doğrudan veya dolaylı olarak rekabetin engellenmesi, kısıtlanması ya da bu amaca yönelik davranışlar” yasaklanmıştır. Rekabet Hukuku'nda kısıtlamalar yatay ya da dikey olarak kısıtlanabilmektedir. Yatay kısıtlamalar; aynı mal veya hizmet piyasasında, piyasanın aynı seviyesinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında, dikey kısıtlamalar ise; aynı mal veya hizmet piyasasında bulunan, ancak piyasanın farklı seviyelerinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında yapılan kısıtlamalardır.

Uyumlu Eylemlerde ispat yükümlülüğü bakımından 4. Maddenin son paragrafına göre; “Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir.” Burada ispat yükümlülüğü teşebbüslere yüklenmiştir. Kurul kendi işlerini ve kanıtlarını oluşturması bakımından tek taraflı kendisine bir kolaylık sağlamıştır. Ancak bu kural

İspat Yükü başlığı altındaki 59. Maddeye göre; “Zarar görenlerin, bir anlaşmanın varlığı ya da piyasada rekabetin bozulduğu izlenimi veren, özellikle piyasaların fiilen paylaşılması, uzun sayılacak bir süre piyasa fiyatında gözlenen kararlılık, fiyatın piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerce birbirine yakın aralıklarla artırıldığı gibi kanıtları yargı organlarına sunmaları halinde, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde bulunmadıklarını ispatlama yükü davalılara geçer. Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaların varlığı her türlü delille ispatlanabilir.” denilmiştir. Ancak zarar görenin müracaatı ile bunun ispatının davalılara geçeceği üzerinde durulmuştur. Her iki durumda da Kurul ispat yükünü üzerine almayarak biraz kolaycılığa kaçtığı söylenebilir.

Uyumlu eylemler her türlü delille ispatlanabilir. Bu kolaylık Kurul’a geniş bir yetki vermiştir. “E-Postalar”, “teşebbüsler arası bilgi paylaşımları”, “teşebbüsler arası yazışmalar”, “centilmenlik anlaşmaları”, “basın duyuruları”, “yerinde incelemelerden elde edilen belgeler”, “kahvaltı toplantıları”, “yazışmalarda “çok gizli” ibaresi”, “teşebbüsler arası SMS’ler”, “yazışmalarda kullanılan “anlaşarak”, “görüşülerek”, “teklif ettikleri”, “anlaşmaya uymasını beklemekle beraber”, “diğer bankaların mutabakatı ile uygulamadık”, “hepimiz anlaşıp” ifadeleri ve birçok olay ve olgular delil olarak kullanılabilir.

Anlaşma ve uyumlu eylem arasında bulunan farkların ortaya konması konunun anlaşılması bakımından önem taşımaktadır. Anlaşmalar karşılıklı irade beyanlarının ortaya konması sonucu ortaya konan eylemleri kapsamakla birlikte Uyumlu Eylem kavramı bir anlaşmanın ortaya konmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Uyumlu eylemlerde yine de gizli bir anlaşmadan bahsedilebilir. Uyumlu eylemler, ortaya çıkarılmasında, ispatlanmasında, kavramın ortaya konulmasında yaşanan bir takım sorunlar nedeniyle anlaşmalara göre daha karmaşıktır. Kurul bazı durumlarda uyumlu eylemler ile başlatılan incelemeleri soruşturma safhasında anlaşma olduğunu tespit ettiğini bildirmiştir. Bazı durumlarda anlaşma ve uyumlu eylem ayrımı yapmaktan kaçınarak ikisi içinde önemli olanın “uzlaşma” olduğu vurgulanmakta, bu ihlallerin sonucu değiştirmeyeceği üzerinde durulmuştur. İspatı zor, yapısı daha karmaşık olan uyumlu eylemlerin diğerlerinden daha farklı bir cezalandırma sistemi ile teşebbüslere verilecek daha fazla cezalar caydırıcı olacaktır. Sonuçları bakımından Anlaşma ve Uyumlu Eylem kavramları arasında pek bir fark bulunmamaktadır. Rekabet ihlali ister

Anlaşma olsun ister uyumlu eylem olsun yapanlar tazminattan kurtulamamaktadır. Bu açıdan bakıldığında sonuçları bakımından fark yoktur diyebiliriz.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Ateş. : **“Rekabet Kurulu Teşkilatı”, AT Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası Sempozyum, İstanbul 11-12/03/1993**
- AKINCI, Ateş: **Mukayeseli Hukuk Açısından Amerikan Ve Avrupa Topluluğu Hukukunda Rekabetin Yatay Kısıtlanması**, Lisansüstü Tez Serisi No: 5, Rekabet Kurumu Yayını, Ankara, 2001.
- ARI, Zekeriyya: **Rekabet Hukukunda Danışıklılık Kavramı (Anlaşma, Karar, Uyumlu Eylem) Ve Hukuki Sonuçları**,1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ağustos 2004
- ASLAN, İ. Yılmaz: **Rekabet Hukuku**,1. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 1997,
- ASLAN, İ. Yılmaz: **Avrupa Topluluğu Rekabet Hukuku**, 1. Baskı, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 1992
- ASLAN, İ. Yılmaz: **Avrupa Topluluğu Rekabet Hukuku Mevzuatı**, 1. Baskı, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 1998
- ASLAN, İ. Yılmaz: **Rekabet Hukuku Dersleri**,2. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa 2006
- ASLAN, İ. Yılmaz: **Rekabet Hukuku**, Genişletilmiş 2. Basım, Ekin Kitabevi, Bursa, 2001
- ASLAN, İ. Yılmaz: **Rekabet Hukuku: Teori, Uygulama ve Mevzuat**, 3. Bsk., Ekin Kitabevi, Bursa, 2005.
- Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma**, Başbakanlık Avrupa Birliği Sekreterliği Yayınları, Ankara 2011,
- AŞÇIOĞLU ÖZ, Gamze, **Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması**, Ankara, Rekabet Kurumu Yayınları, 2000.
- BADUR, Emel: **Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar**, Rekabet Kurumu Yüksek Lisans Tezi, 2001
- BARLAS,Nami: **Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri**, 1.Baskı, İstanbul, Beta Yayınları , 1998
- BUDAK, A. Cem: **Rekabetin Korunması Hakkındaki 1992 Tarihli Kanun Tasarısının Eleştirisi, AT Rekabet Politikaları Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, 11-12/03/1993**

- CANBOLAT, İ. Uraz: **Rekabet Hukuku Açısından Anlaşma ve Uyumlu Eylem Ayrımı ve Hukuki Sonuçları**, İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2006
- CENGİZ, Dilek: **Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem ve Bu Eylemin Hukuki Sonuçları**,1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2006
- ÇELEN, Aydın “**Oligopolistik Pazarlarda Gözlenen Paralel Davranışların Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi: Uyumlu Eylem Ve Birlikte Hakim Durum,**” Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri, Ankara, 2003,
- DOMANIÇ, Hayri: **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, 1. Baskı, Temel Yayınları, İstanbul, 1988
- DUNA, Cem.; KUTAY, Pars: **Gümrük Birliği ile Nereye**, 1. Baskı, İntermedia Yayınları, İstanbul, 1996
- ERKAN, Hüsnü: **Sosyal Piyasa Ekonomisinin Rekabet Boyutu**, 1. Baskı, Altın Yayınları, İzmir 1992
- EROL , Haydar: **Rekabet Hukukuna Aykırı Anlaşma ve Uyumlu Eylemlerin Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları Özellikle Tazminat Sorumluluğu** ,İstanbul Kültür Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2008
- ESİN, Arif: **Rekabet Hukukunda Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar**, TÜSİAD Yayınları, 1998
- GÜRKAYNAK, Gönenç ve Diğerleri, “**Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylemin İspatı Odaklı Tartışmalar**”, Rekabet Dergisi Ekim 2011, Sayı:4, Cilt:12,
- GÜZEL, Oğuzkan: **Rekabet Hukukunda Teşebbüs Ve Teşebbüs Birlikleri**, Uzmanlık Tezleri Serisi No: 30, Ankara, Rekabet Kurumu Yayını, Temmuz 2003
- İKİZLER, Metin: **Türk Ve Avrupa Birliği Hukukunda Uyumlu Eylemler**, Beta Basım, 2001
- İNAN, Nurkut: “**Rekabet Kanun Tasarısının Birinci Bölümü**” AT **Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası Sempozyum**, İstanbul, 1993
- İNAN, Nurkut: “**4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un Özel Hukuka İlişkin Hükümlerine Eleştirel Bir Bakış**”, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-II Kayseri, Ankara, Rekabet Kurumu, Nisan 2004
- İNAN, Nurkut: **KHK ve AB Rekabet Politikasına Uyum**, AB El Kitabı, Ankara, 1995
- KAHRAMAN Zafer: **Rekabet Hukuku Açısından Oligopolistik Bağımlılık**, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2008

- KEKEVİ, Gökşin: **Anlaşma Uyumlu Eylem ve Birlikte Hakim Durumun Kötüye Kullanılmasında Kolaylaştırıcı Eylemler**, Ankara, Rekabet Kurumu, 2003
- KURU, Baki: **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, 6. Baskı, Cilt II Demir & Demir Yayınları, İstanbul 2001.
- Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder : **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2006,
- ÖZGÖKER, Uğur: **Avrupa Birliği Rekabet Hukuku ve Politikası**, 1. Baskı, Beta Yayınları., İstanbul, 2008
- ÖZSUNAY, Ergun : **Kartel Hukuku**, 1. Baskı, İ. Ü. Yayını, İstanbul, 1985
- SANLI, Kerem Cem: **Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun'da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler Ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme Ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği**, Lisansüstü Tez Serisi No: 3, Ankara, Rekabet Kurumu Yayını, Ekim 2000. (Yasaklayıcı Hükümler)
- SEYİDOĞLU, Halil: **Ekonomik Terimler: Ansiklopedik Sözlük**, 3. Bsk. İstanbul, Güzem Can Yayınları, Haziran 2002
- STOCKMANN, Kurt. (Çev. Ögüt, M.) : "**Sosyal Piyasa Ekonomisinde Rekabetin Fonksiyonları ve Korunması**", **Sosyal Piyasa Ekonomisinin Rekabet Boyutu**, İzmir 1992
- ŞAYLI, Yasemin: **Avrupa Topluluğu Ve Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem**, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2005
- TEKİNALP, Gülören: **Uyumlu Eylemler Kavramı**, 1. Baskı, İstanbul, MİTOS Yayınları, 1995
- TOPÇUOĞLU, Metin: **Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları**, Lisansüstü Tez Serisi No: 7, Ankara, Rekabet Kurumu Yayını, Temmuz 2001
- UYANIK, Pelin: **Rekabet Hukuku Açısından Delil, Rekabet Kurumu**, Uzmanlık Tezleri Yayın No: 0120, Ankara 2003
- ÜNAL, İbrahim: **Rekabet Kurulunun Uyumlu Eylem Nedeniyle İdari Yaptırım Kararı Ve Yargısal Denetimi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi 2010
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: **Medeni Yargılama Hukuku**, 7. Baskı, Nesil Yayınevi, İstanbul, 2000
- YILMAZ, Ejder: **Usul Hukukçusu Gözüyle Türk Rekabet Kanunu**, Rekabet Kurumu Dergisi, Perşembe Konferansları II , Ankara, 1999
- YILMAZ, Ejder: **Rekabet Hukukunda Deliller, Delillerin Toplanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Düşünceler**, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu II, Kayseri 2004,

MAKALELER VE İNTERNET KAYNAKLARI

13.Yıllık Rapor 11, 2012, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi 12/03/2013)

4054 Sayılı Kanun, www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi, 05/01/2013)

4054 Sayılı Kanunun Genel Gerekçesi, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/01/2013)

ALTUN, Mücteba : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet Hukukunun , Amacı**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

ATA, Çağlar Deniz / GÜNDÜZ, Harun : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rakamlarla Soruşturma Kararları: 2012**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

ATEŞ, Mustafa : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet Hukukunun Anayasa Hukukuyla İlişkisi**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

ATEŞ, Mustafa : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet ve Siyasi Hayata Etkisi**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

Avrupa Topluluklarına İlişkin Temel Belgeler, cilt 1: **Avrupa Topluluklarını Kuran Temel Antlaşmalar (AKÇT, AET, AAET)**
<http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/antlasma/at1.pdf> (Erişim tarihi, 15/06/2013)

BAĞIŞ AKKAYA, Meltem : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**4054 Sayılı Kanun “Orijinal” mi Yoksa Tek-Beden-Herkese-Uyar Modelinin Bir Örneği mi?**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

BERKARDA, Sibel : “**Sherman Kanunu’nun Birinci Maddesi üzerine**” makale
<http://www.esrc.com/article/4005/sherman-kanununun-birinci-maddesi-uzerine> (Erişim tarihi, 29/06/2013)

ESİN, Arif : <http://www.esrc.com/postmaster/RKHK.pdf> , “**4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Esasları**”, (Erişim tarihi, 15/05/2013)

İzmir İktisat Kongresi, www.wikipedia.org. (Erişim tarihi, 21/04/2013)

ÖZEYRANOĞLU, Murat : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Rekabet Kurulu Kararları ve Tüketici Yararı**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

Rekabet Hukukunun Esasları, [www. Rekabet.gov.tr](http://www.Rekabet.gov.tr), (Erişim tarihi, 18/03/2013)

Rekabet Hukukunun Esasları, www. Rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 18/03/2013)

Rekabet ile ilgili Genel Bilgiler, www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi, 05/03/2013)

Rekabet ile ilgili Genel Bilgiler, www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi, 05/03/2013)

Rekabet Kurumu Araştırma Bülteni, Rekabet Kurumu, Ankara, 2010,

Rekabet, www.tdk.gov.tr. (Erişim tarihi, 15/01/2013)

Rekabet, www.wikipedia.org, (Erişimi tarihi, 15/01/2013)

RKHK Madde Gerekeçleri, www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi, 17/02/2013)

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ekonomisi, www.wikipedia.org. (Erişim tarihi,14/04/2013)

TEKDEMİR, Yaşar : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**rekabet nasıl bir iştir**” (Erişim tarihi,15/07/2013)

ULU, Harun : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**İlkel Toplumlarda Hukuk, Ekonomi ve Rekabet**” (Erişim tarihi,15/05/2013)

ÜNLÜ, Hasan Hüseyin : www.rekabet.gov.tr, Rekabet Yazıları, “**Teşebbüsler Tarafından Yapılan Tek Taraflı Bilgi Paylaşımı**” (Erişim tarihi,10/05/2013)

REKABET KURULU KARARLARI

Rekabet Kurulu Kararları, 11/02/1999, K.No: 99-6/48-17, www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi, 23/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 06/09/1999, K.No: 99-41/435-274(a), www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 12/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 23/03/2000, K.No: 00-11/109-54, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 24/02/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 24/02/2004, K.No: 04-16/123-26, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 08/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 25/10/2005, K.No: 05-73/986-273, www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi, 12/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 24/04/2006, K.No: 06-29/354-86, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 05/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 19/10/2006, K.No: 06-77/992-287, www.rekabet.gov.tr, (Erişim tarihi, 17/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 26/07/2007, K.No: 07-62/740-268, www.rekabet.gov.tr,
(Erişim tarihi, 12/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 26/07/2007, K.No: 07-62/742-269, www.rekabet.gov.tr,
(Erişim tarihi, 28/02/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 30/08/2007 , K.No: 07-64/794-291 , www.rekabet.gov.tr,
(Erişim tarihi, 08/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 12/11//2008, K.No:08-63/1051-410, www.rekabet.gov.tr,
(Erişim tarihi, 10/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 16/06/2009 , K.No: 09-28/600-141, www.rekabet.gov.tr,
(Erişim tarihi, 08/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 24/06/2009, K.No: 09-30/637-150, www.rekabet.gov.tr ,
(Erişim tarihi, 28/02/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 26/08/2010, K.No: 10-56/1080-409, www.rekabet.gov.tr ,
(Erişim tarihi, 01/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 06/04/2012, K.No: 12-17/499-140, www.rekabet.gov.tr ,
(Erişim tarihi, 08/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 04/07/2012, K.No: 12-36/1040-328, www.rekabet.gov.tr
, (Erişim tarihi, 14/03/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 16/10/2012, K.No:12-50/1445-492, www.rekabet.gov.tr ,
(Erişim tarihi, 20/02/2013)

Rekabet Kurulu Kararları, 08/03/2013, K.No: 13-13/198-100, www.rekabet.gov.tr,
(Erişim tarihi, 12/07/2013)